

ciei, nam hoc eventu non probant, nec disponunt. Latè *Paris. dict. L. ex hac scriptura num. 18. & 36.* nisi favor dotis concurrat, *L. cum post §. gener. ff. jur. dotium*, aut publicæ viæ reficiendæ, *L. quidem in testamento ff. leg. 1.* aut alimentorum favor, *L. si cui annum ff. ann. leg.* notat *Gen. dict. quest. 1. num. 46.*

7 Secunda conclusio: Verba enuntiativa propter aliud per modum conditionis adjecta in instrumento executionem non habent. Patet, quia hujusmodi verba non disponunt, *L. ex facto ff. hær. inst. L. si quis sub conditione ff. si quis omissa causa testam.* tradit *Reimnald. jun. cons. 684. num. 146. lib. 6. Paris. dict. L. ex hac scriptura num. 41. & ibi Socin. jun. num. 30. Pereg. de fideicom. art. 2. num. 52.* cujus ratio est: quia conditio nihil disponit, nec in conditione positi, censentur in cōditione comprehensi, *gloss. celebris in L. Lucius ff. hær. inst. com. recept. ex Clar. §. testamentum quest. 77. Cov. cap. Rainuntius §. 3. num. 2. Cost. cap. si pater, verb. absque liberis num. 54. Molin. de primog. lib. 1. cap. 6. num. 2. Gam. decis. 338. num. 4. Valasc. cons. 31. num. 12. Faquin. cons. 70 num. 3. lib. 1. Pereg. dict. tract. art. 28. num. 8.* quidquid *gloss. marginalis dict. L. ex facto*, & alij relati per *Gen. dict. lib. 3. quest. 5. num. 19. & 20.* teneant prædictam resolutionem in contractibus non procedere, per *text. in L. filiasfam. §. cum quis ff. leg. 1.* qui nec per umbram facit ad propositum, nec congrua ratio inter contractus, & ultimas voluntates quoad hoc considerari potest.

8 Tertia conclusio: Verba instrumenti enuntiativa propter aliud per modum modi habent summariam executionem. Patet, quia hujusmodi verba omnino disponunt, *L. cum eorum Cod. sentent. & execut.* ubi habet paratam executionem sententia, qua judex dimisit fideiussoribus pignora, ut fiscum redderent indemnem, fis-

cusque ex illa executivè agere potest ad implementum modi in verbis enuntiativis in sententia positus, notat *Be. rous cons. 87. num. 18. lib. 2. Cravet. cons. 217. num. 7. lib. 2. Pereg. cons. 146. num. 1. lib. 5. Mant. de tacitis lib. 2. tit. 7. num. 16. Gen. dict. lib. 3. quest. 6. à num. 3.*

Quarta cōclusio: Verba enuntiativa instrumenti propter aliud per modum causæ emissa executionem habent paratam. Istam conclusionem sic posuerunt domini Rotæ, ut per *Zachiam decis. 5. num. 7. & 8. de Cam. oblig.* in quadam permutatione facta per Capitulum Basilicæ S. Mariæ Maioris cum Archiepiscopo, in qua narratum est se transferre palatium in Archiepiscopum, quia ipse illud effecturus erat, vel facturum in eo habitationes pro cantoribus, & pueris prædictæ Ecclesiæ, & in fine instrumenti ipse Archiepiscopus promisit stare contractui sub obligatione Camerali, & judicatum fuit ipsum posse executivè ex illo instrumento pro refectione palatij, & habitatione cantorum extruenda executivè conveniri, licet de hoc non in dispositione, sed in verbis enuntiativis cautum sit; quia verba enuntiativa propter aliud per modum causæ dispositionem in contractibus inducunt, *L. cum tabernam §. idem quesijt, ubi Bart. num. 2. ff. pign. & in L. si focer §. Lucius num. 4. ff. solut. matr. Paris. cons. 26. num. 125. & 126. lib. 2. Gutier. cons. 25. num. 2. Mant. de tacit. dict. tit. 7. num. 12. Genoa dict. lib. 3. quest. 7. num. 6.* quod & in ultimis voluntatibus probat *text. in L. nomen debitoris §. fin. ff. leg. 3. Surd. cons. 331. num. 14. Cald. de nomin. quest. 1. num. 77.* Debet tamen causa esse finalis, non impulsiva, ut hujusmodi verba dispositionem inducant, resolvit *Genoa dict. quest. 7. num. 46. & 47.* ubi exemplum causæ impulsivæ ponit in privilegio, quo Princeps inter causas cōcessionis ponit generis nobilitatem illius, cui privilegium concedit,

dit, si constat principaliter Principem ex hoc motum non fuisse.

Notat optimè Zachias d. num. 7. quòd ex quo contrahens in fine contractus approbat contenta in instrumento per dictionem, (ut supra) censetur se obligare ad omnia narrativa instrumenti, ac si speciatim essent repetita, L. 1. §. deinde, & §. ex hoc edito, ubi Bart. ff. postuland. Dec. cons. 227. num. 3. Alex. cons. 17. num. 1. & 2. lib. 3. Paris. cons. 48. num. 14. lib. 2. Adde quòd verba enuntiativa semper habent pro se præsumptionem, ita quòd licet principaliter enuntiatum in dubium revocetur, onus probandi contrarium in adversarium transferatur, Bart. L. ex hac scriptura num. 16. vers. si propter aliud ff. donat. Ruin. cons. 141. num. 13. ad fin. lib. 5. Mant. de tacit. lib. 2. tit. 6. num. 10. Gratian. for. cap. 739. num. 33.

Quinta conclusio: Verba enuntiativa instrumenti propter aliud per modum demonstrationis emissa non habent executionem summariam. Patet; quia hujusmodi verba dispositionem non inducunt, Clem. si summus Pontifex de sententia excom. ubi Papa vocando aliquem Episcopum etiam sciens, non facit eum talem, L. cum tale §. fin. ff. cond. & dem. L. demonstratio falsa §. fin. eod. tit. Bart. & omnes in dict. L. ex hac scriptura, Berous cons. 67. num. 35. Reminala jun. cons. 80. num. 70. lib. 1. Trentacinq. dict. resolut. 2. num. 50. com. ex Genoa dict. lib. 3. quæst. 9. num. 1. Quod fallit favore libertatis, & favore militis, ut notatur in L. ex his Cod. testam. milit. Item fallit, si iuramentum interveniat, Auth. quod obtinet Cod. probat. Ponit istas fallentias Bart. dict. L. ex hac scriptura num. 6. prosequitur Genoa dict. quæst. 9. num. 6.

Sexta conclusio: Verba enuntiativa in instrumento posita favore piæ causæ habent summariam executionem. Constat, quia regulariter verba

enuntiativa probant, & disponunt favore piæ causæ, Cap. fin. de success. ab intest. Bart. L. 1. num. 76. Cod. de Sacros. Eccles. Jason. L. ex his lim. 5. num. 1. Cod. testam. milit. ubi etiam Dec. num. 27. & cons. 159. num. 2. lib. 1. Quod etiam procedit in contractibus secundum Bart. L. tale pactum §. fin. num. 4. ff. de pact. Alex. cons. 190. num. 27. lib. 6. Tiraq. privil. piæ causæ 86. vers. necquidem, Masc. concl. 1176. num. 58. Trentacinq. resolutione 2. num. 92. latè Genoa dict. tract. lib. 2. quæst. 23. à num. 1. & in specie nostræ conclusionis resolvit Zachias dict. decis. 5. num. 9. Hoc autem declarat idem Gen. dict. quæst. 23. à num. 16. ut tantum procedat in verbis enuntiativis de præterito, vel præsentis, ut puta, si quis dicat: Ego donavi mea bona tali Ecclesiæ: juxta exemplum text. in dict. cap. fin. non sic si ad futurum referantur, ut si dicat: Volo instituire hæredem talem Ecclesiam; tunc enim est imperfecta voluntas, quæ nec etiam favore piæ causæ suffragatur, cap. cum esses, juncto cap. sequenti de testamentis.

Ex dictis primò sequitur favore libertatis disponere, & probare verba enuntiativa, cum pia causa sit. Text. est in L. Paulus 2. §. Paulus ff. de fideicom. lib. L. un. §. similique modo 2. Cod. lat. lib. toll. Masc. concl. 622. num. 47. Gam. decis. 280. num. 3. Val. cons. 168. num. 6. Cald. dict. quæst. 1. num. 35. Genoa dict. lib. 2. quæst. 30. à princip. quidquid contradicat Cabed. 1. p. decis. 186. num. 1. & 2.

Secundò sequitur verba enuntiativa probare, & disponere favore dotis, summarièque agi poterit, si in instrumento contineantur, L. 1. & 2. juncta gloss. Cod. dotis prom. Alex. cons. 190. num. 28. lib. 6. & cons. 99. in primo dubio lib. 7. Paul. de Castr. cons. 92. lib. 2. Rom. sing. 540. Mascard concl. 388. num. 4. & concl. 570. num. 1. & concl. 1273. num. 12. Boer. decis. 333. num. 7. Afflict. decis. 83. num. 5. Tusch. liter. C. concl. 652. num.

num. 4. Mant. de tacit. lib. 2. tit. 7. num. 15. Gen. qui plures refert dict. lib. 2. quæst. 32. per tot. quibus adde Barbosa, & ab eo citatos 3. p. L. 1. num. 17. ff. solut. matr. Gratian. forens. cap. 739. à princip. & in specie fuit iudicatum in Rota, ut per Zachiam decis. 85. num. 1. de Cam. obligat. idem Zach. ad Gall. eod. tract. quæst. 31. num. 19.

15 Est & alia inspectio circa verba dispositiva, vel enuntiativa impersonalia, utrum & quando ex illis in instrumento descriptis agi possit summarie. Et quidem Parlad lib. 2. rerum quot. cap. fin. 1. p. §. 5. num. 4. resolvit ex verbis enuntiativis impersonalibus agi non posse summarie; distinguendi sunt tamen quatuor casus in contractibus.

16 Primus est, cum impersonalitas ex parte debitoris versatur, ut quia dicitur: Satisfiet tibi, vel bene res se habebit, aut similiter; & in hoc casu nullo modo obligatur, & consequenter summarie agi non potest. Text. est in Auth. si quando, ibi: Sin autem dixeris, satisfiet, verbo impersonaliter prolato, non tenebitur: Cod. const. pecun. ubi Bart. Bald. Salic. & Paul. Auth. ut cum de appellat. cogn. §. ad hoc vers. si quis autem, Gom. 2. variar. cap. 11. num. 7. in princ. Molin. de just. tract. 2. disp. 270. num. 2. Parlad. dict. lib. 2. cap. 3. num. 54. Greg. L. 2. tit. 3. & tit. 11. p. §. Ratio est: quia cum verba sint dubia, & incerta, non videtur animus se obligandi in dubio præsumendus, L. cum de in debito §. fin. ff. probat.

17 Hic autem casus declarari debet, ut non procedat quando aliunde appareat loquentem de se sensisse, ut si ad interrogationem creditoris per hæc verba: Satisfacies mihi, aut satisfiet à te mihi? ille respondeat, Satisfiet, tunc enim aperte constat de se sensisse, ut eleganter explicat communis præceptor Veiga in privatis scriptis ad L. 1. §. si quis ita ff. verbor.

Secundus casus est, quando impersonalitas respicit personam creditoris, ut si in mea præsentia dicas impersonaliter: Promitto dare decem, & in isto casu contractus, & obligatio tenet; & subinde agi poterit summarie contra te, si ista promissio in instrumento sit comprehensa, L. stipulatio ista habere licere §. sicut & §. si quis ita ff. verbor. L. 1. L. si ve mihi ff. stipul. ser. vor. tradunt Cyn. Alber. & Com. in dict. Auth. si quando, Gom. dict. num. 7. concl. 2. Cujus ratio est: quia semper stipulator, cui est facta promissio, videtur sibi prospicere, & velle sibi acquirere, argumento L. si pactum ff. probat.

Tertius casus est, cum impersonalitas executionem respicit, ut si quis dicat alteri: Promitto, quod dabuntur, vel solventur tibi decem: & in hoc casu contractus, & obligatio mero jure valet, agique ad illam poterit summarie ex instrumento, quia promittentis est mens solvere per se, aut interpositam personam, L. fin. §. fin. ff. rebus cred. ubi Bart. Alberic. & Paul. de Castr. com. ex Gom. dict. num. 7. concl. 3.

Quartum etiam casum addit Gom. ibidem, cum impersonalitas versatur circa personam nominandam per creditorem, ut quia quis pecuniam stipulatur, vel rem dari illi, quem ipse, aut in vita, vel in morte nominaverit, namque si non facta nominatione decesserit, hæres nominatus censetur, agereque potest summarie ex instrumento, liquidata prius morte defuncti, L. 4. Cod. contr. & com. stip. quem text. ibi ad hoc extollit Bald. Alex. in dict. L. stipulatio ista habere licere §. si quis ita, ubi etiam Jason.

Hic etiam annecti potest quæstio, utrum ex instrumento, quo quis promisit se obligare ad dandum, vel faciendum, directò possit ille conveniri summarie, ac si de præsentis sit obligatus? Et pro negativa primò facit, quia aliud est contrahere, aliud promissio
con.

contrahendi; aliud vendere, aliud vendendi promissio, *gl. in L. bonæ fidei ff. quod cert. loc. latè Tirag. lib. 2. retrahit. ad finem tit. à num. 40. Valasc. cons. 153. num. 6. vers. nec obest, Gam. dec. 13. num. 4. Avendan. respons. 27. num. 4.* nam ex promissione vendendi nullum jus reale, vel dominium acquiritur, sed tantum jus personale, vel actio in personam ad interesse, si promissio non impleatur, *L. si sterilis §. si tibi fundum ff. de empt.* Unde ex promissione de vendendo non solvitur gabella, nec poena incurritur, *Boer. decis. 49. num. 9.* sic nec promissio constituendi annuū redditum super fundo est ipsa constitutio, neque constituit onus reale, quod fundum sequatur, *Boer. decis. 66. Gam. dict. num. 3. & 4.* ubi proximè. Nec dos promissa est vera dos, *Alex. consil. 13. num. 10. lib. 3. latè probat Barb. rub. ff. solut. matr. 4. p. à num. 1.* qui plures refert, pro, & contra tenentes. Item aliud est pactum de renuntiando, seu cedendo, aliud ipsa cessio, seu renuntiatio, *Clem. 1. de renunt. Boer. decis. 48. num. 10. & decis. 3. num. 1. Cald. de extinet. cap. 1. num. 36.* ubi etiam, quòd promissio renovandi seu concedendi emphyteusim, non est concessio, nec renovatio. Item aliud est promissio de legitimando, aliud legitimatio, *Cæpol. cons. civil. 61. num. 6. Boer. dict. num. 10.* & prohibitus alienare sub poena privationis, ut emphyteuta, in commissum non cadit per solam alienandi promissionem, *Alex. cons. 173. num. 2. lib. 2. Roland. cons. 69. num. 15. lib. 3. Corbulus de caus. privat. emphyt. tit. de caus. privat. ob alien. limitat. 8.* & promittens cum juramento renuntiare legitimæ paternæ, non censetur renuntiare, imò licet ex post facto simpliciter renuntiet, non censetur cum juramento renuntiare, cum sint actus diversi, *Jas. d. L. bonæ fidei, Boer. d. decis. 3. Cassaneus in consuet. Burg. rub. 4. §. 23. fol. 197. Avend. dict. respons. 7. n. 4.*

Tom. I.

E contrario facit; quia semper ²² circuitus inutilis est vitandus, *L. cum fundus §. servum suum ff. reb. cred. L. dominus testamento ff. cond. indeb. Clem. auditor de rescript.* quare ut ille evitetur, licet aliud juris rigor postulet, tamen ex æquitate ille, qui per instrumentum promisit se obligare ad dandum decem in termino, potest directò, transacto illo termino, conveniri, nova non confecta obligatione, cum in effectu ex prima censetur obligatus. Ita *Joan. And. ad Speculat. tit. de oblig. & solut. in rub. col. 1.* sequitur *Alex. Socin. Jason. dict. L. cum fundus §. servum tuum, Roman. sing. 183. Afflict. decis. 61. in princ. Boer. decis. 183. num. 13.* communis ex *Rubeo cons. 29. Val. dict. cons. 153. num. 7. Montalvus in 2. compilat. fori, verb. obligatio, plures refert Avendan. dict. respons. 27. num. 2. Parlad. dict. lib. 2. cap. fin. 1. p. §. 11. ampl. 6. num. 25.* latè multis citatis confirmat *Pelaes de maiorat. 1. p. quæst. 66. à princ. quidquid contra Cald. de renovat. quæst. 18. num. 6. & 42.* qua ratione promissio donandi pro donatione habetur: com. ex *Alciat. L. si pacto quo pœnam Cod. de pact. Val. dict. cons. 153. num. 8. Parlad. dict. lib. 2. cap. 3.* quanvis contradicat *Duen. Reg. 19. lim. 1. Cald. dict. quæst. 18. num. 10. & 45. & de extinet. cap. 1. num. 36. & cap. 16. num. 48.* & promissio dotandi est ipsa dos: com. ex *Vivio lib. 2. com. opinione 96. Roland. de lucro dotis quæst. 5. num. 12. Val. dict. cons. 153. num. 8. Afflict. decis. 71.* plures refert *Barb. dict. 4. p. num. 1.* & promittens constituere maioratum de certis bonis, censetur de præsentibus illum constituere, bonaque illico manent vinculata, *Val. dict. cons. 153. num. 6. vers. nec obstat,* latè pluribus confirmat *Pelaes dict. quæst. 66. à princ.* & promittens liberare debitorem, censetur de præsentibus illum liberare, *Bald. Salic. & Corn. L. si creditores ff. fideicommiss. Bart. Ang. & Jas. L. si intra ff. de pact. Parl. dict.*

Ff

dict.

dict. ampliat. 6. num. 27. & promittens per titulum onerosum filium in tertia meliorare, censetur de presenti meliorationem facere, tertiamque filius petere potest, licet pater alia non facta dispositione decedat, *L. 6. Castella tit. 6. lib. 5. recopilat. ubi latè Matiens. & Azeved. Parlad. dict. num. 27.* & promittens se obligare, potestque conveniri ac si esset per instrumentum obligatus, *Paul. de Castr. cons. 52. tria sunt lib. 2. Parlad. dict. ampl. 6. num. 26. Barbosa dict. 4. p. rub. num. 5.* & promittens facere pactum de retrovendendo, potest cogi immediatè ad retrovendendum absque alio pacto, *Curt. jun. dict. §. servum num. 6.* ubi dicit se ita consuluisse, & obtenuisse, *Boer. decis. 183. num. 14.* item promittens vendere, & tradere rem certo pretio, censetur de presenti vendere, *Cald. dict. cap. 16. num. 84. & 85.* ubi etiam tradit, quòd ille, qui promittit se ratum habiturum, censetur de presenti ratum habere, *L. si procuratorem ff. procurat.* Ex quibus omnibus videtur sufficienter suaderi, quòd ille, qui per instrumentum promittit se obligare, potest directò ex ipso instrumento summarie conveniri, alia non expectata obligatione. Ita in specie *Parlad. dict. §. 11. ampl. 6. Bolan. in Curia Philip. 2. p. §. 6. num. 6.*

33 In ista controversia ut tot doctrinae, & resolutiones ad concordiam reducantur, distinguendum est ex *Mend. Card. cap. auditor quest. 14.* qui cæteris clarius rem explicare videtur, quòd aut circuitus est cum aliquo effectu,

& tunc aliud erit contractus, aliud promissio contrahendi, non attento quòd sit circuitus, cum non sit in se inutilis, *Cap. tuam de Ord. cogn. cap. lator. qui filij sunt legitimi:* quod evenit quando contractus aliquid addit supra promissionem contrahendi, ut in modo, tempore, alijsve proprietatibus substantialibus, vel accidentalibus. Aut circuitus est sine aliquo effectu, ut quia contractus in substantia nihil continet plus quam promissio; & tunc ut evitetur circuitus inutilis, sola promissio futuri contractus judicabitur ex æquitate idem contractus de presenti, quam resolutionem *Cardin.* non citato posuit *Menoch. ad Gam. decis. 13.* qui plures refert, & ad nostram materiam executionis rectè deducit *Gallez. de Cam. oblig. 3. p. tit. de præambul. process. quest. 4. num. 4. 5. & 6.* In eo ergo casu impediatur via summaria, cum reus intra decendum docuerit sibi proficuum effectum obventurum ex contractu, aliàs tamquam turpiter insistens in faciendo contractu repellendus est, & ex sola promissione condemnabitur; quod evenit cum promissio quid certum, & determinatum habet, tunc etenim nihil à facto distat, *Theaur. dec. 238. num. 3. Cast. lib. 5. quotid. cap. 67. n. 49. col. 2.* Item quando promissio interponitur super actu, in quo præter consensum & voluntatem contrahentium nil aliud de substantia requiritur; secus si aliud extrinsecum desideratur, *Fontanel. de pact. dot. alib. claus. 4. gloss. 9. p. 4. n. 29. & 33. Castilb. ubi proxime.*

CAP. DECIMUM OCTAVUM.

Utrum instrumentum, cujus obligatio est inefficax,
& nulla, habeat executionem summariam?

SUMMARIUM.

Utrum ex obligatione inefficaci instrumenti enervetur via summaria. Affirmativam sententiam tuetur, n. 1.

Actus nullus non est in consideratione, & non dicitur actus, n. 3.

Nullitas privat essentiam rei, n. 3.

Electio si nulla sit, possunt eligentes de novo eligere, n. 4.

Nominatio emphyteusis si sit nulla, potest emphyteuta de novo nominare, n. 4.

Emphyteuta nulliter alienans emphyteusim sine domini directi consensu non cadit in commissum, dummodo nullitas aliunde proveniat, quam ex non petita domini directi licentia, n. 5.

Præscriptio non interrumpitur quando libellus aut litis contestatio est invalida, n. 6.

Statutum puniens contrahentes non soluta gabella intelligitur de contractu valido, n. 7.

Pæna apposta in contractu solum viget in contractu valido, n. 8.

Statutum puniens cedentem actionem nobili intelligitur de cessione ritè, & valide facta, n. 9.

Rescriptum impetrans si teneatur exprimere, & mentionem facere primi rescripti, ad hoc non adstringitur, si illud fuit nullum, n. 10.

Clausula derogatoria cujuscumque alterius testamenti, quod postea fiat, solum revocandi vim habet, si posita sit in testamento valido, n. 11.

Factum proprium nemo contravenire potest; quod limitatur, si factum sit inutile, n. 12.

Nullitatis exceptio nunquam censetur exclusæ, quanvis lex prohibeat omnes exceptiones, n. 13.

Ex obligatione nulla tenet secunda sententia, quod possit executivè agi ex instrumento confessionis, seu præcepti guarantee, n. 14.

Ex obligatione nulla tenet tertia sententia, quod si statutum præcepit exequi instrumenta propter præceptum guarantee, omnino exequitur; si vero jubent instrumenta exequi propter contractum, tunc executivè agi non potest, n. 15.

Predictæ sententiæ non habent locum in nostro Regno; sed distinguendum est, quod aut nullitas appareat ex instrumento, aut in continente probatur intra decennium; in hoc casu impedit executionem; secus si non appareat, n. 16.

Instrumentum semper præsumitur validum interim dum contrarium non ostenditur, n. 17.

Sententia præsumitur valida, dum nullitas non probatur, n. 17.

Solutione debiti tollitur obligatio, n. 18.

Nullitas si appareat ex facie instrumenti, iudex ad assignationem decendij non procedat, etiam citra postulationem partis, n. 19 20. & 21.

Nullitas solum suspendit executionem, si per exceptionem opponatur; secus si per

actionem deducatur, n. 22.

Nullitas non suspendit, quando actus nullus sustinetur ratione iuramenti in eo interpositi, n. 23.

Nullitas non suspendit in accessoria obligatione, quamvis suspendat in obligatione principali, n. 24.

Nullitas contractuum provenit ex quatuor fontibus; vel provenit ex causa materiali, vel ex causa efficienti, vel ex causa formali, vel tandem ex causa finali, n. 25.

Hic non de nullitate instrumentorum dicendum est, cum spectet ad lib. 4. ubi instrumentorum peragemus materiam; sed tantummodo de contractibus, & obligationibus ex aliquo defectu nullis; in presenti agendum est, an & quando ex hoc defectu vis summaria, seu executiva instrumenti enervetur: in quo tres invenio sententias.

Prima sententia simpliciter tenet instrumentum nullæ, & inefficacis obligationis executionem summariam non habere. Eam tenet Bald. L. etiam Cod. execut. rei jud. Bart. L. non putavit §. non quævis per text. ibi ff. bon. poss. contr. tab. Felin. cap. ex tenore num. 4. de rescript. Fas. L. 1. §. si quis ff. verborum, Barbat. cons. 35. col. 2. vers. modo in proposito lib. 4. Roland. à Valle cons. 26. n. 9. lib. 3. Soar. L. post rem judicatam in declarat. L. reg. §. sed pro evidentia num. 45 ff. de re judicat. Canar. de executionibus instrument. quæst. 26. Barziz de garantig. 1. p. quæst. 6. col. 2. & 2. p. quæst. 17. ubi ex hoc infert ad contractum gestum contra legis prohibitionem non habere executionem paratam. Gallez. de Camer. obligat. p. 1. quæst. 3. à princ. ubi Zachias in addit. Azin. de execut. §. 1. cap. 6. Peres L. 4. tit. 8. lib. 3. ordinam. pag. 638. col. 1. & pag. 631. vers. except. nullitatis, Azeved. L. 1. tit. 21 lib. 4. recop. à num. 91. & à num. 125. Parlad. lib. 2. rer. quotia. cap. fin. 1. p. §. 1.

num. 12. latè Borrel. 2. p. decis. tit. 19. à num. 43. Roderic. de execut. cap. 6. à num. 16.

Ex pluribus autem potest hæc sententia fulciri. Primo; quia Ord. lib. 3. tit. 25. in princ. ibi: *Amosrar escriptura p. blica da obrigaçãõ*, per verbum obligatio locuta est, præstans summarium processum obligationi instrumentali; verbo autem obligationis à lege, vel ab h. mine prolato, solum illa, quæ est efficax ad agendum, continetur, L. si is cui §. Flavius ff. sol. quem text. dicit unicum in jure Bald. in cap. quintavalis de jur. jur. Gom. 1. variet. cap. 12. num. 28. ad medium, Pinel. L. 1. 3. p. num. 59. col. 2. Cod. de bon. materit. Soares dict. §. sed pro evidentia num. 25. Azeved. dict. L. 1. num. 3.

Secundo facit; quia actus nullus in consideratione non est, L. non dubium Cod. de leg. Reg. non præstat. de reg. jur. lib. 6. quæ ratione actus nullus non dicitur actus, imo pro non facto habetur, L. 4. §. condemnatum ff. re jud. testamentum nullum non dicitur testamentum, L. 2. §. 1. ff. quemadmod. test. aper. nec sententia nulla est sententia, dict. §. condemnatum; nec instrumentum nullum dicitur instrumentum: latè probat cum multis Cald. de potest. elig. cap. 5. num. 8.

Unde nec actus nullus impedit reiterationem, L. qui testamento ff. leg. 2. quæ ratione si electio sit nulla, nec effectum sortita sit, possunt eligentes de novo eligere, habentque tantumdem temporis ac à principio, cap. si electio, ubi gloss. de elect. in 6. Cucus lib. 4. maior. inst. tit. de elect. num. 246. Raxard. de elect. 3. p. cap. 3. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. num. 38. qui extendit ad omnes electiones, Cald. d. tract. cap. 9. num. 5. Molin. de just. tract. 2. disp. 593. n. 5. Phæb. decis. 128. n. 15. & 17. Emman. Roder. 2. tom. quæst. reg. quæst. 52. art. 7. sic & nominatio ad emphyteusim, quando fuit nulla, vel non habuit effectum,

effectum, potest emphyteuta de novo nominare, licet aliàs nominatio fuisset irrevocabilis, *Ord. lib. 4. tit. 37. §. 4. & 5.* ubi notat *Barb. num. 20. Phœa. dict. num. 17.*

Item nec emphyteuta nulliter alienans emphyteusim sine domini directi consensu, non cadit in commissum, dummodo nullitas aliunde proveniat, quàm ex non petita domini directi licentia, *Bald. L. 2. num. 2. Cod. Episcop. aud. com. ex Jason. L. fin. col. penult. Cod. jur. emphyt. Greg. L. ult. tit. 8. p. 5. verb. La vend. vers. & quidem Val. cons. 71. num. 15. Molin. de primog. lib. 2. cap. 16. num. 18. Cald. de extinct. cap. 3. num. 2. & 3. & cap. 7. à num. 10. & cap. 17. num. 1. Molin. tract. 2. disp. 459. num. 10. Reinos. observ. 5. num. 18. Brit. cap. potuit de locat. §. 2. num. 27.*

Qua etiam ratione libellus aut litis contestatio invalida præscriptionem non interrumpit, *gloss. 2. in L. si pater Cod. ne de stat. defunct. gloss. cap. ut debitus de appellat. Bart. L. qui accusatus ff. de adulter. Felin. cap. gratum num. 4. de off. delegat. Azin. de execut. §. 1. cap. 39. num. 15. & 16.* nec invalida citatio iudicis perpetuat jurisdictionem, *gloss. fin. cap. cum plures de off. deleg. in 6. Abb. cap. cum venerabili col. 2. eodem tit. in decretal. Felin. dict. num. 4.* sic limitans text. ibi.

Unde etiam docet *Bald. L. fin. §. fin. Cod. com. deleg.* quod statutum puniens contrahentes non soluta gabella, intelligitur de contractu valido, non de invalido: latè tradit *Rom. cons. 434. cum dilucide*; quod est notabile ad excusandum tabellionem à pœna *Ord. lib. 1. tit. 78. §. 14.*

Hinc etiam provenit quòd si partes conveiant contravenientem contractui certa pœna plectendum, illam pœnam solum in contractu valido vigere non in invalido, *gloss. & Abb. cap. significantibus de off. delegati.*

Et statutum puniens cedentem

actionem nobili, intelligitur de cessione ritè, & validè facta, *Bald. L. filium §. si quis ff. leg. præst. Felin. cap. ex tenore num. 4. de rescript. Azin. dict. cap. 39. num. 10.*

Rursus licet supplicans sub pœna ¹⁰ subreptionis teneatur exprimere, & mentionem primi rescripti facere, tamen ad hoc non adstringitur, si illud fuit nullum, *gloss. verb. negatio dict. cap. ex tenore*, ubi latè *Felin. à num. 2. gloss. verb. de facto cap. cum nostris de cons. præbend. & in cap. suggestum de jure pat. Molin. lib. 4. de primogen. cap. 3. num. 32. Cald. de pot. eligend. cap. 5. num. 12. P. Molin. de just. tract. 2. disput. 650. num. 2.* nec est opus facere mentionem de adversarij appellatione deserta, *Imcl. & Butr. in cap. ex parte de rescript. nec de processu, & sententia nulla, Abb. & Hostiens. cap. per vestras de donat. inter, nec de lite nulliter mota, Oldrad. cons. 299. nec etiam de compromisso nullo, Cardin. cons. 94. cum pluribus alijs laboriosè cumulatis per Felin. dict. cap. ex tenore num. 2. & 3.*

Ex eodem etiam fonte emanat, ¹¹ quòd clausula derogatoria cujuscumque alterius testamenti, quod postea fiat, solum revocandi vim habet, si posita sit in testamento valido; fecus si in invalido. Ita mirabiliter *Paul. de Castr. per text. ibi, L. sancimus ad fin. Cod. de testam. Azin. dict. cap. 39. num. 12.*

Evenit etiam inde quòd licet ne- ¹² mo possit venire contra factum proprium, *L. post mortem ff. de adopt. L. cum profitearis Cod. revocand. his quæ in fraud.* tamen auditur contra factum suum inutile, & nullum, *Cod. si advers. rem jud. cap. si quis præbyterorum de reb. Eccles. Jason. L. si donatione 7. Cod. collat. Afflict. lib. 2. const. Rub. 8. num. 33. Menoch. cons. 1. num. 100. Baeça de non meliorandis filiabus cap. 11. num. 82. & cap. 34. à num. 12 Barb. qui plures refert in L. 1. p. 5. num. 19. ff. solut. matr.*

13 Item statutum licet prohibeat excipi contra instrumentum, non censetur unquam exceptionem nullitatis ipsius instrumenti, aut contractus excludere, *Masc. concl. 159. num. 73. Vantius de nullit. tit. quid sit nullitas num. 7. in fine, Menoch. lib. 2. præsumpt. 48. num. 24. Soar. in thesaur. com. lit. T. num. 166. Brun. à Sole in compendio juris verb. statutum licet, Crassis de except. except. 20. à num. 1. ubi latè; quæ omnia uti magis proficua, & selecta ex varijs juris fontibus deprompta cumulare curavi, multa alia prætermittens, quæ ad satietatem videri possunt apud *Felin. qui nihil ignoravit in dict. cap. ex tenore à num. 2. usque ad num. 7. à quo tacito nomine omnia transcripsit Azin. dict. cap. 39 per tot. Ex quibus satis suadetur Ord. dict. tit. 25. præstantem executionem quasi paratam obligationibus instrumentalibus, in nullis obligationibus non procedere.**

14 Secunda sententia tenet directò contrarium; imò quod licet contractus sit inutilis, adhuc possit executivè agi ex instrumento ratione confessionis, seu præcepti guarentigiæ, per text. in *L. si stipulatus §. Chrysochorus ff. verborum*, ubi ex confessione apposita super inutili stipulatione efficax resultat probatio. Istam sententiam multis confirmat, quanvis non sequatur, *Barziz dict. quest. 6 à princ. potestque ulterius roborari ex his quæ Mascard. concl. 357. & 358. Marant. de ord. judic. 6. p. tit. de confessione num. 24. Gam. decis. 264. num. 3. ubi Men. Val. cons. 61. num. 16. & 17. & cons. 65. num. 3.*

15 Tertia sententia intermedia est inter utramque; ambasque conciliat, quæ resolvit attendendum esse ad verba statuti, nam si statutum præcipit exequi instrumenta propter guarentigiæ præceptum, omnino exequentur, quantumvis stipulatio, seu contractus sit inutilis, & nullus, sicut videmus mandari sententiam executioni ex

inutili contractu latam in favorem actione carentis, *L. cum putarem ff. fam. etc.* Si verò statutum jubeat instrumenta exequi propter contractum, tunc stante contractus nullitate, in instrumento deneganda est executio, confessione non obstante, *L. 4. §. condemnatum ff. re jud. ita resolvit Ang. & Imol. L. 1. §. si quis ita ff. verbor. ubi ante eos videtur voluisse Bart. sequitur idem Alex. num. 29. & 30. & in dict. §. Chrysochorus num. 11. Alciat. dict. §. si quis ita num. 56. subscribit Soar. dict. §. sed pro evidentia num. 7. & 8. Azin. d. §. 1. cap. 39. n. fin. Rom. cons. 42. n. 4.*

Sed nulla ex his sententijs in specie *Ord. d. tit. 25.* admitti potest. Non secunda, & tertia; quia apud nos non est præceptum guarentigiæ, nec instrumentum publicum habet quasi paratam executionem propter illud, sed propter instrumentalem probationem, publicamque fidem, ut ostendimus supra *lib. 1. cap. 1.* Nec item prima; quia in hoc Regno exceptio nullitatis non ubique sententiæ suspendit executionem, *Ord. lib. 3. tit. 87. §. 1. juncto principio ibi: Em auto apartado:* quare potius distinguendum est inter nullitatem contractus apparentem ex inspectione instrumenti, aut in continenti probatam intra decendum, ut ista tantum impediatur condemnationem, instrumentique executionem; & inter nullitatem altioris requirentem indaginem ad sui probationem; hæc namque executione, & condemnatione non suspensa ad judicium reservatur ordinarium. Ita docet in guarentigijs, & camerali obligatione *Jas. & Rip. d. L. 1. §. si quis ita, idem Jas. cons. 170. col. 2. vers. & si diceretur lib. 2. Dec. cap. præterea col. pen. de off. deleg. Felin. rub. de except. col. 1. & in cap. ex parte 2. de off. deleg. Joan. Bapt. de arbitris lib. 7. cap. 11. vers. 2. regula, Gallez. de Camerali obligat. 1. p. quest. 3. num. 3. & 4. ubi latè Zachias in addition. à num. 1. ele-*

elegan
11. qu
tutum
ginel.
camer
num.
49. n.
cap. 1.
19 re
num.
decis.
lib. 2.
R
quia
comp
dum
tur, i
lidus
quoa
nitat
fict.
num.
2. Me
& pr
num.
talis
riam
bata
cend
mari
bata
men
prin
M
40. i
utru
dict.
Sic
cum
null
de re
gene
reg.
re ju
1. &
Gan
hoc
jur. c

eleganter *Can. de execut. instrum. quest.*
 11. qui plures refert, *Galganet. ad sta-*
tutum urbis cap. 179. sub num. 40. Ru-
ginel. de appellat §. 2. cap. 3. verb. obligatio
cameralis num. 146. Honded. cons. 17.
num. 2. lib. 2. Mandos. de inhib. quest.
49. num. 4. & 5. Marefcot. lib. 2. variar.
cap. 121. num. 33 Scac. de appellat. quest.
19 rem. 1. concl. 5. num. 30. & concl. 4.
num. 43. Zachias decis. 133. num. 2. &
decis. 134. num. 12. de Cam. oblig. Parlad.
lib. 2. rer. quot. cap. fin. 1. p. §. 1. num. 12.

Ratio hujusmodi distinctionis est;
 quia licet contractus in instrumento
 comprehensus in se sit nullus, tamen
 dum nullitas judicialiter non proba-
 tur, instrumentum, & contractus va-
 lidus præsumitur, & talis habetur tam
 quoad justitiam, quàm quoad solem-
 nitates, *L. cum precibus Cod. probat. Af-*
flit. tit. de feudo dato in vim legis comis.
num. 14. Alciat. reg. 3. præsumpt. 14. n.
2. Menoch. lib. 3. præsumpt. 177. num. 36.
& præsumpt. 122. num. 2. Gam. decis. 82.
num. 1. Val. cons. 154. num. 25. & utpote
 talis suam habet executionem summa-
 riam, nisi ejus cursus intercipiatur pro-
 bata nullitate in continenti intra de-
 cendij terminum; nam in causa sum-
 maria sola exceptio in continenti pro-
 bata admittitur, impeditque instru-
 menti executionem, *Ord. dict. tit. 25. in*
princ. L. 3. §. ibidem ff. ad exhibendum,
Molin. de primogen. lib. 4. cap. 9. num.
40. Peres L. 5. tit. 8. lib. 3. ordinam. vers.
utrum autem exceptio, pag. 647. Scac.
dict. tract. quest. 17. limitat. 9. num. 52.
 Sic etiam videmus in sententia, quæ
 cum præsumatur valida, interim dum
 nullitas non probatur, *cap. in præsentia*
de renuntiat. gloss. verb. injusta, Auth.
generaliter, Cod. Episc. & Cler. Alciat.
reg. 3. præsumpt. 9. Gab. lib. 2. com. tit. de
re jud. concl. 6. latè Surd. decis. 170. num.
1. & decis. 69. num. 8. & cons. 39. num. 2.
Gam. decis. 110. num. 5. Aegid. L. ex
hoc jure 1. p. cap. 4. num. 23. ff. de just. &
jur. quanvis in effectu nulla sit, habet

executionem suam, quantumvis con-
 demnatus de nullitate opponat, si ex-
 ceptio requirit altiorem indaginem,
Ord. lib. 3. tit. 87. §. 1. juncto princ. nisi
 nullitas in continenti probetur co-
 modo, quo requiritur in judicio illo
 summarissimo executionis, scilicet si
 nullitas exactis, vel sententia ipsa
 ostendatur, *dict. cap. quoniam contra*
num. 36. de probat. Pereira de man. reg.
1. p. cap. 9. num. 16. de quo plenè dice-
 mus infra lib. 6.

Sic & solutione ejus, quod debe-
 tur, tollitur ipso jure obligatio, & ener-
 vatur, *Princ. inst. quibus mod. toll. oblig.*
Bolan. in labyrinth. commer. lib. 2. cap. 7.
num. 1. & tamen Ord. d. tit. 25. in princ.
 præcipit instrumentum exequi, nisi
 solutio, aut similis ratio concludens
 debitorem non debere, intra decen-
 dium probetur; supponens quòd licet
 obligatio nulla sit, vel sublata, adhuc
 instrumentum habere summariam exe-
 cutionem, nisi nullitas intra decen-
 dium probetur; quod enim non muta-
 tur, non est cur stare prohibeatur, *L.*
præcipimus Cod. appell. L. sancimus Cod.
de testib.

Si verò nullitas in facie appareat
 instrumenti, judex ad assignationem
 decendij non procedit, etiam citra po-
 stulationem partis; quia judex ex offi-
 cio potest agentem sine actione repe-
 lere; satis autem sine actione agit, qui
 apparente contractus, vel instrumenti
 nullitate in ejus tenore, aut juris præ-
 sumptione, petit ipsi instrumento
 viam præstari summariam, quam non
 nisi validis instrumentis, & contracti-
 bus jus permittit. Ita post alios *Gall.*
dict. tract. 2. p. ad 4. particul. quest. 2.
num. 1. fol. 66. Azim. de execut. §. 3. num.
 259.

Extende primò istam resolutio-
 nem, ut generaliter omnis, & quæ-
 cumque nullitas proveniens sive à jure
 communi, sive ab statuto, lege ve mu-
 nicipali, producat exceptionem, viam
 summa-

summariam instrumenti impediens. Ita *Azev. L. 1. tit. 21. num. 100. lib. 4. recop. Cant. 2. variar. cap. 3. num. 32.*

- 21** Extende secundò, ut procedat etiam in casu, quo nullitas contractus in solo loco ubi celebratus est, non in quo iudicium fabricatur, vigeat, utpote quia diversæ sunt locorum illorum leges, & statuta, adhuc enim ex tali nullitate via summaria instrumenti impedietur, quia ad decisionem causæ, leges loci contractus inspiciendæ sunt, *L. si fundus ff. de evict.* diximus supra *lib. 1. cap. 5.* ita *Peris L. 4. tit. 8. lib. 3 ordin. vers. dubitatur pag. 635.*
- 22** Limitanda tamen est primo prædicta resolutio, ut solummodo per oppositam nullitatem via summaria instrumenti impediatur, si per exceptionem, non ita si per actionem deducatur. Ita *Gallez. dict. 1. p. quest. 3. num. ult. de quo latè diximus supra lib. 1. cap. 9. & infra dicemus lib. 6.*
- 23** Limitanda est secundò, quoties actus nullus sustinetur ratione iuramenti in eo interpositi, ut in donatione inter virum & uxorem, in dotis alienatione, aut minoris, aut prodigi, *Auth. sacramenta puberum, Cod. si advers. vend.* in his enim eventibus quantumvis nullitas intra decendium probetur, instrumentum nihilominus suam habebit executionem. Ita *Gallez. dict. quest. 3. num. 5. ubi Zachias in addit. num. 9. Scac. de appellat. quest. 19. rem. 1. concl. 5. num. 32.* iuramentum autem istud apud nos sine Regis licentia non potest interponi, *Ord. lib. 4. tit. 73. & lib. 1. tit. de regim. Palatij §. 87.*
- 24** Limitanda est tertio, ut tantum procedat in obligatione principali, non in accessoria, si speciali favore principalis obligatio à lege annulletur, adhuc ea sublata, remanet fidejussoria, in qua idem favor non militat, habetque respectu illius instrumentum summariam executionem: ut evenit in

obligatione minoris, quæ si annulletur ob defectum non servatæ solennitatis statuti, remanet accessoria fidejussoris in suo valore. Ita *Gallez. dict. quest. 3. num. 7. ubi Zachias in addit. num. 17. & 18. Scac. dict. concl. 5. num. 33. Seraph. decis. 132. num. 8. Mondan. decis. 2. de fidejuss. quod maximè procedit, si fidejussor se obligavit ut principalis, Gallez. dict. num. 7. Scac. dict. num. 33. ad fin.*

Quibus præmissis in genere, non gravabor aliquas contractuum nullitates magis usitatas, & in praxi utiles referre, explicareque quando impediant, vel non impediant instrumenti executionem; & ut brevi congruoque compendio, & distinctione singula comprehendamus, præmittendum est, quòd omnis contractus peccare potest in aliquo ex quatuor causis, & ita ex quatuor fontibus omnis insurgit nullitas; quia vel peccat in causa materiali, quæ est illa, ex qua immediatè aliquid fit, & illud, quod ex materia fit, dicitur materialium, *L. si convenerit §. si quis, ubi gloss. & Bart. ff. pign. action.* exemplum habetur in *§. cum ex aliena, inst. de rer. div.* ut quando ex argento fit cratera, argentum dicitur causa materialis, explicat *Bart. L. dictam Cod. cond. ob caus. Marant. de ordine iudicior. 2. p. num. 16.* qua ratione ex hoc cap. insurgit in contractu nullitas, si materia super qua contrahitur est à lege prohibita, ut si alienetur res prohibita alienari, qualis est maioratus, Cappellæ, emphyteusis, aut similis res existens extra commercium. Secundò peccare contractus potest in causa efficiente, quæ est illa, quæ facit actum mediante materia secundum *Bald. dict. L. dictam col. 2. Abb. in præmio decret. col. fin. Marant. dict. num. 16.* qua ratione contrahentes sunt causa efficiens contractus, unde ex hoc capite eveniet nullitas, si personæ prohibitæ contrahunt, ut est prodigus, pupillus, furiosus,

fus, fe
tò p
ex ca
dine,
tractu
tract
lem
sa for
nus §
super
Felin
fin. e
suprà

Ca

De

C

Ali

la

at

in

re

su

n.

Ali

ex

in

n.

Mai

g

tr

Faci

sus, foemina conjugata, & similes. Tertio potest nullitas obvenire contractui ex causa formali, quae consistit in ordine, seu modo à lege tradito ad contractus celebrationem, ut puta, si contractus debet fieri cum aliqua juris solemnitate, illa solemnitas dicitur causa formalis, quae dat esse rei, *L. Julianus §. sed & si quis ff. ad exhibend. cap. super questionum §. verum*, ubi notat *Felin. de off. delegat. cap. prudentiam in fin. eod. tit. Bart. Abb. & Marant.* ubi supra. Quarto tandem potest contra-

ctus enervari ex defectu causae finalis, quae consistit in fine illo, quem per contractum partes assequi intendunt, *L. adigere §. quanvis ff. jur. patr. L. cum te Cod. de pact. inter emphyt. Marant. dict. 1. p. n. 32. latè Tiraq. tract. cessant. caus. limit. 1. per tot. Sanch. in Decalog. lib. 4. cap. 2. n. 38. Pereira decis. 98. num. 6.* Unde juxta has quatuor causas, sive fontes nullitatum, in quatuor sequentibus quaestionibus ad varias nullitates utiliter inferemus.

CAPUT DECIMUMNONUM.

De nullitatibus provenientibus ex causa materiali contractuum; utrum & quando impediant viam summariam instrumenti; & latè de rebus, quae simpliciter, vel absque certis solemnitatibus prohibentur alienari.

SUMMARIUM.

*Alienatio bonorum maioratus, Cappel-
lae, vel emphyteusis est nulla, & si
alienans conveniatur ex contractu per
instrumentum celebrato ad traditionem
rei, summarie probato rei vinculo,
summarie processus impediatur,*
n. 1.

*Alienationis prohibitio tacita differt ab
expressa, quia expressa annullat etiam
in vita alienantis, non verò tacita,*
n. 1.

*Maioratus possessor utrum possit impu-
gnare alienationem bonorum maiora-
tus à se factam,* n. 2.

Factum proprium potest quis impugna-

*re, quando factum ad executionem non
prevenit, secus si ad executionem pre-
venit,* n. 2.

*Obligatio naturalis, quae non parit
actionem, parit exceptionem, seu re-
tentionem,* n. 2.

*Alienationis appellatione in materia
pœnali non venit nisi illa, quae per
traditionem adimpleta est. Limita,
nisi venditio fiat in eum, in quem do-
minium transfertur sine traditione,*
n. 3.

*Factum proprium inutile, aut contra le-
gis prohibitionem potest quis impu-
gnare. Limita in possessore maiora-
tus, vel emphyteusis, quia iste non po-
test impugnare factum proprium, si*

res

res tradita est, n. 3.
 Alienatio rei sacræ, & divino cultui dicatæ, & hominis liberi est nulla, & potest ab ipso alienante impugnari, n. 4.
 Prædicta conclusio ampliatur, licet res sacra desierit post contractum esse sacra, resve publica privata fieret, n. 5. vel si sub conditione fieri potest, n. 6.
 Ad contractus validitatem præsens tempus, ejusque initium spectatur, n. 5.
 Actus, qui pure fieri non potest, nec etiam sub conditione fieri potest, n. 6.
 Alienatio rei profanæ si facta alienantis efficiatur sacra, tenetur ad interesse, n. 6.
 Contractus celebratus super re, quæ non est in commercio alienantis, licet sit in commercio in communi, utrum sit valida alienatio, n. 7.
 Turpitudine in contractibus tripliciter accidere potest: primo, cum res turpis promittitur, aut turpe factum, secundo, cum non in ipsa re promissa, sed in causa, aut conditione de præterito, vel præsentis versatur; tertio, cum nec promissum, nec causa turpis est, sed promissio fit, & turpitudine evitetur, n. 8.
 Turpitudine rejicitur in ultimis voluntatibus, ut non vitiat, n. 8.
 Solutum ex turpi contractu non repetitur, quando utriusque contrahentis intervenit turpitudine, n. 8.
 Turpitudine si versetur tantum ex parte accipientis, solutum repeti potest, n. 9.
 Turpitudine si versetur ex parte dantis, solutum, aut datum repeti non potest, n. 10.
 Turpis contractus nullus est, n. 11.
 Turpitudinem propriam nemo potest allegare, n. 11. ubi limita.
 Impossibilitas dupliciter contingere potest: primo in re ipsa, seu facto promisso, quo casu nulla est obligatio; secus si rei restitutio est impossibilis ex facto debitoris, aut post mortem, n. 12.

Impossibilitas secundo modo contingere potest, non in re seu facto, sed in conditione, vel causa, quo casu si conditio est affirmativa, actum vitiat; secus si negativa, n. 13.

Donatio omnium bonorum est nulla, & quare, n. 14. & 22.

Donatio omnium bonorum cum reservatione ususfructus est valida, si ultra alimenta donantis superest congrua quantitas ad testandum, n. 15.

Donatio omnium bonorum est valida, si donator ultra alimenta reseruet congruam quantitatem ad testandum; & quæ quantitas dicatur congrua, num. 16.

Donatio omnium bonorum non exprimendo præsentia, & futura valet, n. 17.

Donatio omnium bonorum, si ita concipiatur, dono omnia bona mobilia, & immobilia, præsentia & futura, valet; quia cum supersit tertia bonorum species, scilicet actiones, sustinetur, n. 18.

Donatio omnium bonorum causâ mortis est valida, n. 19.

Donatio omnium bonorum facta Ecclesie, vel pio loco valet, n. 20.

Donatio omnium bonorum cum facta proponitur ex titulo oneroso, valet, n. 21.

Dotis titulus si ad maritum conferatur, est onerosus, n. 21.

Maiores omnium bonorum in tertij persona ex causa matrimonij, transactionis, aut simili causa onerosa fieri potest, n. 21.

Donatio facta concubinae, regulariter valet. Limita in donatione facta à militibus, qui concubinis aliquid donare non possunt per ultimam voluntatem: quod procedit in militibus, qui sunt in expeditione, & in illis, qui vivunt

Regis salario ad bellum parati, n. 23.

Advocati concubinis donare non possunt, n. 23.

- Judices, & ministri justitiæ, & Clerici non possunt concubinis donare, n. 23.
- Donatio facta concubinis à personis prohibitis valet, si remuneratoriæ sunt pro operis, & servitijs, n. 24.
- Donatio facta concubinæ à viro conjugato est nulla, n. 25.
- Usurarius contractus est nullus, n. 26.
- Dominium non transfertur ex contractu fœneratio, n. 26.
- Usura in dubio non præsumitur, n. 26.
- Usurarum exceptio utrum impediat executionem quoad principale, n. 26.
- Juramentum promissorium in contractibus, illos reddit nullos, n. 27.
- Juramentum promissorium in contractu, non annullat contractus in rebus ad forum Ecclesiasticum spectantibus, n. 28.
- Juramentum assertorium de præterito non vitiat contractus, n. 29.
- Juramentum in contractibus nullis, qui ad sui firmitatem indigent juramento, utrum illos annullat, n. 30.
- Pœna conventionalis in contractu nullo valet, n. 30.
- Juramentum hoc modo conceptum: Promitto Deo, Virginiq; Deiparæ non revocare; non vitiat contractus; nec cum dicitur, a fé de homem bom, ou de homem honrado, ou a fé de Cavalleiro, Soldado, ou Fidalgo. Secus si promittit simpliciter bonam fidem, quia intelligitur de fide Christi, n. 31.
- De hereditate personæ viventis contractus est nullus, si illius non interveniat assensus, n. 32.
- Contractus de hereditate incertæ personæ viventis valet, n. 33.
- Pactum super viventis hereditate valet, quando non venit in principale, sed in consequentiam, n. 34.
- Alienatio rei litigiosæ non valet, n. 35.

CUM in cap. præcedenti traditum sit non aliter suspendi instrumenti executionem per nullitatis

objectionem, nisi ipsa ex tenore appareat instrumenti, aut in continenti intra decendium probetur, jam in defectibus causæ materialis loquendo, primo infertur ad alienationem bonorum maioratus, Cappellæ, vel emphyteusis, quæ cum sint nullæ, contractusque in id tendentes, Ord. lib. 1. tit. de regimine Palatij §. 39. Gem. L. 40 Taur. à num. 8. latè Molin. de primogen. lib. 4. cap. 3. cum quatuor seqq. Pelæes de maioratu 4. p. quæst. 1. à num. 7. Molin. de just. tract. 2. disp. 470. & 694. cum quatuor seqq. si alienans ex contractu per publicum instrumentum celebrato ad traditionem rei summarie conveniatur, probato intra decendium rei vinculo, omnino summarie processus impediatur; requirente verò exceptione altiore indagine, illa recepta transmissaque in ordinarium judicium, summaria instrumenti executio perficietur juxta decisionem Ord. lib. 3. tit. 25. in princ. nec injungere Reo obligationem probandi ultra tacitam prohibitionem de non alienando interfuisse etiam expressam; nam licet communiter DD. differentiam constituent circa nullitatem alienationis rerum maioratus, seu Cappellæ inter prohibitionem expressam & tacitam, ita ut illa expressa annullat alienationem in vita alienantis, non verò tacita, ex L. fin. Cod. com. deleg. Molin. lib. 4. cap. 1. num. 4. & lib. 1. cap. 16. num. 33. Peregrin. de jur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 102. Farin. in pract. p. 1. tit. de delictis, & pœn. quæst. 25. num. 38. & 39. Sanch. in Decalog lib. 2. cap. 18. num. 2. Cald. de extinct. cap. 5. num. 25. & de renovat. quæst. 16 num. 12. & à num. 35. & à num. 40. tamen cum hodie ex communi stylo, & praxi Regni omnes maioratus, & Cappellæ, & emphyteuses soleant celebrari cum expressa ultra tacitam alienationis prohibitionem, ut testatur Brit. 1. p. rub. d. locato §. 1. num. 42. semper illa clausula ut apponi

apponi solita præsumitur, *L. fin. Cod. de fidejuss. Molin. dict. lib. 4. cap. 7. num. 3. & cap. ultim. num. 65. Cald. de potest. eligendi cap. 6. num. 3. Mascard. conclus. 299.*

2 Obstat tamen, quòd possessor maioratus, vel Cappellæ non potest contravenire alienationi à se factæ impugnando factum proprium, imò id jus revocandi alienationem sequenti in gradu competit, *L. peto §. fratre ff. leg. 2. Molin. dict. lib. 4. cap. 1. num. 20. & lib. 1. cap. 16. num. 32. Per eg. de fideicommiss. art. 22. num. 75.* Ex quo videtur non esse audiendum cum exceptione nullitatis etiam intra decendum reum conventum. Respondetur tamen diversam dari differentiam inter casum, quo alienationem jam factam intendit revocare, nec nondum impletam impedit ne fiat; nam licet primo casu adversus proprium factum veniens non audiatur, non ita in secundo; facilius enim possumus impedire ne aliquid fiat, quàm post factum revocare, arg. *L. patre furioso ff. de his qui sunt sui vel alien. jur. Gam. decis. 206. num. 18. Ægid. L. ex hoc jure 1. p. cap. 6. num. 39. in fine, ff. just. & facilius conceditur exceptio, quàm actio, L. si in area ff. cond. indeb. L. invitus 99. §. cui damus ff. reg. jur. qua ratione obligatio naturalis, quæ non parit actionem, parit tamen exceptionem, seu retentionem, L. Fulianus verum debitorem ff. cond. indeb. L. naturaliter ff. eodem, Duen. reg. 265. latè Ægid. L. ex hoc jure 2. p. cap. 12. different. 2. num. 11. & 1. p. cap. 10. num. 56. & 78. & contra hæredes, adversus quos non competit actio ad vindictam, *L. un. Cod. ex delict. defunct.* competit exceptio ad rem retinendam pro quantitate pœnæ, gloss. magna *L. 3. §. quod autem ff. quod quisquis jur. Duen. reg. 13. limit. 3.* extollunt Soares alleg. 26. ad fin. Gabr. lib. 7. com. tit. de crimin. conclus. 35. ad fin. Octav. decis. 29. num. 3. Barbos. p. 1. l. 2. in princip. num.*

126. & 132. ad fin. ff. solut. matr.

Facit etiam; quia vel Reus repellitur ab excipiendo de prædicta nullitate, quia per contractum alienationis re privatus proponitur, jusque revocandi proximiori defertur consanguineo juxta *text. in dict. §. fratre*; vel quia non potest venire contra factum proprium. Primum ei non obstat; quoniam ipse non privatur jure suo ob alienationis contractum, nisi post factam rei traditionem, non antea, nec in pœnali materia appellatione alienationis venit nisi illa, quæ per traditionem adimpleta est, *Guid. Pap. decis. 101. & 162. Boer. decis. 112. num. 5. Tirag. lign. §. 1. gloss. 2. num. 45.* ubi inquit universam scribentium cohortem hoc tenere, *Negus. de pign. memb. 1. p. 2. num. 79. Clar. §. emphyteusis quæst. 13. vers. sed nunquid, Gom. L. 45. Taur. num. 94. Gutier. lib. 2. præct. quæst. 115. num. 4. & 5. Val. de jur. emphyt. quæst. 38. num. 10. & cons. 71. num. 15. & cons. 113. num. 13. & de part. cap. 25. num. 36. Cabed. 1. p. decis. 103. num. 1. Molin. de just. tract. 2. disput. 459. num. 6. Corbulus de caus. privat. emphyt. tit. de caus. privatis ob alien. limitat. 38. num. 1. comm. ex Brit. cap. potuit §. 2. num. 9. de locat. nisi venditio fiat in eum, in quem dominium sine traditione transeat, *Cov. lib. 1. variar. cap. 14. num. 14. Gab. lib. 3. com. tit. de emphyteus. conclus. 2. num. 16. Cald. de extinct. cap. 6. num. 21. & 22.* qui omnes etiam trahunt ad commissæ emphyteuseos. Non etiam officit secundum; quia regula illa, quòd nemo admittitur contra factum proprium, de qua in *L. post mortem ff. de adopt.* non procedit quando factum fuit inutile, & nullum ob legis prohibitionem, *Cap. si quis presbyterorum de rebus Eccles. L. quemamodum Cod. de agricol. & cens. lib. 11. L. jubemus §. sane Cod. Sacros. Eccles. Afflict. decis. 240. num. 8. & lib. 1. const. rub. 8. num. 33. Menoch. cons. 1. num. 100. lib. 1. Peralt. Rub. ff. de hæer. inst.**

inst. à num. 95. *Bacç. de non mel. filiab. cap. 11. num. 82. & cap. 34. à num. 2. Molin. dict. num. 4. cap. 1. num. 18. & 19. Barb. 5. p. L. 1. num. 19. ff. solut. matr. & quamvis hoc in maioratu vel emphyteusi non procedat, nec alienans possit alienationem quantumvis nullam revocare, Molin. dict. cap. 1. à num. 16. Pergrin. art. 22. num. 75. tamen cum id ex ea ratione procedat, quia per alienationem alienans jure suo privatur, transferturque in maioratu, vel Cappella ad secundum in gradu, & in emphyteusi ad dominum directum, ut optimè declarat Molin. dict. cap. 1. à num. 20. 21. & 22. & in casu nostro supponamus rem non esse traditam ad possessorem maioratus, vel Cappellæ, vel emphyteusis, ex contractu instrumentali ad traditionem rei summarie conveniri, & consequenter adhuc non esse jure suo privatum, cum pœna prædicta ante traditionem rei non incuratur, ut supra diximus; & manemus in terminis communis, de qua supra, quòd quis potest contra factum proprium nullum venire, & omnino audietur.*

Secundò infertur ad contractum alienationis eorum rerum, quæ non sunt in commercio, nam cum is nullus sit, *L. inter stipulantem §. sacram ff. verb. §. sacræ inst. de rer. divis. G. m. 2. tom. variar. cap. 2. num. 50. & cap. 14. num. 24. Gutierr. L. nemo potest num. 502. ff. leg. 1. Molin. de just. tract. 2. disp. 34. num. 20. vers. item res sacræ: quod de jure Regni extensum est ad res illas, quæ licet sacræ non sint, sunt tamen Divino cultui dicatæ, & benedictæ, *Ord. lib. 1. tit. 65. §. 36. & lib. 2. tit. 24. notavit Pereira ad concordiam Regis Joan. I. gloriose memoriæ art. 3. in tract. de man. reg. 1. p. si ista & similia bona, quæ non sunt in commercio, laico illarum incapaci vendantur, aut simili titulo alienentur per instrumentum, ipseque vi illius summarie agat ad**

Tom. I.

contractus implementum, probata hujusmodi nullitate intra decendum, instrumenti executio suspendetur juxta supradicta. Et eodem modo dicendum est de contractu rerum publicarum, quæ sine Principis licentia alienari nequeunt, *§. fin. §. item publica, inst. de empt. Gom. & Molin. ubi proxime. Idem in venditione hominis liberi, L. si in emptione §. liberum ff. de cont. empt. Gom. dict. num. 50. Molin. dict. disp. 340. num. 19. vers. homo liber.*

Quæ omnia primò amplianda sunt, licet res sacra desierit post contractum esse sacra, resve publica privata fieret, & liber homo efficeretur servus, *L. si in emptione 34. §. 1. ff. contr. empt. Gom. & Molin. ubi supra;* quia ad contractus validitatem præsens tempus, ejusque initium spectatur juxta *reg. L. 1. ff. reg. Caton.* tum etiam, quia res, quæ erat extra commercium, si ad commercium reducatur, post contractum jam diversa res censetur, aliaque ab ea, super qua contractus est celebratus, *L. qui res §. aream, ibi: Alius videtur, ff. verbor.* Sic & è converso si res tempore initi contractus erat in commercio, & litis tempore est extra commercium, cum alia res censeatur, jam peti non potest, hocque probato intra decendum, instrumenti summaria executio suspendetur, dict. *L. inter stipulantem §. sacram, Tirag. dict. L. si unquam verb. suscepit num. 107. Cod. revoc. Menoch. in præfat. illustr. à num. 63.*

Secundò extendenda sunt etiam ad casum, quo res extra commercium existens sub conditione in instrumento promittatur, si ad commercium reduceretur, adhuc enim contractus non valebit, nec instrumentum habebit executionem, quantumvis ejus conditio purificata proponatur: ita probat *text. in dict. §. sacram vers. adeo, dict. L. si in emptione §. 1. §. item contra inst. de inut. stipul. Gom. dict. num. 50. Molin.*

Gg

ubi

ubi supra, & disp. 268. à num. 7. & etus
namque, qui purè fieri non potest, nec
etiam sub conditione, si impedimen-
tum cesset, fieri potest, quando cessa-
tio impedimenti iusta & civili spe ne-
quit expectari, text. in dict. §. *sacram*
cap. Abbate sane de re jud. lib. 6. Hoto-
man. §. ne impediendi, inst. de inutil. fa-
ciunt resoluta per Cald. de pot. elig. cap.
17. num. 10 & 13. Si tamen promittens
rem, quæ est extra commercium, hoc
sciebat impedimentum, licet instru-
mentum contractus in re ipsa non exe-
quatur, habebit tamen executionem
in interesse partis, §. *ult. inst. de empt.*
sicut nec quando ex promittentis fa-
cto res promissa è commercio post
contractum eximitur, veluti si rem fe-
cit sacram, aut servum manumisit,
dict. §. *item contra*, ibi: *sine facto pro-*
missoris, inst. de inutil. notat post alios
Gom. Molin. dict. *disputat. 268. ad fi-*
nem, vers. nonnulla, ubi supra; qua ra-
tione cum venditor rei venditæ qua-
litates scire præsumatur, *L. 1. §. aiunt*
ædiles ff. de ædilit. edict. Mascard. in
præfat. quæst. 14. num. 27. & emptor
eas ignorare præsumitur, arg. *L. verius*
ff. probat. Mascard. dict. tract. concl. 28.
num. 4. Surd. decis. 265. num. 6. Phæb. de-
cis. 133. num. 52. nec res præsumitur
exempta à dominio, & commercio
venditoris sine ejus facto, *L. id quod no-*
strum ff. de reg. jur. rarò impediatur in
istis casibus instrumenti summaria
executio, saltem ad interesse, quod in
facti executione liquidabitur.

7 Quid autem dicendum, cum in
contractum res venit, quæ licet in
commercio sit in communi, non ta-
men est in commercio illius cui pro-
mittitur, quia licet ejus incapax pro-
ponitur, utrùm instrumentum in æsti-
matione exequatur? Resolve ex notatis
per gloss. & DD. in §. *non solum*, ubi
Pichard. à num. 44. *inst. de leg. & in L.*
multum interest 34. ff. verbor. Molin. de
primog. lib. 2. cap. 4. num. 41. latè Cald.

de extinet. cap. 20. à num. 34. & de potest.
elig. cap. 12. à num. 8. Molin. de just. 17. a. l.
2. disp. 196. num. ultim. junctis quæ di-
cemus infra.

Tertiò infertur ad contractus tur-
pes; pro quo supponendum est turpi-
tudinem tripliciter posse in contra-
ctibus contingere. Primò, cum res tur-
pis aut turpe factum promittitur, ut si
quis promittat homicidium, vel sacri-
legium patrare, *L. generaliter cum se-*
quenti ff. verbor. quo casu contractus
nullus est, ut ibi *L. si plagij eod. tit. §.*
quod turpi, inst. de inutilib. Cov. reg. pec-
catum 2. p. §. 2. num. 1. Gom. 2. var. ar.
cap. 14. num. 22. Egid. L. ex hoc jure
2. p. cap. 11. convenient. 10 num. 1. in fin.
ff. just. ubi dicit ab omnibus receptum;
quia cum fiat promissio de re impossi-
bili de jure, *L. filius 15. ff. cond. inst.*
ut pote contra bonos mores, non potest
ex illa obligatio produci, *L. impossibi-*
lium ff. reg. jur. Secundò potest turpi-
tudo contingere, cum non in ipsa re
promissa, sed in causa aut conditione
de præterito vel præsentis utatur, ut
puta, si promittam centum sub condi-
tione, si homicidium feceris, aut quia
homicidium fecisti, & similiter, obli-
gatio nulla est, dict. *L. si plagij 123. L.*
juris gentium §. si ut maleficium, ff. de
paët. Paul. Jason. & Alex. dict. L. si pla-
gij, Cov. dict. num. 1. Egid. latè ubi
proxime num. 2. contra bonos mores
quippe est invitare ad malum, seu præ-
mio afficere eos, qui puniri debebant.
Quod generale est in omnibus actibus
inter vivos, & donationibus secundum
Cestam, L. cum tale §. si arbitrati limit.
2. à num. 2. ff. cond. & dem. per text. ab
speciali, L. quæ sub conditione 8. ff. cond.
inst. Sic & in votis Deo factis, si fie-
rent de materia prava, vel ad pravum
finem, sunt irrita, nec à Deo acceptan-
tur, *Nav. in man. cap. 12. à num. 30. &*
in comment. 2. de reg. num. ult. vers. addo
13. Toledo in summa lib. 4. cap. 17. num.
16. & 17. Azor lib. 11. moral. cap. 15.
num.

num. 3. latè, & eleganter Sanch. in Decalog lib. 4. cap. 6. à princ. & num. 11. solumque in ultimis voluntatibus istæ turpitudines rejiciuntur, nec vitiant dispositiones, *L. obtinuit 3. ff. de cond. & dem. l. 1. ff. cond. inst. L. continuus § cum quis ff. verb. §. impossibilis, inst. de hæ. inst. Bart. dict. L. 1. num. 5. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. num. 36. Molin. de just. tract. 2. disput. 206. conclus. 2. ad fin. Sanch. de matrimon. lib. 5. disput. 4. num. 7. & in Decalog. dict. lib. 4. disput. 23. num. 10. Ultimò denique potest turpitudinis in contractu contingere, cum nec promissum, nec causa turpis est, sed promissio fit, ut turpitudinis evitetur, veluti si tibi decem promittam, ut à maleficio abstineas; quo eventu similiter contractus nullus est, si non ipso jure, saltem ope exceptionis, cum turpiter pretium postules, ex eo quod gratis facere tenebaris, gloss. *L. pen. ff. cond. ob turp. & in dict. §. si ob maleficium*, ubi sequitur Bart. & communis ex *B. l. d. cons. 114. num. 4. Tusch. liter. O, conclus. 39. num. 2. & 3 tom. 5. Aegid. dict. convenient. 10. num. 6.* illa veritatur inter hos casus differentia; quia solum ex turpi contractu non repetitur, quando utriusque contrahentis intervenit turpitudinis causa, in pari quippe turpitudinis causa melior est causa possidentis, *L. 3. 4. & pen. ff. de cond. ob turp. caus.* Sed fiscus auferre potest, ex *reg. L. Lucius in fin. ff. jur. fisc. & Ord. lib. 2. tit. 26. §. 19.* cum sit hæres, & successor malefactorum, *Cov. dict. §. 2. num. 6. vers. secunda, Aegid. dict. convenient. 10. num. 7.**

Si verò turpitudinis ex parte tantum acceptantis verletur, solum repeti potest: ut si tibi decem pecuniam ne maleficio facias, vel ut pro me verum perhibeas testimonium, aut si es iudex, ut pro me in bona causa iudices, *L. 2. & per tot. ff. cond. ob turp.* Idem in transactione litis calumniolæ, repetitio competit, quando aliquis sciens

rem ad alterum pertinere, controversiam movet, *L. in summa ff. cond. indeb. L. sub per text. §. 1. ff. trans. ubi gloss. affirmat* quando calumnia est in actore, secus si in reo; sed tunc subveniendum actori ad rescindendam transactionem per actionem doli intra biennium. Sequitur *Molin. tract. 2. decis. 556. num. 1.* latè videndus *Mant. de tacit. lib. 26. tit. 1. à num. 14. vers. accedit, & tit. 8. per totum, maxime à num. 9.*

Tandem si turpitudinis tantum ex parte dantis habetur, ut in exemplo ejus, quod meretrici donatur, repetitio non conceditur, *L. 4. §. sed quod meretrici ff. cond. ob turp. Cov. dict. §. 2. à princ.* ubi alia exempla ponit, de quo latè videndus *Aegid. sup. num. 3.*

Quibus prænotatis, jam inferitur ad nostram materiam, quod cum contractus turpis nullus sit, si quis summarie agat ad ipsius implementum ex publico instrumento, omnino repellendus est, probata in continentirei turpitudine intra decendium, non aliàs, juxta supra resoluta; quod factis est expeditum, cum turpitudinis ex parte tantum verletur agentis, sine turpitudine enim reus de turpitudine excipit; cum vero turpitudinis ex parte rei verletur, vel utriusque, aliter videtur res haberi, quia cum nemo admittatur propriam allegans turpitudinem ad sui commodum, *L. cum profitearis Cod. de revocand. donat. Val. cons. 71. num. 9.* sive agendo, sive excipiendo, aut replicando, *Mascard. concl. 78. num. 42.* videtur non posse reum excipiendo de turpitudine, instrumenti summariam impedire executionem, quantumvis eam probet intra decendium; dicendum tamen est, data turpitudine ex parte promittentis tantum, nullo modo posse impediri viam summariam instrumenti, licet turpitudinis intra decendium probetur, quia hæc debitorum, non creditorum agentem respicit, nec avertit eum ab agendo, dict.

§. sed quod meretrici, juncta L. 3. & 4. precedent. concurrente verò utriusque contrahentis turpitudine, cum sit melior possidentis conditio, nullitate intra decendum objecta & probata, instrumenti executio suspendetur, Cov. dict. §. 2. num. 1. column. 1. nec reus hoc casu ab alleganda turpitudine avertetur, quia cum illa ex toto jus agentis illidit, actionemque actori non competere concludit, liberè potest per reum allegari: notat Felin. cap. tertio loco limitat. §. de præsumpt. tacit gloss. L. ubi pactum Coa. de transact.

12 Quartò inferitur ad contractus impossibiles; nam cum impossibilitas civilis, vel naturalis dupliciter possit contingere in contractu; primò in re ipsa, seu facto promisso, quia scilicet naturaliter vel civiliter non est præstabile, quo casu obligatio nulla est, L. si stipuler 35. in princ. & §. 1. ff. verb. nec æstimatio debetur, L. liber homo 103. ff. eodem; imo nec pœna adjecta, L. si homo 69. ff. eod. tit. præterquam si rei restitutio est impossibilis ex debitoris facto, aut post moram, ut quia servus promissus factio promissoris perijt, vel post moram, quia tunc ad æstimationem tenetur, dict. L. si stipuler, dict. L. si homo, aut si servum manumisit, L. si mihi 92. ff. soluto; vel nisi res seu factum promissum non impossibile, sed difficile sit, difficultas enim ortum obligationis non impedit, L. continuus 137. §. illud ff. verb.

13 Secundo modo potest impossibilitas non in re, seu facto promisso contingere, sed in conditione, vel causa, quo eventu si conditio impossibilis est affirmativa, actum vitiat, ut si dicatur: si digito cælum tetigeris; secus si negativa, ut puta: si cælum non ascenderis; hæc namque pro valida, & omnino extitura conditione habetur, L. impossibilis 7. ff. verbor. ubi DD. ita explicant, & latè prosequuntur materiam Bart. & communiter DD. in L.

1. ff. cona. inst. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. à num. 34. quare si instrumentum promissionem rei aut facti impossibilem secundum jus aut naturam contineat, seu conditionem affirmativam impossibilem, si ex tenore ipsius instrumenti impossibilitas, nullitasque obligationis ex ipso insurgens appareat, nullo modo scriptura habebit executionem summariam, nec judex assignabit decendum; cum verò taliter non apparuerit, ut quia promissus est servus, qui mortuus est, vel postea decessit, tunc judex procedit ad executionem assignando reo decendum ad exceptiones opponendas, qui si ultra terminum nullitatem ex obligationis impossibilitate emanantem liquido probet, instrumenti impediet executionem, aliàs secus.

Quinto inferitur ad contractum, per quem donatio omnium facta est bonorum, namque cum ille nullus sit, utpote ex materia prohibita confectus, Bart. & omnes in L. stipulatio huius modo concepta ff. verb. Ord. lib. 4. tit. 70. §. 3. Gom. 2. variar. cap. 2. num. 4. & in L. 69. Tauri per totam, Clar. §. donatio quest. 19. à principio, Cov. rub. de testam. 2. p. à num. 5. & lib. 3. variar. cap. 12. per totum, Menoch. de success. resol. lib. 1. cap. 3. num. 22. Duen. reg. 219. Molin. lib. 2. de primogen. cap. 10. num. 11. Seraph. de privileg. jur. 98. num. 22. Cevalh. tom. 1. quest. 140. in princ. Gutier de juram. confirm. 1. p. cap. 11. num. 2. Azaved. L. 8. tit. 10. num. 1. & 2. lib. 1. recop. Gam. decis. 206. num. 4. & 386. Molin. de just. tract. 2. disp. 280. Val. de part. cap. 20. num. 4. Cald. de empt. cap. 32. num. 32. Pereira ejus non degener filius, decis. 67. aliàs 68. ne aliàs ultima testandi facultas auferatur, si ex instrumento publico summarie ad hujusmodi contractus implementum agatur, illud executionem non habebit, nisi in casibus sequentibus.

Primus est, si omnium bonorum dona-

donat
reserv
dict. q
10. m
Gam
num
lib. de
41. m
fructu
vel et
rema
titas
donat
Aimo
num. 3
14. &
Molin
tamen
16. S
donat
reserv
Bart.
cept.
Duen
tatio.
quæst
& dec
num
Moli
versu
16. p
Clar.
viget
hoc p
judic
omn
& p
nam
perit
in q
decis.
grua
lium
dict.
regal
7. T
dona
men

donatione donator sibi usumfructum reservavit, *Gom. dict. L. 69. num. 3. Clar. dict. quest. 19. ad finem, Molin. dict. cap. 10. num. 20. Cov. dict. cap. 12. num. 1. Gam. decis. 339. num. 2. & decis. 348. num. 3. Gutier. dict. cap. 11. num. 14. Molin. dict. disp. 280. num. 12. Reyn. observ. 41. num. 32.* nisi tam modicus sit usumfructus, ut ad alimenta non sufficeret; vel etiam extra alimenta ultra non sit remansura congrua ex fructibus quantitas ad testandum, nam & hoc casu donatio non valebit. Ita ex *Buer. Aimon & alijs* tradit *Cov. dict. cap. 12. num. 3. vers. secundo, Gutier. dict. num. 14. Molin. dict. cap. 10. num. 25. alter Molin. dict. disp. 280. num. 13. vers. quod tamen.*

Secundus est huic proximus, si donator ultra alimenta sibi congruam reservet quantitatem ad testandum, *Bart. dict. L. stipulatio hoc modo concept. num. 6. com. ex Gom. dict. num. 3. Duen reg. 219. limitat. 3. vers. quæ limitatio, Cov. dict. cap. 12. num. 3. Clar. dict. quest. 19. num. 8. Gam. decis. 255. num. 1. & decis. 348. num. 4. Molin. dict. cap. 10. num. 25. Gutier. dict. cap. 11. num. 15. P. Molin. dict. disp. 280. num. 14. vers. universim autem, Val. de part. cap. 20. num. 16.* portio autem congrua secundum *Clar. ibidem*, est quantitas, quæ excedit vigesimam rei donatæ partem, sed cum hoc jure expressum non inveniatur, in iudicis ponunt arbitrio communiter omnes, attenta quantitate patrimonij, & personæ qualitate, juxta doctrinam *gloss. verb. modicæ, L. sed & si susceperit §. 1. & ibi Ang. ff. jud.* qua ratione in quodam eventu, de quo *Gam. dict. decis. 348. num. 4.* pronuntiata est congrua quantitas quatuor millium regalium; & in alio eventu, de quo *Val. dict. num. 16.* hoc ad decem millium regalium protensum.

Tertius casus est, si simpliciter quis donavit omnia bona sua non exprimendo præsentia, & futura; nam cum

donatio eo eventu intelligatur tantum de præsentibus, ex *reg. L. si ita ff. aur. & arg. leg. remaneantque futura*, sustinetur donatio, *Bart. & omnes in L. fin. Cod. de pactis, Gom. dict. L. 69. num. 1. Cov. dict. cap. 12. num. 4. Clar. dict. quest. 19. num. 3. Pinel. 1. p. rub. num. 3. Cod. bon. matern. Molin. dict. cap. 10. num. 12. Gam. decis. 206. num. 3. & decis. 339. num. 2. P. Molin. dict. disp. 280. in vers. idem est, Azeved. dict. L. 8. num. 2. Sord. decis. 233. num. 43. Cevalh. com. quest. 72. num. 50. Val. dict. cap. 20. num. 55. Rein. observ. 41. num. 15.*

Quartus casus est, cum donatio ita concepta est: *Dono omnia mobilia & immobilia, præsentia & futura;* quia cum supersit tertia bonorum species, scilicet actiones, donatio valet, utpote non omnia bona comprehendens juxta *L. à D. Pio §. in venditione ff. re judic.* ita *Bart. dict. L. stipulatio num. 5.* communis ex *Tiraq. lignagier §. 1. gl. 7. num. 9. Guid. Pap. decis. 291. & 341. Clar. dict. quest. 19. num. 5. Gutier. num. 16. & 17. P. Molin. num. 11. vers. utrum, Rein à num. 9. ubi proxime, sentit Ord. dict. §. 3.*

Quintus casus est, cum donatio omnium bonorum est causa mortis, quia cum possit ad libitum revocari, cessat causa prohibitionis. *Gom. dict. cap. 14. num. 22. in fine, Clar. num. 7. Molin. num. 14. P. Molin. num. 18. dictis locis, Sanch. in Decalogo lib. 7. cap. 1. num. 19. & cap. 2. num. 47.* quidquid sibi contrarius *Gom. dict. L. 69. Taur. num. 5.* contradicat.

Sextus casus est, si omnium bonorum donatio fiat Ecclesiæ, vel pio loco; quia cum melius sibi provideat donator in vita, quam in morte pro anima disponendo, donatio valebit, *Bart. dict. L. fin. num. 13. Cov. rub. de testam. 2. p. num. 6. Gom. dict. L. 69. Taur. num. 6. Tiraq. de pia causa privil. 100. Duen. reg. 219. limitat. 1. Gutier. dict. cap. 11. num. 7. Seraph. de privileg. jur. 75. num.*

28. *Agid. L. ex hoc jure 2. p. claus. 8. cap. 13. num. 9. Reinos. observ. 41. à num. 35.* Idem si fiat foeminae pauperi in dotem; quia & ista pia causa est, resolvit *Gutier. ubi prox. P. Molin. dict. num. 19. vers. hoc loco, Rein. decis. 39. ubi prox. qui num. 41. extendit ad dotem Monialis.*
- 21 Septimus casus est, cum donatio omnium bonorum facta proponitur ex titulo oneroso, *Boer. decis. 353. à num. 10. Molin. dict. cap. 10. num. 17. alter Molin. disp. 280. à num. 19. Agid. L. 1. Cod. de Sacros. Eccles. 4. p. §. 2. num. 4. Reinos. observ. 41. num. 42.* qua ratione etiam valebit donatio facta viro foeminae nubenti, *P. Molin. dict. num. 19.* titulus namque dotis si ad maritum conferatur, onerosus censetur, licet talis non sit respectu foeminae, *L. fin. §. si à socero ff. quae in fraud. Pin. L. 1. 3. p. num. 62. illat. 31. & 32. Cod. de bon. mat. Val. cons. 188. num. 7. Barb. 3. p. rub. ante num. 1. ff. solut. mat. & 1. p. L. 2. num. 166 eod. tit.* Unde mulier poterit bona omnia dare in dotem, *L. nulla Cod. jur. dot. L. mulier bona ff. eod. Gom. L. 50. Taur. n. 16. Rein. observ. 41. num. 43.* & maioratus omnium bonorum in tertij persona ex causa matrimonij transactionis, aut simili causa onerosa fieri potest, *Molin. dict. cap. 10. à num. 17. Menchac. succes. creat. lib. 1. §. 1. num. 32. Molin. dict. disp. 280. col. ult.*
- 22 Octavus casus est, si omnium bonorum donatio juramento confirmetur. *P. Molin. dict. col. fin. consentit Ord. dict. §. 3. Gutier. latè ubi supra.* Adeo verò donatio omnium bonorum irrita est, ut nec intra legitimam valeat quantitatem superfluo resecato. *Com. ex Gom. dict. L. 69. Taur. num. 2. Clar. dict. §. donatio quae est. 20. num. 2. Gutier. dict. cap. 11. num. 3. P. Molin. dict. disp. 280. num. 7.*
- 23 Sextò infertur ad donationes concubinis factas; nam licet solutus possit regulariter concubinae donare ratione

affectionis, *L. affectionis ff. donat. ubi gloss. Bart. & omnes, L. donati nes in concubinam eod. tit.* tam in contractu, quàm in ultima voluntate, *L. qui concubinam, L. item legato §. parvi ff. leg. 3. Gom. L. 50. Taur. num. 68. Cov. reg. precatum 2. p. §. 2. num. 2. Palat. in repet. rub. de donat. inter §. 37. à num. 1. Pin. L. ultim. num. 19. in fin. Cod. bon. mat. Gam. decis. 226. num. 4. & 5. Agid. de priv. honest. art. 8. num. 10. Brit. 1. p. 1. rub. §. 4. num. 14. de locat. tamen milites concubinis donare nequeunt, estque donatio invalida, *L. 2. Cod. de donat. inter;* nec item aliquid eis relinquere possunt per ultimam voluntatem, *L. miles ita §. mulier, ubi gloss. ff. militari test. L. mulierem ff. his quibus ut in dign. ubi Bart. Paul. & omnes, Gom. dict. num. 68. Gam. decis. 226. num. 4. & 5. Palat. dict. §. 37. num. 9 & 10. Gutier. de juram. confirm. 1. p. cap. 6. num. 3 & 6. Mantie. de tacit. lib. 21. tit. 3. num. 13. Agid. L. 1. Cod. Sacros. Eccles. 2. p. §. 1. num. 21. & dict. art. 8. num. 23. Card. verb. donatio num. 21. Brit. dict. §. 4. num. 14.* quod intelligendum est de militibus; qui sunt in expeditione belli, & in illis, qui regio salario vivunt ad bellum parati juxta doctrinam *Alex. L. centurio num. 20. ff. vulg. Gom. dict. num. 68.* quod idem ad Comendatarios S. Joannis, S. Jacobi, & Calatravae extendit *Gom. ibidem, refertque judicatum;* & ad milites commendatarios aliorum Ordinum, *Agid. dict. art. 8. num. 24.* Idem eodem argumento ad advocatos, & Doctores extendunt *Bart. L. milites in fin. ff. re jud. & in dict. L. affectionis, Palat. dict. §. 37. num. 14. Gam. dict. num. 4. vers. fallit, Gom. dict. num. 68. Agid. dict. num. 24. & dict. §. 1. num. 21. Brit. dict. num. 14.* Quod idem extenderem ad Judices, Correctores, Auditores, Provisores, & Senatores, ex traditis per eisdem. Idem ad Clericum, cum & ille miles sit caelestis militiae, tradit *Bart. dict. §. mulier n. 4.**

in dict. *L. miles num. 4.* ubi omnes, *Paul. L. donationes, Aimon cons. 229. num. 3. Palat. dict. rub. §. 39. num. 1. Cov. reg. peccatum 2. p. §. 2. num. 2. Gom. dict. num. 68. Gam. dict. num. 4. vers. fallit, Gutier. Mant. & Brit. ubi supra. Quod ad Clericos in sacris restringit Aegid. dict. art. 8. num. 27. quem vide ibi num. 25. latè controvertentem, & impugnantem supradictas communes resolutiones, & extensiones in hoc casu à militia terrestri ad cælestem, vel literariam.*

Valet tamen à prædictis personis concubinæ donatio facta, si remuneratoriè pro operis, & servitijs fiat. *Paul. L. donationes num. 2. Palat. dict. §. 39. num. 13. vers. unum, Gam. decis. 106. & 365. num. 3. & decis. 226. num. 4. vers. fallit ad finem, Aegid. dict. art. 8. num. 24. ad finem, Molin. dict. tract. 2. disp. 275. num. pen. ubi etiam ampliat in donatione remuneratoria pro sui corporis copia, Brit. dict. §. 4. num. 14. debent tamen liquidò benemerita probari, non per solam donantis confessionem, Gam. dict. num. 4. In his igitur casibus, quibus diximus donationem concubinæ factam esse nullam, si ipsa ex instrumento summarie agat ad ejus implementum, exceptione nullitatis in continenti intra decendium objecta, & probata, instrumenti impediet executionem. Ita in specie *Avendan. L. 4. tit. de las excepciones num. 31. lib. 3. ordinam.* transmissaque causa in iudicium ordinarium, poterit concubina probari ob benemerita fuisse conceptam donatione; ad eam enim hujusmodi probationis onus spectat, cum benemerita in dubio non præsumantur, *gloss. L. si donatione Cod. locat. Mascard. conclus. 187.**

Eodem modo dicendum est in concubina viri conjugati, nam si ipsa summarie agat contra donantem ad donationis implementum, cum talis donatio nulla sit, *Ord. lib. 4. tit. 66.*

quam latissimè multis ampliacionibus, & restrictionibus exornat *Aegid. dict. art. 8. à num. 11.* probata à viro hujusmodi nullitate intra decendium, omnino via summaria impedietur. Nec obstat Ordinatione prædictam uxori tantum rei concedere repetitionem, & sic illi, non viro competere hujusmodi nullitatis allegationem: quia respondetur ex his, quæ diximus sup. hoc cap. *illat. 1.* virum non privati jure suo ad rem illam, nisi per traditionem, non antea, & ita ante illam factam posse legitime, ne in nullitatem elabatur, se tueri, & cautiùs aget, si exceptionem intra decendium, etiam nomine uxoris producat.

Septimò infertur ad contractus 26 usurarios; nam cum & ipsi nulli & prohibiti sunt ob prohibitionem de non accipiendo aliquid ex mutuo ultra sortem, *cap. 1. & per tot. de usur. Ord. lib. 4. tit. 67. Val. cons. 70. num. 8. Gail lib. 2. observ. 5. num. 5. Molin. de just. tract. 2. disp. 375. num. 7. Reinos. observ. 45. num. 32. vers. sed verius, ideoque nec transfertur dominium ex contractu sceneratio, Cov. lib. 3. variar. cap. 3. num. 6. Val. dict. num. 8. Molin. dict. tract. 2. disp. 16. num. 12. 13. & 14. quidquid distinguat *Bolan. in labyr. commerc. lib. 2. cap. 1. num. 36.* probata hujusmodi nullitate à reo intra decendium, instrumenti executio suspēdetur, resolvunt in specie *Barzis de guarantig. 3. p. quest. 7. Gallez. de Camerali oblig. 2. p. ad sextam particulam consid. 2. num. 1. & 3. p. tit. de vi instrumenti num. 1. Azino in pract. §. 31. cap. 49. Menoch. lib. 2. præsumpt. 48. num. 38. Borrell 2. p. decis. tit. 19. à num. 45. Peres L. 4. tit. 8. lib. 3. ordinam. pag. 633. vers. injuriarum exceptio, Avend. ead. L. 4. n. 31. vers. quarto fallit, Azero. L. 1. tit. 21. lib. 4. recopilat. num. 184. Zachias decis. 126. num. ultim. & dec. 114. num. 9. de Camer. obligat. & in addit. ad Gallez. eodem tract. quest. 31. num. 1. latè *Crassis de except. except. 28. num. 1.***

& eis non citatis, *Mend. à Castr. in prax. lib. 3. cap. 22. num. 29. Barb. ad Ord. lib. 3. tit. 25. in princ. num. 2.* quidquid de rigore juris contrarium teneat *Canc. 2. variar. cap. 3. à num. 25.* Si verò talis usurarum exceptio plenè intra decendium non probetur per reum, illa in iudicium transmissa ordinarium, altiori relinquetur indagini, instrumenti executione non suspensa, juxta *Ord. lib. 3. tit. 25. in princ.* quia cum contractus in dubio usurarius non præsumatur, *L. si ea, & ibi gloss. ff. de usur. Mascard. concl. 438. à princ. Zachias dict. decis. 126. num. 8. vers. Nam pro responsione, Bolan. dict. cap. 1. num. 19.* & ita usuram allegans, eam probare tenetur, *Mascard. num. 5.* ubi proximè, *Phæb. dec. 201. num. 17.* interim dum prædicta nullitas non probatur, instrumentum suam habet executionem summariam ex *reg. L. præcipimus Cod. de appellat.* Declarat tamen *Bolan. dict. cap. 1. num. 36. Cevall. decis. 35. num. 32. lib. 1. Borrell 2 p. decis. tit. 19. num. 59.* præcedentem resolutionem, ut usurarum exceptio tantummodo instrumenti impediatur executionem quoad usuras, non verò quoad principale, quia quoad illud contractus validus est secundum eos: sed hoc non credo admittendum, si reus etiam petat agentem condemnari in pœnis *Ord. lib. 4. tit. 67. in princ.* ubi etiam amittitur principale, quod fieri potest, tenet *Peres dict. vers. usurarum exceptio in fin. resque in totum in iudicium ordinarium transfundetur.* Cætera de hac illatione diximus supra *lib. 1.*

27 Octavò infertur ad contractus, in quibus iuramentum promissorium interponitur; nam cum isti sint nulli apud nos ex *Ord. lib. 4. tit. 73. in princ. ibi: Mandamos que estas contractos, convenças, & distraçtos não valhao: Pin. L. 2. p. 3. num. 11. Cod. resc. Gam. decis. 247. num. 2. Valasc. cons. 99. Barb. 1. p. L. 1. à num. 74. ff. solut. matr. Molin.*

tract. 2. disp. 149. num. 13. & 16. & disp. 271. num. 13. latè defendit *Sanch. in Decalog. lib. 3. cap. 22. à num. 5. Egua. L. ex hoc jure 2. p. cap. 13. claus. 8. a n. 10. ff. instr. Pereira de Castr. de man. reg. 1. p. cap. 19 à princ. si instrumentum contractus, in quo iuramentum promissorium intervenit, summarie agatur, opposita hac exceptione, intra decendium, omnino instrumenti executio impediatur. Ita in specie *Soar. L. post rem judicatam in declaratione leg. reg. limitat. 10. ff. de re judicat. Peres dict. L. 4. vers. utrum autem pag. 635. Mend. à Castr. 1. p. lib. 3. cap. 22. num. 27.**

Quod tamen primò limitandum est, cum contractus sub iuramento fit in rebus ad forum Ecclesiasticum spectantibus; quia cum dict. *Ord. condita sit ad Regiam conservandam jurisdictionem, ne per iuramentum causa ad forum Ecclesiasticum trahatur, ut trahi potest, cap. fin. de foro competentis lib. 6.* hac cessante ratione, cessabit in huiusmodi casu contractus nullitas, *Barb. 1. p. L. 1. num. 79. ad fin. cum seqq. Gutier. Auth. Sacramenta puberum n. 157. Cod. si advers. vend.* sicut nec inter personas Ecclesiasticas ex eadem ratione, *Pereira dict. cap. 19. num. 7.*

Secundò limita, ut tantum procedat in iuramento promissorio de futuro, non ita in assertorio de præterito, vel præsentis, dict. *Ord. in fin. princ. Cost. L. si ex cautione fallent. 10. num. 4. Cod. non num. pec. Val. cons. 99. num. 12. Barb. dict. 1. p. num. 80. ad fin.*

Tertiò limita in contractibus nullis, qui ad sui firmitatem indigent iuramento, *Cov. cap. quanvis 1. p. §. 3. num. 8. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. num. 50. Gutier. dict. Auth. Sacramenta puberum num. 156. & in L. nemo potest num. 47. ff. leg. 1. Molin. dict. tract. 2. disp. 149. vers. quoad potestates, Azev. L. 11. tit. 7. num. 17. lib. 4. recop. Sanch. dict. cap. 22. num. 12. Cald. L. si curatorem, verb. minoribus num. 4. & de empt. cap.*

cap. 33 num. 29. Hæc tamen limitatio licet de jure Castellæ sit vera ob dict. L. 11. tamen apud nos procedere nequit; tum quia eadem ratio Regiæ jurisdictionis conservandæ, quæ habetur in contractibus validis, militat etiam in invalidis; tum etiam, quia loco juramenti providit *Ord. lib. 4. tit. 70. §. 4.* alio remedio, quo nulli contractus iustinerentur, apposita scilicet pœna conventionali, cujus metu partes contractui stare cogentur, & ex hac speciali causa voluit lex Regia pœnam in contractu nullo valere contra reg. *L. non dubium Cod. de legib. ita Pin. dict. cap. 1. num. 12. Barb. dict. num. 79.* & sic servat praxis secundum *Val. dict. conf. 99. num. 10. Cald. dict. num. 4. Egid. dict. claus. 8. num. 10.*

Quartò limita, quando contrahens in contractu dixit se promittere Deo, & Deiparæ Virgini non revocare; quia hic jurare non dicitur: ita *Val. dict. conf. 99 num. 15.* ubi refert judicatum: sicut nec cum dixit, *a fé de homem de bem, ou de homem honrado,* aut *a fé de Cavalleiro, Soldado, ou de Fidalgo;* nam nec hic censetur jurare. Ita *Pin. dict. cap. 1. num. 13. Val. dict. conf. 99. num. 6.* Secus si promittat simpliciter bonam fidem, quia in dubio intelligitur de fide Christi secundum eos. Et utrùm eadem procedant in quasi contractibus, vide *Val. dict. conf. 99. num. 11.* ubi affirmat.

Nonò infertur ad contractum celebratum super hæreditate personæ viventis, per quem certo modo ejus hæreditas distribuitur, sitve ex ejus bonis donatio, aut alia quævis obligatio, dispositio, pactum, vel hypothecca: namque cum talis contractus ob votum captandæ mortis alienæ omnino sit nullus, nisi illius de cujus hæreditate agitur interveniat assensus, in illoque usque ad mortem perseveret, *L. fio. Cod. de pact.* ubi omnes, *Val. de part cap. 16. num. 50. & 51. latè Sanch.*

in Decalog. lib. 7. cap. 2 à num. 2. & plenius à num. 14. Seraphin. privileg. 20 juram. num. 31. Cabed. 1 p. decis. 164. si ille, qui in hæreditate summarie conveniatur, excipiatque, & probet inter decendum contractum fuisse celebratum vivente adhuc testatore, ipsius non interveniente consensu, instrumenti executio suspendetur; quod primò extendendum est, sive contractus super tota fiat viventis hæreditate, sive super parte tantum, *Ord. lib. 4. tit. 70. §. 3. gloss. dict. L. fin. Mench. de success. creat. §. 18. num. 227. lib. 2. Sanch. dict. cap. 2. num. 3.* ubi extendit ad obligationem rei certæ in specie, *Seraphin dict. privileg. 20. num. 9. Phæb. decis. 102.* quidquid alij reluctentur. Secundò extendere ut procedat tam in extraneis, quàm inter filios, *gloss. & Bart. dict. L. fin. Mench. dict. §. 18. num. 214 & 218. Peregrin. de fideicommiss. art. 51. num. 24. Sanch. qui plures refert dict. cap. 2. num. 11. qui num. 12. 58. & 59.* idem extendit ad parentes respectu hæreditatis filiorum post multos à se relatos.

Restringendum est primò ne procedat, cum pactio facta proponitur super hæreditate incertæ personæ, hoc enim eventus contractus valet, licet hujusmodi persona incerta non consentiat, *L. 3. §. de illo ff. pro socio, gloss. & Bart. dict. L. fin. Gom. L. 22. Tauri num. 31. Gutier. de juram. confirm. 2 p. cap. 5. num. 4. Villalob. 1 p. verb. pactum num. 1. Molin. tract. 2. disp. 579. num. 38. Sanch. qui plures refert dict. cap. 2. num. 31.* exceptis duobus casibus, quos ibidem congerit, scilicet cum illa incerta persona non potest nisi in incerta verificari, aut quando ex contrahentium mente certa persona designatur, *Gregor. L. 13. tit. 5. p. 5. verb. No nombrassen, Gutier. dict. cap. 5. num. 6.*

Secundò eadem illatio restringenda est, quando pactum super viventis hæreditate non venit principaliter, sed

in

in consequentiam alterius hæreditatis hominis jam demortui, ut si hæres institutus, & substitutus impuberi post mortem testatoris utramque vendat hæreditatem; valebit enim in hoc casu venditionis contractus, etiam respectu hæreditatis impuberis viventis, L. 2. §. si ibi maximè ff. hæred. vel act. vend. & ibi gloss. Bart. dict. L. fin. num. 1. Gom dict. L. 22. num. 16. in fine, Mench. dict. §. 18. num. 256. Gutier. dict. tract. p. 1. cap. 43 num. 3. Sancb. dict. cap. 2 num. 41.

35 Decimò infertur ad contractum

alienationis rei litigiosæ; namque citius & is nullus sit, utpote lege prohibentis factus, L. fin. Cod. litig. Ord. lib. 4. tit. 10. §. 3. ibi: *A venda, ou escambo de cousa litigiosa será nenhũa, & de nenhũ effeito*, si durante litigio super eadem re alienans ad contractus implementum ex instrumento convenitur, opposita, & probata hujusmodi nullitate intra decendium, instrumenti executio suspendetur. Reliqua de hac illatione, & ejus materia dicemus infra lib. 5.

CAPUT VIGESIMUM.

De nullitate ex causa efficienti contractuum, utrùm & quando viam summariam instrumenti impediant? ubi latè de personis, quæ contrahere prohibentur.

SUMMARIUM.

Nullitas ex defectu causæ efficientis in decendio probata instrumenti executionem impedit, n. 1.
Furiosus, aut mentecapti contrahere non possunt, n. 2. nec ad sui utilitatem, n. 3.
Furor quomodo probetur, n. 2.
Tabellionis dicto in instrumento, vel testamento, quòd disponens est sanæ mentis, non creditur, n. 2.
Furiosus, qui habet dilucida intervalla, in tempore dilucidi contrahere potest, n. 4.
Furiosus contrahens an præsumatur contrahere in dilucido, n. 5.
Contractus furiosi bene ordinatus præsumitur factus in dilucido, n. 6.
Gesta à furioso cum prudenti ordina-

tione an valeant, num. 7.
Furiosi curator contrahere potest, & ipsum furiosum obligat, n. 8.
Furiosus obligatur in illis casibus, in quibus ex re actio nascitur, n. 9.
Furiosus, qui in re aliqua est rationis expertus, in reliquis prudens, & sanæ mentis apparet, excepto illo negotio, quo habet mentem læsam, in cæteris habetur pro prudenti, omnesque contractus valent, num. 10.
Phrænetici contrahere non possunt, n. 11.
Amantium contractus sunt nulli, n. 12.
30.
Amantes vocantur amentes, & bachantes, & fatui, n. 12.
Amicitia in genere præsumitur, num. 12.

Amor ex quibus principijs soleat oriri, n. 13.
 Amor definitur, n. 14.
 Amor parentum erga filios est potentior omnibus, n. 15.
 Amor filiorum erga parentes semper præsumitur, n. 16.
 Amare an debeamus plus patrem, quam matrem, n. 17.
 Et quis magis amet filium, pater, an mater, n. 18.
 Amor æqualis an præsumatur respectu singulorum filiorum, n. 19.
 Pater plus diligit filium maiorem, quam juniorem, n. 20.
 Filij masculi plus diliguntur, quam femine, n. 21.
 Amor an detur respectu filij nascituri, n. 22.
 Utrum plus amoris debeamus parentibus, quam liberis, n. 23.
 Avus an plus diligat ne, otem, quam filium, n. 24.
 Amor inter conjuges vincit omnes amores, n. 25.
 Amor conjugis an sit præferendus amori parentum, n. 26.
 Uxor utrum plus diligat propinquos mariti, quam suos, n. 27.
 Amor proximi est præceptum Divinum, n. 28.
 De amore proprio tractatur, n. 29.
 Ebriorum contractus sunt nulli, n. 31.
 Ebrius utrum puniatur ex delicto commissio in ebrietate, n. 31.
 Prodigii contractus post prohibitionem administrationis sunt nulli, n. 32. & 33.
 Etiam est nullus, si quis scienter contrahit cum prodigo ante interdictam administrationem bonorum, in ludo, similive loco perditionis, aut cum sit male consumpturum, n. 34.
 Etiam est nullus, cum ex ipso contractu prodigalitas notorie apparet, n. 35.
 Prodigio quando bonorum administratio à iudice censeatur adempta, & utrum declarando per sententiam esse prodigi-

um, n. 36.
 Et utrum ex quo iudex fecit proclamare causa cognita, quod nemo cum tali contrahat, n. 37.
 Et utrum ex eo quod iudex curatorem prodigo dedit, censeatur illi bonorum administrationem adimere, n. 38.
 Et utrum facta bonorum interdictione prodigo, statim nulli sint actus, & contractus celebrati cum eo in eo temporis spatio, quod interjacet inter decretum interdictionis bonorum, & proclamatum, n. 39.
 Prodigalitates exceptio in decennio probata viam summariam instrumenti impedit, quantumvis constat contractus tempore prodigum à prodigalitates vitio resipuisse. Contraria sententia tuetur, n. 40.
 In notorijs sententia non requiritur, num. 40.
 Prodigii contractus ei utilis valet, n. 41.
 Prodigii contractus cum curatore gesti sunt validi, n. 42.
 Prodigii obligantur, cum non ex consensu, sed ex re actio nascitur, n. 43.
 Surdi, & muti à natiuitate contractus sunt nulli, n. 44.
 Surdus & mutus à natiuitate matrimonium contrahere potest, n. 44.
 Surdus & mutus ex accidenti contrahere potest, n. 45.
 Mutus & surdus per curatorem contrahere potest, n. 46.
 Mutus & surdus obligatur, quando actio non ex contractu, sed ex re nascitur, n. 47.
 Mutus solummodo, aut surdus solummodo contrahere potest, n. 48.
 Minor usque ad septimum annum per se nullum actum gerere potest, nec tutore auctore, n. 49.
 Infans potest cum tutore acquirere possessionem per se, & adire hereditatem, & potest ei fieri restitutio ex Trebelliano, tutore auctore, n. 50.
 Minor septennij à quo die computetur, an à die natiuitatis, an à die conce-

- ceptionis, num. 50.
- Minor infantie proximus quis dicatur, & is nec tutore authore contrahere potest, n. 51. & 52.
- Limita in contractu, in quo factus est locupletior, n. 53.
- Infantie proximus potest in sibi utilibus gerere actus, quos pubertati proximus gerere potest, n. 54.
- Infantie proximi obligantur, cum obligatio non ex consensu, sed ex re nascitur, n. 56.
- Minor infantie proximus potest nominare emphyteusim, n. 56.
- Pupillus pubertati proximus potest tutore authore omnes actus gerere, n. 57.
- Pupillus pubertati proximus sine tutoris auctoritate non obligatur; tamen id non procedit, quando contractus in ipsius ceat utilitatem, n. 57.
- Contractus gestus à pupillo vel pubere sine tutoris auctoritate claudicat, n. 58. & quomodo pars adversa se habere debeat, n. 59.
- Minor contrahens utrum possit restitui adversus declarationem petitam de stando, vel non stando contractui, n. 60.
- Infans, & infantie proximus per se in iudicio stare non possunt, num. 61. & quomodo hoc intelligatur, n. 62.
- Minor pubes in quadruplici statu considerari potest, n. 63.
- Minor adultus curatorem habens nullum contractum celebrare potest, nisi curatore authore contrahat; nec maioratum instituire, n. 64.
- Minor adultus donare non potest causa mortis sine curatore, n. 65.
- Et prædicta prohibitio extenditur ad bona castrensia, n. 66.
- Minor adultus disponere potest per ultimam voluntatem sine interventu curatoris, n. 67.
- Minoris adulti contractus valet, si ex eo fuit locupletior, n. 68.
- Minor adultus obligatur in contractibus, in quibus ex re actio nascitur, n. 69.
- Minor adultus contrahens licet non obligetur, potest postea curator approbare, vel reprobare, n. 70.
- Curatoris auctoritas in alienatione rerum minoris non sufficit sine decreto iudicis, n. 71.
- Puberis obligatio inter se, & ipsum curatorem est nulla, n. 72.
- Minor adultus curatorem non habens omnem contractum gerere potest, num. 73.
- Minor adultus curatore carens non potest alienare immobilia, nec mobilia, quæ servando servari possunt, num. 74.
- Minor adultus sive habeat curatorem, sive non, si se læsum inveniat, potest implorare beneficium restitutionis, n. 75.
- Minor conjugatus ætatis viginti annorum in hoc Regno habetur pro maiori viginti quinque annorum, & potest contrahere sine spe restitutionis, n. 76.
- Minor conjugatus potest alienare immobilia cum auctoritate iudicis, num. 77.
- Ætas legitima in hoc Regno est viginti annorum in conjugatis, & viginti quinque in non nuptis, n. 78.
- Minor conjugatus habetur pro maiori, si nubat de consensu iudicis, n. 79.
- Minor curatorem habens, si nubat sine auctoritate iudicis indignè cum persona inæquali, non consequitur bonorum administrationem ante vigesimum ætatis annum, si verò nubat cum æquali, aut de iussu iudicis, ei tradenda est administratio bonorum post decimumseptimum annum, n. 79.
- Minor licet de licentia iudicis nubat, eique sint bona tradita in decimo septimo anno ætatis suæ, non proinde habetur pro maiori, imò expectandus est vigesimus annus, n. 80.
- Minor viginti annorum conjugatus, si incidat in viduitatem, iterum habetur pro minori, n. 81.

Minor femina viginti quinque annorum nupta cum maiori, si consentiat alienationi ab eo factae sine decreto iudicis, talis alienatio est nulla, n. 82.

Remedium ordinarium ubi adest, non conceditur extraordinarium, n. 82.

Minor, qui veniam aetatis à Principe impetravit, amittit beneficium restitutionis, & eximitur à potestate curatoris, & plenam administrationem bonorum acquirit; immobilia tamen sine decreto alienare non potest, num. 83.

Minor si post perfectam aetatem viginti quinque annorum ratam habeat alienationem à se factam, rata manet, n. 84.

Minoris ratificatio post 25. annum potest fieri expresse, vel tacite, si post 25. annum taceat per quinquennium, n. 85. Quod etiam procedit de jure Canonico, n. 86.

Minoris ratificatio per lapsum quinquennij intelligitur, si non ignoret actum à se gestum esse, n. 87.

Minori non nocet lapsus quinquennij, si protestatus est se uti jure suo, n. 88.

Minori non nocet lapsus quinquennij in contractibus lucrativis, sed decennij inter praesentes, & viginti inter absentes requiritur, n. 89.

Minori non nocet lapsus quinquennij, si in contractu interveniat laesio enormissima, n. 90.

Tale quinquennium à quo tempore incipiat currere, n. 91.

Minor, qui se esse maiorem affirmavit, amittit beneficium restitutionis, num. 92.

Restitutio in integrum petita intra decendum, instrumenti impedit executionem, n. 93.

Filius familias contractus omnes potest celebrare, etiam patre inconsulto, n. 94.

Filius familias non potest testari, n. 94.

Filius familias impubes contrahere non potest, n. 95. & 103.

Filius familias non obligatur ex contractu mutui patre inconsulto, n. 96. & 102.

Filius familias in aliquibus casibus obligatur ex mutuo, n. 96.

Filius familias non potest contrahere super rebus adventitijs, in quibus pater habet usumfructum. Si vero pater non habeat usumfructum, valet contractus, n. 97.

Filius familias contrahens, & si deveniatur ad executionem, in quibus bonis facienda sit executio, & si non habeat bona, detruditur in carcerem, num. 98.

Filius familias si non habeat bona, si pater consentit, quod sit in iudicio, executio contra eum facienda est, n. 99.

Filius familias potest exequi in adventitijs, licet pater habeat usumfructum, quando obligatio provenit à persona, à qua bona praedicta habuit, n. 100.

Filius familias potest summarie ex proprio contractu instrumentali conveniri, n. 101.

Servus contractus celebrare non potest, n. 104.

Monachi sine licentia praelati contrahere non possunt, n. 105.

Carceratus non potest contrahere cum eo, qui eum carcerari fecit, n. 106.

Carceratus in carcere privato non potest contrahere cum eo, qui eum carcerari fecit, num. 20. & 107.

Carceratus auctoritate iudicis potest contrahere cum auctoritate ejusdem iudicis, n. 108.

Solutio in carcere facta à vero debitore, cum praepostero ordine captus est, an solutio teneat? n. 109.

Carceratus sub homenagio liberè potest contrahere, ac si captus non esset, n. 110.

Carceratus in dominio alicujus magnatis, cum illo contrahere nequit, etiam si iudicis interveniat auctoritas, num. 111.

Magistratus si temporales sint, lex con-

trahendi adimit facultatem, n. 112.
& 114. Limita in necessarijs ad vitam, n. 115.

Vendendi promissio facta Magistratui est nulla, si taxato pretio fiat; secus si illius taxatio arbitris referatur finito officio, n. 113.

Magistratus perpetui contrahere possunt n. 114.

Procurator mandatum non habens, vel falsum revocatum, non obligat dominum ex contractu, n. 116.

Mulier fidejubens non obligatur, num. 117.

Maritus potest contrahere super rebus mobilibus absque uxoris consensu, in immobilibus non potest, n. 118.

Uxor sine licentia mariti non potest contrahere, n. 119.

1 **N**ullitatem ex defectu causæ efficientis insurgentem, & subinde omnem exceptionem inhabilitatem contrahentium respicientem in decendio probatam viam summariam instrumenti impedire, apud omnes est in confesso. Tenet nominatim *Azev. L. 1. tit. 21. num. 126. lib. 4. recop. Carolus de Crassis tract. de except. except. 38. num. 1. Aviles Prætorum cap. 10. verb. execucion num. 68.*

2 Ex quo infertur primò ad contractus gestos per furiosos, vel mentecaptos; nam illi nulli sunt, cum gerentes non intelligant, quod agunt, *L. 1. §. à furioso ff. act. empt. L. 2. §. fin. ff. jur. Codicil §. furiosus, inst. de inutilib. Gom. 2. tom. variar. cap. 14. num. 28. Cov. de expens. 2 p. cap. 2. num. 8. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. à num. 27. Cald. L. si curatorem, verb. cum non absimilis num. 6. Molin. de just. tract. 2. disp. 261. Sanch. lib. 1. de mat. disp. 8. num. 15. Egid. L. ex hoc jure 2 p. cap. 4. num. 5. ff. just. Idem in contractu mentecapti, cum furioso æquiparetur, *L. 2. ubi Bald Cod. curat. furios. gloss. per text. ibi in cap. sicut de regul. Nav. cap. si quando limit.**

10. num. 5. de rescript. ubi docet solum differre mentecaptum à furioso; quòd iste patiatur sævam mentis alienationem, ille quietam. Idem tenet *Gom. L. 3. Taur. num. 7. post Bald.* qui originaliter hanc doctrinam posuit, *text. in L. humanitatis num. 1. Cod. impub. & alijs; ubi addit, quòd lex sive favorabilis, sive odiosa in uno loquens, etiam in alio procedit, Sanch. dict. num. 15. Egid. dict. 2 p. cap. 6. num. 29. Gutier. de tutel. 1 p. cap. 12. num. 7.* Si igitur ex instrumento contractus à furioso vel mentecapto gesto judicium summarium instituat, exceptione dementiæ tempore initi contractus vigentis intra decendum legitime probata, instrumenti summaria executio impediatur, non verò aliàs. Ita in specie resolvunt *Bald. L. etiam Cod. execut. rei jud. Barz. de guarentig. p. 1. quest. 6. col. 2. ad fin. Canar. de execut. instrum. quest. 16. num. 36. Rebus. 1. tom. ad L. Gal. tit. de lit. oblig. art. 1. gloss. 9. num. 33 & 38. Soar. L. post rem jud. in declar. L. regni §. sed pro evidentia num. 45. ff. re jud. Crass. de except. except. 38. num. 1.* Quomodo autem probetur furor, & dementia, explicant *Soar. allegat. 1 per tot. Marant. L. is potest num. 141. ff. acq. hered. Mascard. conclus. 503. latè Menoch. lib. 6. præsumpt. 45. & de arb. casu 529. Mantica de conject. lib. 2. tit. 5. Val. cons. 145. à num. 17. Gam. decis. 46. num. 1. & decis. 98. & 100. & 262. num. 2. Reinos. observ. 32.* Simplici autem notarij dicto dicentis in instrumento vel testamento, quòd disponens est sanæ mentis, non creditur. *Mascard. conclus. 503. n. 13. & 14. Menoch. præsumpt. 45. num. 65. vers. extenditur.*

Declarabis tamen primò illationem, ut procedat, etiamsi furiosus commodum ex contractu spectet, nam neque in suum commodum, & utilitatem contractus per eum gestus valet, cum sine animo, & intellectu gestus sit, *Gom. dict. cap. 14. num. 28. tom. 2.*

De-

Declarabis secundo, ne procedat, si dilucida intervalla habet, nam tempore dilucidi contrahere potest, & ceteros actus gerere, *L. Divus ff. de off. Præs. L. furiosum Cod. qui testamentum facere possunt, L. cum furiosus ff. judic. L. patre furioso ff. his qui sunt sui vel alien. jur. cap. quarvis 7. quæst. 1. Ord. lib. 4. tit. 81. in princ. & tit. 103. §. 3. Cov. dict. cap. 2. num. 5. Molin. dict. cap. 9. num. 29. Sanch. qui alios refert dict. disp. 8. num. 16. Reinos. dict. observ. 32. num. 3.* Quod procedit etiam si furiosus, aut mentecaptus habeat curatorem, quia ipso jure ejus officium cessat furore cessante, & ideo in continenti mentecaptus bonorum recuperat administrationem, *L. 1. §. sed solent ff. curat. furios. L. cum alijs, & ibi gloss. Cod. eod. dict. L. furiosum, Ord. dict. §. 3. Gam. decis. 23. num. 37. Reinos. observ. 13. num. 18.* cujus contrarium est in prodigo, ut infra dicemus.

An autem in dubio præsumatur contractus in dilucido factus? Hoc pacto res peragenda est, si non probatur mentecaptum consuevisse dilucida habere intervalla, semper præsumitur eundem durare furorem, *Cov. dict. cap. 2. num. 6. Duenh. reg. 350. limit. 5. Soar. dict. allegat. 1. num. 17. & 21. Menoch. dict. præsumpt. 45. num. 59. & cons. 82. num. 220. lib. 1. Burg. de Pax cons. 11. num. 13. Mascard. conclus. 824. num. 11. Surd. decis. 146. num. 16. & cons. 89. num. 29. Sanch. disp. 8. num. 17. & in Decalog. lib. 4. cap. 1. num. 15.* Quod intelligendum est, quando probatum est furorem continuo aliquo tempore perdurasse, ut per annum, aut mensem; secus si tantum probatur in aliquibus actibus fuisse furiosum, iste namque furor durare non præsumitur, *Menoch. d. præsumpt. 45. num. 62. Cov. & Sanch. ubi proximè*: sicut nec præsumitur durare, cum peritorum judicio furor contingit ex accidenti, quod cessavit, secundum eosdem ibi. Si verò proba-

Tom. I.

tur consuevisse habere dilucida intervalla, in dubio præsumitur contractum fuisse factum furore durante, quia iste morbus est naturâ suâ perpetuus, & dilucida intervalla sunt per accidens, & ideo non præsumuntur, *L. si vero §. qui pro rei qualitate ff. qui satisd. cog. ita Molin. dict. cap. 9. num. 30. Menoch. dict. præsumpt. 45. num. 68. Gam. decis. 100. num. 2. Molin. tract. 2. disp. 136. num. 3. Sanch. dict. num. 27 & dict. cap. 1. num. 15.* quidquid contradicat *Rein.* citatus ab eo *dict. observ. 32. num. 19.*

Quod tamen limitandum est, nisi ex qualitate, & bona actus gesti ordinatione deprehendatur non esse factum dementis, tunc enim gestus præsumitur in intervallo dilucido. *Ord. dict. tit. 81. §. 3. Cov. num. 7. Menoch. num. 66. ubi sup. Mafius rub. tit. 1. gloss. 1. num. 67 lib. 5. Gam. decis. 262. num. 2. & decis. 302. num. 2. Val. cons. 145. num. 15. Sanch. ubi proximè*, & hoc modo possunt concordari contrarium tenentes.

Solent etiam dubitare DD. utrùm actus gestus à verè furioso cum prudenti ordinatione valeat? In quo affirmat *Strach. de mercatur. 3. p. de his qui mercaturam exercere possunt num. 22. Menoch. de arb. cas. 529 à num. 3.* quorum sententia explodenda est; quia bonorum dispositio à libera proficiscitur dispositione voluntatis, furiosus autem non intelligit, quod agit, *dict. §. pupillus*; unde contrarium expressè decidit *Ord. dict. tit. 81. §. 1.* Rursus hæc secunda declaratio intelligenda est, ut solummodo procedat, cum actus post furorem ex intervallo gestus est, non verò successivè paulo post furoris insaniam, tunc enim in furore gestus censebitur. *Cov. dict. num. 6. Menoch. dict. præsumpt. 45. num. 69. Sanch. ubi supra.*

Declarabis tertio eandem illationem, ne procedat in casu, quo con-

Hh ij

tractus

tractus non per ipsum furiosum, seu mentecaptum, sed per ejus curatorem celebratus est; qui cum sit validus, actioque ex eo contra ipsum furiosum competit, ac si per ipsum gestus esset, *L. concilio §. curator ad fin. L. fin. ff. curat. furios.* *Greg. syntagm. lib. 13. cap. 5. num. 23. Reinos observ. 13. num. 20.* pulsari summarie potest ex instrumento illius contractus, ipseque furiosus citabitur, & convenietur in persona curatoris, sicut de pupillo, qui ad decimum quartum annum non pervenit, habetur in *Ord. lib. 3. tit. 41. §. 8.* cui furiosus æquiparatur, *L. coram ff. verb. sign. notant Greg. num. 33. Reinos. num. 21 ubi proxime.* Adde de materia hujus declarationis quæ dicemus infra *lib. 5.*

9 Declarabis quartò eandem illationem, ut non procedat in illis casibus, in quibus non ex consensu, sed ex re actio nascitur, nam cum in eis & obligetur furiosus, & cum eo contrahens, *L. si à furioso 12 ff. reb. cred. L. cum pater §. surdo ff. leg. 2. L. si à furioso, L. furiosus 45. ff. act. & oblig.* Exempla erunt, si negotia furiosum tiliter gessi, vel aliter impendi in rem ejus, aut pecuniam ab eo mutuam accipi putando esse mentis compotem. Alia item sunt exempla in prædictis juribus, notant *Alex. L. cum eo §. furioso ff. acq. poss. Paul. de Castr. cons. 120. num. 3. lib. 1.* ubi plenè *Boer. decis. 23. à num. 53. Reinos. observ. 13. num. 16. & 17.* si materia habilis, probatioque instrumentalis liquida, & sufficiens ad viam summariam sit, poterit non obstante dementia furiosus ex instrumento summarie agere, & conveniri in persona curatoris.

10 Declarabis quintò eandem illationem non locum habere in eo, qui licet in re aliqua sit rationis expers, in reliquis tamen prudens, & sanæ mentis apparet; iste namque, excepto illo negotio, quo habet mentem læsam, in cæteris habetur pro prudenti, omnes-

que ejus actus, & contractus valent, ut optimè ex Medicis, & Philosophis probat *Sanch. dict. lib. 1. de matrim. disp. 8. num. 23.* nam multoties ex aliqua vehementi imaginatione, præsertim tristi, insurgit humor quidam melancholicus, qui cerebrum occupat, isque cum exagitetur, & moveatur per imaginativam, solum durat delirium, dum durat imaginatio illa, quæ ipsum movet humorem; & ibi testatur idem *Sanch. de quodam rustico,* qui in omnibus erat prudens, excepto quòd vehementer angebatur imaginatione, ne ad habitum monachalem induendum cogeretur, precabaturque, & enixè contendebat, ut chirographo sibi dato tutus redderetur, ne ullo tempore ad id compelleretur. Quare tali morbo afflictus, si extra illam materiam, in qua delirat, contractum gerat, & ex illo instrumentum extrahat poterit virtute illius summarie conveniri.

Secundò infertur ad contractus gestos per phreneticos, nam cum & illi sint nulli, utpote facti à ratione carentibus, *Gom. 2. variar. cap. 14. num. 28. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. num. 37.* & in testamentis est text. in cap. cum dilectus de success. ab intest. *Bald. L. 2. Cod. rescind. Soar. alleg. 1. num. 8.* si phreneticos ex contractu instrumentali in phrenesi facto summarie conveniatur, probata hujusmodi nullitate intra decendum, instrumenti executio impeditur. Hanc illationem declarabis eisdem modis, quibus præcedens declarata est. Ex quibus autem inducatur phrenesis, & quomodo probetur, explicat ex medicis *Soar. alleg. 1. à num. 6. & 22.*

Tertiò infertur ad contractus amantium, nam cum & illi sint nulli, *gloss. per text. ibi §. fin. instit. de success. subl. Gom. 2. variar. cap. 14. num. 28. ad finem,* ubi *Soar. in addit. liter. N. Traq. de pæn. temp. caus. 4. Farin. quæst. 98. caus. 13. Menchac. illustr. cap. 48. in fin.*

Simanc.

Simiane de Catholic. inst. cap. 26. num. 13. qui alios refert circa dicta & facta amantium adducens illud Poetae:

*Jupiter omnipotens perjuria ridet
amantium.*

Petrus Gregor. syntagm. lib. 28. cap. 20. num. 2. & lib. 9. cap. 25. num. 7. & 9. quod declarant ut hoc procedat tantum in contractu gesto cum ea, cujus amore contrahens exardescit. *Pater Soar. de Religione 2. tom. tract. 6. cap. 10. num. 8.* ubi id concedit in amore, qui ita perturbat rationem, ut liberum judicium non relinquat, & simili amore correptos vocat Imperator dicit. *S. fin. amantes, & bacchantes; & in Auth. quibus mod. nat. eff. leg. § novimus,* vocat furiosos ibi; sed nihil est furore amoris vehementius, ubi notat gloss. & *D. Ambros. in sermone de Assumptione* appellat rationis expertes, ibi: *Amor ignorat judicium, & ratione multoties caret, nescit modum, nec aliud cogitare potest, quam quod diligit: amor non accipit de impossibilitate solatium, nec ex difficultate remedium nec consilio temperatur, nec pudore frænatur, nec rationi subicitur: & D. Bernard. sup. Canticum sermon. 73. ibi: Amor pudorem, modum, consilium non habet. D. Hieronym. ibi: Cetera sunt amantium judicia: & in Epist. ad Rustic. amantes vocat fatuos, ibi: Quid Salomone sapientius? attamen infatuatur amoribus mulierum, & infra matrem, ita vide ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreat, & tacitum vivat sub pectore vulnus. Si igitur contractus nullus est, licet talis in dubio non censeatur, cum amicitia in genere præsumatur, *L. si quis testi, & ibi Bald. Cod. de testam. non tamen ardor ille, & dementia amoris, quæ contractum annullat, Masc. conclus. 19. num. 2. & concl. 85. à num. 2.* via summaria ex instrumento hujuscemodi contractus intentata,*

Tom. I.

probata intra decendium illa amoris infania, quæ evenire solet in intoxicatis, vulgo, *enfetiçados*, qua reus necessitate correptus ad se obligandum coactus est, omnino executio instrumenti suspendetur.

Ex quibus fontibus, & principiis 13 solet amor oriri, explicat *Arist. Ethic. cap. 2. num. 3.* ubi tria notat amoris principia, scilicet, quia bonum, quia utile, & quia jucundum; solum enim quod habet aliquam ex his tribus qualitatibus amabile est: quia bonum dicitur amare ille, qui alium amat propter se, quia verè bonus est, & amore dignus: quia utile dicitur, cum quis dominum, aut potentiorum diligit, qui sibi fructuosus est, & utilis: quia jucundum tandem dicitur, cum quis puellam ob pulchritudinem amat, & libidinem inde insurgentem.

Differentia inter hos amores est non minima; quia isti duo posteriores cum sint propter aliud, non propter se, facile mutantur deficiente amoris causa; nam senescente femina, senescit amor pulchritudinis; & paupere effecto amico, pauper efficitur amor; quia, ut inquit vetus proverbium, dum solum fervet olla, durat amicitia: solus prior amor cum sit propter se ipsum, est firmus, verus, & durabilis, ut notat *Arist.* ubi proximè. Considerent ergo novas properantes ad nuptias, quo amore ferantur, ne postea in discursu deficiat, marcescatque vitæ, & animæ solatium.

Das alias amoris causas adjungit *Frat. Fonseca tract. de amore Dei cap. 10. & 25.* Prima est similitudo in indole, vel complexione; unde probè dixit *Cirillus super illo Joan. Si mundus vos odit: quod Astrologi stellis, Medici complexioni, Theologi indoli, & Philosophi in harmonia, quam considerant, attribuunt istum naturalem amorem; naturaliter enim quosdam amamus, & quosdam odio habemus,*

Hh iij

ut

ut cernere est in eo, qui videt ignotos ludentes, namque naturaliter cupit hunc potius lucrari, quàm illum; quod ex similitudine indolis, aut complexionis nascitur; quia amando quis sibi similem, se ipsum diligit. Varias rationes ponit *Caetan. 1. 2. quæst. 26. cap. 3.* Ex hoc fonte videmus prodire mille miracula mundi, multosque amore scædissimarum mulierum infatuatos, quod ex similitudine, seu sympathia naturali provenit. Hinc obiter intelliges illud antiquum dicitur, quod amor facit pulverem circa oculos amantium. Intelligas etiam fabulam Grilli Ulyssæi militis, qui cum conversus esset in porcum per magicas Circis artes, postquam in antiquam hominis formam restitutus plorabat; quia tam dulce est amoris imperium, ut amasius etiam à scæda abstrahi nequeat, ad quam non pulchritudine, sed sympathia rapitur; de quo videndus *Mascard. concl. 65. num. 5.* Hinc etiam periclitatur doctrina *Bart. L. 3. num. 1. ff. de furtis*, ubi tradit esse manifestum adulterium, si aliquis vir in domo pulchræ mulieris, in qua negotium non habet, inveniat; innuens secus in scæda dicendum; quod nullo modo videtur verum; quia ex naturali sympathia ad scædas, & pulchras pari rapimur impetu, quare contra *Bart.* tenet *Mascard. dict. concl. 61. à princ.*

Alius amoris fons & principium, quod quintum in ordine dicere possumus, est conversatio; namque secundum *D. August. de unit. Baptisin. Amari non nisi nota possunt: Arist. lib. 8. Ethicorum* ibi: *Et vitæ consuetudine sunt sodales, L. cum allegas 4. Cod. cast. pecul. lib. 11. Mascard. conclus. 85. num. 5. Gam. decis. 378. num. 7.* quod maximè procedit, si in exteris regionibus naturalem habeamus commilitonem, qui est casus illius text.

Sextum tandem amoris fontem addere possumus ex parentela; natu-

ralis quippe gignitur amor per virtutem generativam, non solum inter filios, & parentes, sed etiam inter descendentes, quantumvis in longissimo gradu existant. *Arist. dict. cap. 12.* probat *Fr. Bernard. à Brit. in Monarchia Lusitan. 1. 9. lib. 1. tit. 13. ad fin. Tiraq. de scænis temp. caus. 51. num. 66.* unde innumeros deducit effectus *Solorz. de parricid. lib. 2. cap. 14. pag. 2.*

Item septimus poni potest in oriundis ex eodem territorio inventis in remotis regionibus, *cap. accedens 2, ut lite non contest. Marant. de ord. jud. 6. p. tit. de appell. n. 39.* stellæ enim dominantes in patria naturalem illam nobis in natiuitate imprimunt affectionem, *Porphyrius in Isagoge cap. 1. Fr. Bernard. de Brit. dict. lib. 1. cap. 4. ant. fin.* de quo videndi sunt *Greg. in prælud. syntogm. lib. 2. cap. 39. Solorzan. dict. lib. 2. cap. 4. pag. penult. & ultim. & cap. 6. pag. 2. & 3.*

Amor est cordis passio secundum *Aristot. Ethicor. cap. 8.* imò est principium omnium passionum cordis, *D. Thom. 1. 2. quæst. 25.* explicat *D. August. de Civitate Dei lib. 24.* & est verè morbus igneus, qui gignitur in corde, secundum eundem in *tract. de substantia dilectionis cap. 1. & 24.* qua ratione non minus sapienter, quàm eleganter vocavit Plato amorem fascinationem; quia viso objecto amabili, cum phantasmate, seu repræsentatione rei visæ subit venenum, & ex continua imaginatione gignitur humor ardens, quo tabescit cor; ex quo habuit initium fabula, qua decantatur Cupidinem natum in oculis, & cum oculis, sed cæcutisse postmodum. Multas amoris definitiones, & descriptiones ponit *Fonsec. dict. tract. de amore Dei cap. 2.*

De amoris probatione vide *Mascard. de prob. conclus. 85. & 89.* De amore parentum erga liberos vide *L. fin. Cod. curat. furios.* ubi dicitur quod non est amor, qui vincat paternum, *L. liberorum ff. verbor. sign.* ubi quod non est ullus

ullus amor dulcior, & naturalis; dicitur stimulus in *L. amicissimos* 39. ad fin. ff. excus. tutor. & plus amat pater filium, quàm seipsum, *L. scripto in fin.* ff. unde liberi; ideoque magis tenentur in filio, quàm in seipsis, *L. isti quidem* ff. quod met. caus. quod ex eo procedit, quia per filios parentum memoria conservatur, dicit. *L. liberorum*, & filius est pars corporis patris, *L. cum scimus* Cod. agricol. lib. 10. & est eadem persona cum patre, *L. fin* Cod. impub. & alijs prosequuntur *Arist. dicit. lib. 8. cap. 12.* *Plutarc. de amore parentum in filios*, latè *Tiraq. L. si unquam in præfat. à num. 9.* *Cod. revocand. don. Rojas in epitom. success. cap. 2. num 5.* latè *Mascard. de probat. quest. 10. à num 20. & concl. 89. num. 6.* qui etiam pro at dicit. num. 20. quòd semper iste amor præsumitur, *Menoch. latè lib. 6. præsumpt. 56.* *Alciat. reg. 1. præsumpt. 1.* *Val. de jure emphyt. quest. 49 num. 2. ad fin.* *Gutier. de juram. confirm. 1. p. cap 57. num 8.* *Solorzan. dicit. lib. 2. cap. 10. per tot.* *Ægid. L. Tutia 3. p. num 23 col. fin. ff. cond. & demonst. eleganter Fonseca dicit. tract. cap. 46.*

De amore filiorum erga parentes, quòd semper præsumatur, probat *Mascard. dicit. quest. 10. à num. 20.* *Menoch. dicit. lib. 6. præsumpt. 57.* *Fonseca dicit. cap. 46. ad finem*, ubi ex Cicerone in Oratione pro Sextio refert illud Solonis, qui interrogatus cur non poneret legem filio occidenti patrem, respondit, hoc omisisse, quia talem culpam putabat impossibilem. Amor tamen plus descendit, quàm ascendit, plusque exardescit amor patris in filium, quàm filij in patrem, gloss. *L. liberi* Cod. in ff. testam. per text. in dicit. *L. isti quidem*, probat multis *Aristotel. dicit. cap. 12.* *Fonseca dicit. tract. cap. 11. fol. 69. vers.* & ita de facto parentes thesaurizant filijs, non è contra, *extravag. unigenitus de pœnis & remis.* maiorem autem amorem nos parentibus debere ob maiores obligationes, & beneficia

recepta, quàm ipsi nobis, ostendit *Fonseca dicit. cap. 11. fol. 65. vers.*

Sed cui plus dilectionis debeamus, 17 patri, an matri, quæstio est controversa. Pro matre faciunt elegantia verba text. in cap. ex literis de conversione infidelium, *L. assiduis* Cod. qui pot. in pig. plus enim laboris in educatione nostra mater habet, quàm pater: facit & illud *Tobiæ cap. 4.* ibi: *Et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ tuæ, memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo.* *Eccles. cap. 7.* Unde durus dicitur, qui vocem matris non exaudit, gloss. cap. officij de pœn. & remis. Sed pro patre ob maiorem agentis activitatem in generatione pugnat *Fr. Emmanuel Roderic. 1. p. summæ cap. 14. concl. ultim.* *Ægid. dicit. L. Tutia 3. p. num. 48. col. fin.*

Et quis magis amet filium, pater, 18 an mater? Pro matre tenet *Arist. Ethic. cap. 8.* Sed communis DD. schola in eam abiit sententiam, quòd mater vehementius, pater verò constantius filium diligit. Latè *Joann. à Ligun. tract. de amicit. quest. quis magis diligat fol. 12. col. 4.* *Ant. Vacon. L. 3. ad finem ff. his qui sunt, Pinel. 2. p. rub. Cod. bon. mat. num. 22. ad fin. & in L. fin. num. 16. eod. tit.* *Menoch. dicit. lib. 6. præsumpt. 56. num. 22.* & in idem tendit, quòd dicit *Fonseca dicit. cap. 46.* quòd patris amor est fortior, matris verò amor magis delicatus, & dulcis.

Sed utrùm æqualis amor in parentibus præsumatur respectu singulorum filiorum, affirmat *Bald. conf. 122. vers. nondum lib. 1.* *Mascard. conclus. 559. num. 27. & 28. per text. in L. illud* Cod. collat. *L. ut liberis eod. tit. dicit. L. scripto, Cald. de potest. elig. cap. 13. num. 27.* sive legitimi sint, sive naturales, in omnes æqualis descendit amor, cum utriusque æquali sanguinis necessitudine conjunguntur, *L. ex facto §. si quis rogatus 1. ff. ad Treb. Surd. de aliment. tit. 2. quest. 15. num. 43.* *Ægid. de pri-*

- vileg jun. art. 13. num. 47. licet contrarium, quòd scilicet plus legitimos, quàm naturales diligat, teneat *Mascard. diel. tract. conclus. 66. à num. 2.*
- 20 Item quòd plus diligatur filius maior ætate, cum prius adimpleat votum paternum conservandæ paternæ memoriæ, de qua in diel. *L. liberorum tenet Gom. L. 40. Tauri num. 7.*
- 21 Et quòd plus amentur filij masculi, & ex masculis descendentes, quàm fœminæ, tenet *Cald. de potestat. eligend. cap. 11. num. 24. Pelæes de maiorat. 2. p. quæst. 6. num. 129. & 132.* aliquando tamen plus filia fœmina diligitur, quòd forsan ex indole illius optimè provenit, *L. cum pater 79 §. pater pluribus, ibi: Claves majori natu fœminæ tradidit: ff. leg. 2. quam vocat celebrem Valasc. de jure emphyt. quæst. 41. num. 3. Cald. de nominat. quæst. 17. num. 33. & de renovat. quæst. 18. num. 3. ad finem.*
- 22 An autem respectu nascituri datur amor, negat gloss. *L. qui filiabus ff. leg. 1. communis ex Mascard. conclus. 156. à num. 23. Phœb. 1. p. decis. 59. num. 11.*
- 23 Sed utrùm plus amoris, & dilectionis debeamus parentibus, quàm nostris liberis? Natura pugnat pro filijs. *Ægid. L. ex hoc jure 1. p. in initio num. 37. column. 2. Pro parentibus D. Thom. 2. 2. quæst. 26. art. 9. Ascan. de patr. potest. cap. 6. effect. 17. num. ultim. Azor moral. lib. 2. cap. 2. vers. 16. tom. 2. Disputat pro utraque parte Surd. de alim. tit. 1. quæst. 94. à num. 6. ubi tenet quòd in extremis potius parentibus, quàm filijs subvenire debemus.*
- 24 Deinde an avus plus nepotem diligat, quàm filium, est quæstio satis controversa, in qua communes contrarii refert *Mascard. concl. 156. quam pro filio decidit Ord. lib. 4. tit. 97. §. 21. Porque pois a doação foi feita pelo avô ao neto por contemplação do pay, ou mãy: tradens pro regula donationem nepoti ab avo factam, filij contemplatione*

factam censeri, *Gam. decis. 54. Val. de part. cap. 12. num. 55. & cap. 13. num. 25. P. Molin. tract. 2. disp. 237 à num. 17. & meritò; quia propter quod unumquodque tale, & illud magis, quòd est tritum Philosophorum dicitur: propter filium amat avus nepotem; ergo plus diligit filium. Sequitur *Mascard. ubi proximè à num. 4. probatque text. L. dotem dedit 6. ff. collat. bon. & magis conjunctus est patri filius, quàm nepos. Licet contrariam sententiam, imò quòd plus ab avo diligatur nepos, quàm filius, per text. in L. fin. Cod. usufruct. & in L. si verò §. 1. ff. mandat. & ex ea ratione, quia magis extendit, & conservat avi memoriæ, diel. *L. liberum, ubi gloss tenent Marant. L. is potest num. 8. ff. acq. hered. Paleot. de notis cap. 53. Cald. de nomin. quæst. 19. num. 44. ubi dicit communem. Posset fortassis dici, quòd radicatus maior est amor in patre respectu filij, quàm nepotis: cum verò in pueris ob ætatis ludibria, lususque pueriles soleat otiosa avi senis affectio delitescere, plus judicat vulgus amoris in avo nepotis pueri respectu, quàm filij ætate provecti.***

De amore inter conjuges *Aristot. diel. cap. 12 pag. 2. Cald. de nomin. quæst. 3. num. 13. col. 2. ubi dicit, quòd non est amor, qui vincat conjugalem, juxta illud Propertij: Omnis amor magnus, sed aperte in conjugem maior. Et illud Genes. cap. 2. Matth. 10. Paul. ad Ephes. 5. quòd propter uxorem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit ei. Exornat *Solorzan. de parricid. lib. 2. cap. 13. per tot. Fonssec. de amore Dei cap. 40. & 45. Et quòd liberi sint amoris vinculum inter conjuges, docet Arist. diel. cap. 12. Fonssec. diel. cap. 46.**

An autem conjugis amor sit præferendus amor parentum? *Sanct. de mat. lib. 9. disput. 4. num. 26. affirmat, quando necessitas patris, cui succurrere intendimus, non est extrema, aliàs secus:*

secus
37.
amor
matr
Sev
text.
tut. d
gat
trem
habe
magi
tum
trari
3. nu
& c
27
prop
mat
L. 1.
ter §
secu
col 2
spor
mor
priu
28
mur
dam
exte
que
dum
cere
disp
late
diel
bus
ne.
29
bet
vict
rare
de F
7. o
diel
cap
sibi
qu
ser

secus: sequitur *Agid. dict. in i. u. num. 37. ad fin.* & utrum sit præferendus amori filiorum? Affirmat *Henr. de matr. lib. II. cap. 8. num. 1. Bart. L. pater Severinam §. socrus ff. cond. & dem. per text. in L. lex quæ tutores, Cod. admin. tut. Solorzan. dict. lib. 2. cap. 13* ubi allegat illud *Quintiliani* inducentis patrem loquentem, ibi: *Filium & virum habere non poteras, reddidi tibi quem magis amabas, siste jam lacrymas maritum reducem, & incolumem accipe.* Contrarium tamen tenet *Cald. dict. quest. 3. num. 13 col. 2.* & eo non citat. *Sanch. & Agid.* ubi proximè.

27 Uxor autem utrum plus diligat propinquos mariti, quàm suos, affirmat *Jas. 1. p. l. m. 3. Cod. verb. sign. & in L. 1. num. 46. ff. vulg. per text. L. cum pater §. pen. ff. leg. 1.* & passim DD. nostri secundùm *Cald. de potest. eliger. d. cap. 11. col. 2. num. 37.* ubi tenet contrarium, respondens in eo text. voluisse uxorem morem gerere marito, ejus propinquos priùs nominando.

28 De amore proximi, & quòd teneamur illum diligere, vitareque ejus damna, tam in bonis internis, quàm externis sub culpa lethali, quia unicuique mandavit Deus de proximo suo, dummodo sine damno proprio id facere possimus, *Molin. de just. tract. 2. disp. 34. num. 5. ad fin. cum sequenti,* & latè *tract. 5. disp. 59.* latissimè *Fonseca dict. tract. cap. 21. cum tribus sequentibus,* ubi etiam de inimicorum dilectione.

29 De amore proprio, & quòd quilibet teneatur se diligere, teneaturque victum quærere laborando, & si laborare non potest, mendicando, *P. Soar. de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 1. cap. 29. n. 7. ad fin.* latè pluribus exornat *Agid. dict. initio à num. 39. Fonseca dict. tract. cap. 27.* & quòd in dubio præsumatur sibi quemlibet potiùs providere velle, quàm alij, est *text. in L. præses Cod. serv. & aqua,* & potiùs suis, quàm ex-

traneis, *L. cum avus ff. cond. & dem. L. cum acutissimi Cod. fideicommiss. Surd. de alim. dict. tit. 1. quest. 93. num. 2. Cald. dict. quest. 3. num. 13. Molin. tract. 2. disp. 146. num. 4. & disp. 274. num. 12. Agid. dict. initio num. 38. & in L. 1. p. 3. §. 1. num. 11. Cod. Sacros. Eccles.* Hæc omnia curiosis non in judicando, nec in varijs juris effectibus infructuosa scripsi.

Illud tamen notes velim ad nostram materiam solùm illum amorem à communiter accidentibus impedire viam summariam instrumenti, contractusque nullitatem arguere, qui ex libidine profluit, solus enim iste post carnis corruptelam solet homines infatuare, quia per libidinem magis appetitus sensitivus accenditur, & exagitur calor circa cor, ex quo redditur homo rationis expers, veluti bestia, omnesque ejus actiones sine consilio vel discursu diriguntur.

Quartò principaliter infertur ad contractus ebriorum; nam cum contractus, cæterique actus per istos gesti nulli sint, utpote à furioso, & mente-capto facti, *cap. à crapula de vita & honest. Cleric. cap. unusquisque 22. quest. 4.* in contractibus docet *gloss. verb. quod ebrius in dict. cap. unusquisque per text. ibi, Ripa L. is cui bonis num. 25. ff. verb. Gom. 2. variar. cap. 14. num. 28. Duenb. reg. 259. ampliat. 4. Agid. L. ex hoc jure 2. p. cap. 2. num. 41. ff. just. & jure: in testamento Bald. in dict. cap. à crapula, & in cap. 1. in fin. de test. Dec. cons. 112. post initium, Agid. ibi proximè: in matrimonio Cov. de Spons. 2. p. cap. 2. num. 9. Greg. Lop. L. 6. tit. 2. p. 4. verb. al que fuesse, Sanch. de matrimon. lib. 1. disput. 8. num. 19.* qui restringunt, ut solùm procedat casu, quo ebrietas omnino contrahentem intellectu orbavit, Si igitur ex instrumento contractus in ebrietate gesto quis conveniatur, probata liquidò in continenti ebrietate tempore contractus affervescente intra de-

decendum, instrumenti executio suspendetur, illa verò plenè intra illum terminum non probata per acta condemnatione, & executione, res altiori redigetur indagini juxta *Ord. lib. 3. tit. 25. in princ.* Hanc illationem declarabis omnibus eisdem modis, quo primam explicuimus. Utrum autem ebrius ex delicto tempore ebrietatis commisso puniatur? *Clar. §. fin. quæst. 60. num. 12. Cov. Clem. si furiosus 3 p. in initio à num. 3. Gom. 3. tom. variar. cap. 1. num. 73. Plac. lib. 1. de delictis cap. 30. num. 1. Mench. illustr. cap. 96. num. 31. Molin. tract. 3. disp. 38. à num. 5. & tract. 5. disp. 71. num. 12. Aegid. dict. num. 41. vers. nec ex delicto*, ubi negat quando à tertio sine culpa propria inebriatur, secus si culpa propria; sed adhuc in hoc casu non poena ordinaria, sed extraordinaria plectendum.

32 Quintò infertur ad prodigi contractus, nam cum ipsi sint nulli, si post interdictam administrationem à iudice bonorum celebrentur, *L. is cui bonis ff. verb. L. 1. & per tot. ff. & Cod. curat. furios. L. is cui lege ff. testament. §. item prodigus, inst. quibus non est permiff. fac. test. Ord. lib. 4. tit. 103. §. 6.* quia prodigus vitium mentis arguit, & ita prodigus furioso & pupillo æquiparatur, *L. is qui §. fin. ff. tut. & curat. L. certi conditio §. quoniam ff. rebus cred. tradit Gom. 2. variar. cap. 14. num. 30. Aegid. dict. cap. 6. num. 16. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. à num. 32. Cald. L. si curator. verb. cum non absimilis num. 22. Læsius de just. lib. 2. cap. 17. num. 56. vers. contractus prodigi, Sanch. Decalog. lib. 4. cap. 35. num. 68.* ubi tradit quòd nec naturaliter obligatur. Si prodigus summarie ex instrumento contractus post interdictam sibi administrationem bonorum conveniatur exceptione huiusmodi nullitatis in continenti intra decendum probata, instrumenti executio suspendetur; non verò secus. *Ord. dict. tit. 25. in princ.* ita in specie re-

solvunt *Canar. de execut. instrum. quæst. 16. num. 36. Rebus. 1. tom. ad leg. Gall. tit. de lit obligation. gloss. 9. num. 37. & 38. Coter. de process. execut. 2. p. cap. 2. num. 98.*

Declarabis primò illationem, ut non sufficiat probare prodigalitatem in decendio ad effugiendam viam summariam, nisi simul probetur ademptam prodigo bonorum administrationem tempore contractus celebrati, namque ante illam ademptam validè contrahere prodigus potest, *gloss. dict. L. is cui bonis*, quam ibi sequitur *Bart.* & omnes: sentit *Ord. dict. §. 6* ibi: *Que dabi em diante: & lib. 4. tit. 81 §. 4.* ibi: *Nemo prodigo a que he tolhida a deseza, & administração de seus bens*, *Aegid. dict. cap. 6. num. 1.* quinimò nec notoriè prodigus ante interdictam bonorum administrationem à iudice factam alienare bona sua prohibetur, *gloss. L. 1. Cod. curat. furios.* quam sequitur *Bart. Paul. Alex. Jason & alij, Gom. 2. tom. variar. cap. 14. num. 31. Greg. L. 5. tit. 11. p. 5. verb. defendid. Gutier. de juram. confirm. 1. p. cap. 32. num. 3. vers. sed his non obstantibus*, *Cevalb. lib. 1. com. quæst. 109 in fine, Barb. L. 3. num. 20. vers. sed cavendum ff. solut. mat. Cald. L. si curatorem dict. verb. non absimilis num. 5. & 7.* qui omnes testantur communem, *Aegid. d. cap. 6. n. 1.* quid quid contradicat *gloss. L. is cui lege ff. testam.* quam sequuntur aliqui per proximè citatos relati.

Hoc tamen limitatur primò, quando quis scienter contrahit cum notoriè prodigo ante interdictam administrationem bonorum in ludo, simili ve loco perditionis, aut cum scit malè consumpturum, ita per *text. in L. si quis cum sciret ff. pro emptore*, tenet *Bald. dict. L. 1. col. 1. Bart. dict. L. is cui bonis num. 1.* ubi *Alex. num. 8. Gom. dict. num. 31. vers. non obstat*, *Gutier. dict. cap. 32. num. 3. vers. quæ opinio.*

35 Secundò limitatur, cum ex ipso contractu prodigalitas notoriè apparet, ut puta, si fecit omnium bonorum suorum, aut maioris partis, seu melioris rei suæ donationem, *Paul. dict. L. is cui bonis num. 4. ad fin. & ibi Ripa num. 13. Alex num. 8. & 9. Gutier. dict. num. 3. ad fin. Agid. ubi proximè num. 3. ubi col. 2. extendit ad contractus onerosos.*

36 Quando autem censeatur à iudice adempta prodigo bonorum administratio, in aliquibus casibus solet dubitari. Primò, utrùm declarando per sententiam esse prodigum, censeatur bonis interdiceret? Negat *Bart. & Bald. & Ang. ad L. is cui bonis.* Sed contrarium tenet *Raph. Imola, Paul. de Castr. & Alex. ibi per text. L. qui tamen §. arbiter, ff. arbitrar. & in L. si prator in princ. ff. jud. ubi paria sunt declarare, condemnare & solvere.* Sequitur *Aufrer Cappell. Tholos. decis. 363. num. 32. ad fin. Canc. 3. variar. cap. 17. num. 414. vers. similiter.*

37 Secundò, utrùm ex quo iudex fecit proclamare, causa cognita, quòd nemo cum tali contrahat juxta *Ord. dict. tit. 103. §. 6.* videatur ibi bonorum administrationem tollere? Negat *Bart. dict. L. is cui bonis.* Sed melius contrarium tenet ibi *Raphael, Imol. Paul. Alex. & Bald. L. 1. ff. curat. furios.* quia prohibito uno correlativorum, videtur & alterum prohibitum, *L. fin. Cod. in dict. vid. toll.*

38 Tertio, ex quo iudex dedit curatorem prodigo, censeatur illi bonorum administrationem adimere? Negat *Bald. & Ang. dict. L. is cui bonis.* Sed contrarium melius tenet *Bart. & Imol. & Alex. ibi;* quia qui vult consequens, censeatur velle etiam antecedens, *L. illud ff. adquirend. hered.*

39 Quarto, utrùm facta bonorum interdictione prodigo, statim nulli sint actus, & contractus celebrati cum eo in eo temporis interstitio, quod inter-

jacet inter decretum interdictionis bonorum, & proclama, quod illius virtute fit in populo, ne aliquis cum eo contrahat? In quo dubio negat *Paul. de Castr. ibidem per text. in L. sed pupillus §. prescribere ff. institutoria.* Sed contrarium latè defendit *Alex. ead. L. is cui bonis num. 12. & 13. respondetque ad text. in dict. §. prescribere,* ut tantum procedat in institutore, quem ad aliquem locum mercator constituit,

40 Declaratur secundò eadem resolutio, ut prodigalitates exceptio in decennio probata viam summariam instrumenti impediatur, quantumvis constet contractus tempore prodigum à prodigalitates vitio resipuisse, prudentemque effectum, si modo sibi ademptam à iudice bonorum administrationem, non redditam appareat; quia interim, dum administratio adempta bonorum illi non redditur, omnis contractus ab eo celebratus est nullus, nisi manifestum sit notoriè illum ad sanos mores rediisse, cum in notorijs sententia non requiratur, *cap. ex tenore de tempore ord. ita resolvit Bart. dict. L. is cui bonis num. 5. ubi sequitur Bart. Rip. & Alex. estque communis opinio secundum Cald. L. si curatorem, verb. cum non absimilis num. 81. Agid. dict. cap. 6. num. 22. col. 2. & num. 28. videturque eandem communem in primo membro expressam amplecti Ord. d. tit. 103. §. 7.* Sed contrariam sententiam, imò quòd prodigus ipso jure per resipiscentiam ante ullam sententiam iudicis declaratoriam bonorum recuperet administrationem, solùmque prædictam sententiam requiri, ut probeatur contractus antea factos per resipiscentiam fuisse validos, non ut ex tempore sententiæ valere incipiant illi, qui de novo fiunt, tenet post alios *Cald. dict. num. 81. latè Agid. dict. cap. 6. à num. 22. per text. L. 1. ff. curat. furios. & ad hos terminos reducunt Ord. dict. §. 7.*

Decla-

41 Declaratur tertio: quia si contractus per prodigum gestus post interdictam bonorum administrationem sit ei utilis, curator ejus nomine summarie agere potest juxta text. in *L. Julianus §. si quis à pupillo ff. act. empt.* prodigo enim tantum patrimonij diminutio est interdicta, non ampliatio, d. *L. 1. d. L. is cui bonis*; adversus verò ipsum summarie agi non potest, nisi contractum ex post facto approbaverit, cum contractus in hoc casu claudicat, resolvit *Aegid. dict. cap. 6. num. 17. vers. videtur tamen*, licet *Rip. dict. L. is cui bonis num. 46. Tirag. ad L. conub gloss. 8. num. 84. Cald. dict. verb. non absimilis num. 73. & 74.* indistinctè teneant statim ac contractus prodigo utilis est, antequam ex sua parte approbetur, ipsum, & adversarium ligare.

42 Declaratur quarto ne procedat illatio in contractibus per prodigum gestis curatore authore, hos enim cum legitime facere possit, *Molin. de just. tract. 2. disp. 602. num. ultim.* & agere, & conveniri summarie ex illis potest.

43 Declaratur denique ne procedat in eis casibus, in quibus obligatio non ex consensu, sed ex re nascitur, ut diximus supra illat, 1. in furioso.

44 Sexto infertur ad contractus surdi, & muti, nam & hic si à nativitate talibus vitijs impediatur, nullum contractum valide agere potest, propter defectum judicij, quo laborat ad contractus celebrandos, quorum conscius esse nequit, qui sic à natura impeditus est, gloss. *L. qui id quod §. mutus verb. donare ff. donat.* quæ id probat arg. text. in *L. discretis Cod. qui test. facere possunt*, ubi ita disponitur in ultima voluntate, *Paul. Imol. Cum.* & communiter *DD.* secundum *Gom. 2. variar. cap. 14. num. 29. Vant. de nullit. tit. ex defect. mand. num. 26. Sanch. de mat. lib. 1. disp. 8. num. 12. & 14.* ubi aliam rationem ponit;

quia scilicet si valerent contractus per eos gesti, facile deciperentur, cum contractuum vim & naturam ignoret, *Aegid. dict. cap. 6. num. 4.* quidquid contrarium, imo mutum, & surdum à nativitate contractus omnes, qui consensu solo perficiuntur, celebrare posse, excepta donatione, in qua loquitur text. in dict. *§. mutus*, teneat *Cald. dict. verb. cum absimilis num. 59. vers. sed nihilominus*, *Gom. 1. variar. cap. 6. num. 5. Canar. de execut. instr. quest. 58.* ubi deducit ad guarentigia, *P. Molin. dict. disp. 602. num. 2. Azor. Moral. lib. 6. cap. 14. vers. secunda tom. 3.* idem *Aegid.* sibi contrarius in *L. 1. Cod. Sacros. Eccles. 1. p. §. 3. num. 2* qui movetur per text. in cap. cum apud de sponsalib. ubi muto & surdo à nativitate permittitur matrimonium contrahere; quem ad hoc ibi notat *Hostiens. Abbas*, & alij, *Cov. de sponsalib. 2. p. cap. 2. num. ult. Greg. L. 5. tit. 2. p. 4. verb. que fuisse*, *Matiens. rub. tit. 1. gloss. 1. num. 67. lib. 5. Sanch. qui plures refert dict. num. 12. vers. cæteram.*

Sed hoc argumentum, quod à matrimonio deducunt, non concludit ad contractus; quia mutus, & surdus bene vivere potest sine commercijs, commissa curatori bonorum administratione, ne ipse in contrahendo decipiatur, denegare autem illi matrimonium, esset tollere remedium in libidinis ardorem à Deo naturæ authore concessum, & ipsum compellere ad perpetuam continentiam, ut bene notavit *Sanch. dict. num. 14.* Unde & licet possit nubere, non tamen potest testari, ut habetur in dict. *L. discretis*, qua ratione convictus *Aegid. dict. cap. 6. num. 42.* dicit se rem maturius cogitantem ex proposito discedere ab alia opinione, quam tenuerat in dict. *§. 3. num. 2.*

Si verò ex accidentali morbo postdidiscitam humani commercij experientiam, quis surdus, & mutus effectus sit, consensumque signis exprimere

mere
brare
quam
tellig
ff act
n n
12
autem
ad co
morb
tum
Bart.
1. C
Gom.
Ex c
mate
tus S
ment
niatu
tiner
nulli
conv
vitat
tur;
fuisse
ti, c
non

46
furo
veru
solu
dat
& n
cor
tur
ff. a
1. v
2. t
usu
9.
tra
in
te
co
ren
S. c

47
in

mere valeat, omnes contractus celebrare potest stipulatione excepta, ad quam verba requiruntur, text. sic intelligendus in *L. in quibuscumque* 47. *ff. act. & obligat. L. 1. §. fin. eod. tit. L. ubi non voce* 167. *ff. reg. jur. Gom. dict. num. 12. Aegid. dict. cap. 6. num. 44.* Qualiter autem exprimere debeat consensum ad contractum mutus & surdus ex morbo, ut possit tabellio instrumentum conficere, explicat magistraliter *Bart. L. mutum ff. acq. hered. Platea L. 1. Cod. qui morbo se excusant lib. 10. Gom. dict. num. 12. vers. item si quæras.* Ex quibus deducendo ad nostram materiam, dicendum est, quod si mutus & surdus à nativitate ex instrumento contractus summarie conveniatur, & ipsius curator probet in continenti intra decendum contractus nullitatem, ex eo quod contrahens conventus mutus sit & surdus à nativitate, instrumenti executio suspendetur; secus quando tantum probaverit fuisse mutum & surdum ex accidenti, cum ex hoc obligationis substantia non enervetur.

46 Sed nec istud, quod de muto, & furdo à nativitate diximus, simpliciter verum est; nam primò istiusmodi resolutio declaranda est, ut non procedat cum contractus non per surdum, & mutum à natura gestus est, sed per curatorem, quem illi dandum statuitur in *L. servo invito §. si pupillo in fin. ff. ad Treb. ubi notat Bart. & Paul. Gom. 1. variar. cap. 6. num. 5. vers. si vero, & 2. tom. cap. 14. num. 29. & in L. 3. Taur. num. 16. Molin. tract. 2. disp. 220. num. 9. Aegid. dict. cap. 6. num. 43.* ex contractu enim curatoris, mutus, & surdus in persona ipsius curatoris, non obstante morbi sui probatione, summarie convenietur, ut in furioso per curatorem contrahere habetur in *L. consilio §. curator, & in L. fin. ff. curat. furios.*

47 Secundò declaratur, ne procedat in his obligationibus, quæ non ex
Tom. I.

consensu, sed ex re nascuntur, ex illis enim furdus, & mutus a nativitate potest conveniri, *L. cum pater 79. §. surdo, & muto ff. leg. 2. & si liquidum proponatur instrumentum, summaria poterit via contra eum institui, ut in furioso supra diximus.*

Tertiò declaratur, ut etiam prædicta resolutio cesset, quando dicta vitia discreta sunt, ut quia solummodo mutus, aut solummodo surdus reus est, nam licet à nativitate tale infortunium irrepsit, cum omnes actus tam in contractibus, quam in ultimis voluntatibus facere possit, dict. *L. discretis vers. fin autem*, poterit summarie ex instrumento conveniri.

Septimò inferitur ad contractus minorum. Pro quo prius sciendum est varios à J. C. notari gradus in minori ætate, namque minor usque ad septimum annum dicitur infans, *L. si infanti Cod. jur. delib.* iste nec fari dicitur, *L. mulier 70. ff. verbor. nec intelligit, quod agit, L. quanvis 23. §. fin. ff. acq. poss.* imò æquiparatur furioso, *§. pupillus inst. de inutilib.* unde per se nullum actum, vel contractum gerere potest obligando se, aut alterum sibi obligando, etiam tutore authore, ut in dictis juribus, *L. 1. §. adipiscimur ff. acq. poss. L. in negotijs ff. reg. jur.* tradunt *Gom. 2. variar. cap. 14. num. 1. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. num. 10. Sanchez in Decalog. lib. 4. cap. 35. num. 3. & lib. 2. de mat. disp. 16. num. 2. & lib. 6. disput. 38. num. 5. Pater Molin. tract. 2. disput. 224. num. 30. vers. deinde: nec in judicio hujusmodi infans stare potest etiam cum tutore, sed tutor tantum, vel curator omnia gerere debet, *L. 4. L. neque impubere ff. in jus vocand. Ord. lib. 3. tit. 41 §. 8. Vant. de nullit. tit. ex defect. mand. num. 6. & 26. Barziz de guarentig. 1 p. quest. 3. col. 2. nec cum tutoris auctoritate primogenium instituere potest, Molin. dict. cap. 9. num. 10. P. Molin. dict. tract. 2. disp. 602. num. 3. vers. via**

antem contractus, *Parlad. lib. 2 rer. quotid. cap. 3.* quidquid repugnet *Greg. L. 4. tit. 11. p. 5.*

50 Tres tantum casus inveniuntur jure expressi, quibus infans cum tutore acquirere per se potest. Primus est in acquirenda possessione, d. *L. quanvis § fin.* Secundus in adeunda hereditate, dicitur *L. si infanti.* Tertius, quia potest ei restitutio fieri ex *Treb. tutore authore, L. servo 65 §. pupillus ff. ad Treb.* notat *Cujac. L. 4. §. pupillus ff. usucap. Tab. L. 5. ff. reg. jur. Govean. lib. 5. var. cap. 5.*

Sed à quo tempore septennium computetur, an à die nativitatis, vel conceptionis, disputat *Sforzia Oddo de rest. 1. p. quest. 2. art. 7. num. 48.* ubi resolvit computandum à die conceptionis, si hoc magis favorabile sit minori, aliis à die nativitatis; nihil tamen facilius ex cogitari posse dicit *Cov. de spons. 2. p. cap. 8. §. 2. num. 3.* cum generali sensu ut receptum ætatem à die nativitatis computare. Sequitur *Sanch. in Decalog. lib. 4. cap. 35. num. 4.* quod procedere ampliat, etiam si secundo matris utero nascatur filius, adhuc enim ab hora nativitatis ætas computari debet, ut bene notavit *Mandos. tract. de ætate minor. cap. 1. num. 25.*

51 Secundus gradus ætatis consideratur in eo, qui est infantia proximus: tempus enim, quod interjacet inter septennium, & pubertatem, scinditur per medium, ita quod infans masculus à septennio usque ad annum decimum cum dimidio, & femina usque ad nonum, & dimidium decimi, dicuntur infantia proximi, qui est tertius ætatis puerilis gradus. Sic docent *gl. verb. infantia in dict. §. pupillus, inst. de inutilibus, Duen. reg. 259. limit. 3. Cald. L. si curatorem. verb. minoribus, num. 7. & 8. Sanch. dict. disput. 38. num. 2.* Doli capax pupillus dicitur, qui est pubertati proximus, *gloss. L. 1. & ibi Bart. num. 6. ff. novat. Duen. dict. limit. 3. Cald. ubi*

proximè, *Sanch. dict. num. 2. in fin. qui lib. 1. disput. 51. num. 24.* tenet id iudicis arbitrio relinquendum cum *Cov. de spons. 2. p. cap. 5. num. 5. & in Clem. si furiosus 3. p. in initio num. 5. Menoch. de arb. cas. 57. num. 43. & 52. Gutier. Auth. Sacramenta puerum num. 4. Cod. si ad versus vend.*

Pupillus infantia proximus, sicut verè infans, nullum actum, nec contractum facere potest, nec se obligare etiam tutore authore, sed cuncta per se tutor gerere debet, *text. in dict. §. pupillus, ibi: Infans. & qui infantia proximus est, non multum à furioso distat, quia hujusmodi ætatis pupilli nullum habent intellectum. Gom. dict. cap. 14. num. 2. Molin. dict. cap. 9. num. 10. Greg. L. 4. verb. infante tit. 11. p. 5. Sanch. dict. disp. 38. num. 5. vers. intellige, P. Molin. dict. disput. 224. num. 30. vers. sed ut ad minorem.*

Quod primò intellige, quod non procedat, quando pupillus infans, aut infantia proximus ex contractu factus proponitur locupletior, nam licet ex consensu non teneatur, tamen ex æquitate naturali obligatur, ne cum aliena jactura locupletetur, ex *reg. L. nam hoc natura 14. ff. cond. indeb. resolvit Bart. dict. L. 1. num. 7. ff. novat. & ibi Paul. num. 6. Greg. Lopes, Petr. Molin. & Sanch. ubi proximè.*

Secundò intellige ne procedat in sibi utilibus, quia cum post septennium jam juris censura aliqui dari dicantur, in favorem eis concessum est, quod possint omnes actus facere, quos pubertati proximi, *text. in dict. §. pupillus, ibi: Sed in proximis infantia propter utilitatem eorum benignior juris interpretatio facta est, ut idem juris habeant, quod pubertati proximi. Notat Cujac. dict. L. 4. §. pupillus, Molin. dict. vers. ut ad minorem, Aigid. dict. L. ex hoc jure 2. p. cap. 6. num. 16.*

Tertiò intellige ne item procedat, si cum obligatio non ex consensu, sed ex re

re nascitur, tunc etiam infans, & infantia proximus per se obligatur sine tutoris interventu, *L. furiosus, & pupillus* 45. ubi *cmn. ff. oblig. & act.*

Quarto intellige ne procedat, quando pupillus nominat emphyteusim, quia talis nominatio facta à minore proximo infantia valida est, *Cald. L. si curatorem, verb. cum non absimilis num. 34.*

In tertio puerilis ætatis gradu, cum scilicet pupillus pubertati proximus est, potest authore tutore omnes actus gerere se obligando, *L. impuberes* 13. *ff. auth. tut. L. 1. §. penultim. ff. action. & oblig. L. in negotijs ff. de reg. jur.* quia jam aliquem intellectum habet, tradit *gloss. verb. promiserit, dict. L. 1. ff. novat. & ibi Bart. num. 7. gloss. verb. obligato, L. Marcellus 26. ff. fidejussor. Salicet. Alberic. Ang. & Dec.* quos refert & sequitur *Sanch. disp. 38. num. 5. de mat. Gom. dict. cap. 14. num. 1. Molin. dict. disput. 224. num. 31. vers. pupillus:* Hoc autem ita declarandum est, ut licet iste impubes pubertati proximus obligari non possit sine tutoris autoritate, tamen id non procedit, quando contractus in ipsius cedit utilitatem, *Princip. Inst. de auth. tutor. & ibi gloss. verb. non objiciatur, text. in dict. §. pupillus, L. contra juris, & ibi gloss. verb. concessum, ff. de patris;* ne quod in favorem minorum inductum est, in eorum detrimentum redderetur; minoribus enim ætas in damnis subvenit, nec in prospere gestis obesse in aliquo consuevit, *L. non eo minus Cod. procurat. ubi notat Bart. Bald. Paul. Salicet. & Jason. Gom. dict. cap. 14. num. 1. Seraphin. privileg. juram. 83. num. 50. & 51. Greg. dict. L. 4. & in L. 17. tit. 16. p. 5. Molin. dict. disput. 224. num. 31. vers. pupillis, Sanch. dict. disput. 38. num. 9. ubi testatur ita omnes tenere.*

Unde generaliter dici solet contractum gestum à pupillo, vel pubere, sine tutoris, seu curatoris autoritate, claudicare, ita ut ipse non fit obligatus

Tom. I.

ex parte sua, sit tamen in manu sua cum tutoris, seu curatoris autoritate, & judicis decreto, ubi id utile vilum fuerit, stare contractui, habereque contractum sibi obligatum, vel à contractu resilire, *text. est celebris in L. Julianus §. si quis à pupillo ff. de act. empt. Pinel 3. p. L. 1. à num. 34. Cod. de bon. mat. latè Tiraq. post leg. connub. gloss. 8. quæst. 8. num. 67. Matiens. L. 2. tit. 3. gloss. 1. à num. 14. lib. 5. Sanch. dict. disp. 38. num. 9. & in Decalog. lib. 7. cap. 31. à num. 19. 30. & 31. P. Molin. dict. vers. pupillus, Sarm. de reatibus 1. p. cap. 2. num. 16. & 17. Ægid. dict. L. ex hoc jure 2. p. cap. 5. num. 21. quod & in minore sine solemnitatibus alienante, ut commune tradit *Mantic. de tacitis lib. 4. tit. 6. num. 63. tom. 1. & in prodigo, & cæteris, qui contrahere prohibentur ob interdictam bonorum administrationem, tradit Tiraq. dict. n. 67. Ægid. dict. n. 21. col. 2. eo ipso tamen, quod pupillus vel pubes agit ex contractu sine curatoris vel tutoris inito autoritate, & ipse fidem in eo datam præstare cogendus est, aliàs repelletur, gloss. verb. non obligatur in princ. Instit. de auth. tut. notat Ægid. dict. num. 21. vers. quod tamen.**

Cum verò hoc modo ita contra 59
ctus claudicat, potest pars adversa agere, ut minor, vel similis persona privilegiata declaret an velit stare contractui, vel resilire, ne perpetuò sit contractus in pendentem, ut si potius fervandum eligat, adhibeatur omnis solemnitas ad ejus validitatem necessaria, sin minus, actor in totum liberetur, *text. notabilis dict. L. Julianus §. si quis à colludente ibi: Eatenus agendum ut stetur emptioni, aut discedatur: quem modum agendi alibi non reperiri asserunt Paul. & Fulg. ibi, Bald. L. dolum num. 2. Cod. peric. & com. & ibi Salicet. num. 1. Pinel. dict. num. 34. communis ex Ægid. dict. num. 21. vers. quod tamen: quod etiam in contractu Ecclesiæ*

li ij

commu-

communiter receptum est, secundum Bernard. quem refert, & sequitur *Pin. dict. 3 p. L. 1. num. 36. Garcia de benef. 2. p. cap. 1. num. 75. Agid. ubi proxime.*

60 Istum tamen agendi modum solum contra puberem locum habere, non contra pupillum, tenet *Bart. dict. §. si quis à pupillo*, quem ibi sequuntur *Alb. Paul. Fulg. & Salic. Pinel. dict. 3 p. L. 1. num. 35.* qui id ex eo deducunt; quia is modus agendi ponitur in dict. *§. si quis colludente in maiore, vel minore circumvento*; deinde statim subsequitur *text. in dict. §. si quis à pupillo*, ubi *J. C.* dicit contractum claudicare, nec repetit, quod proximè dixerat in minore adulto. An autem minor restitui possit contra hanc declarationem de stando, vel non stando contractui, neg. *Bart. Paul. & Fulg. dict. §. si quis colludente*, quos benè reprobatur *Pinel. dict. 3. p. L. 1. num. 35.* quia nec calor iudicij, nec iudicis autoritas tollunt restitutionem minori, vel Ecclesiæ, *L. si quidem Cod. præd minor.*

61 Quæ autem in contractibus diximus, pariter etiam in iudicijs dicenda sunt; impubes enim in iudicio sine tutoris autoritate stare nequit, nullumque est, quidquid aliter cum eo gestum fuerit, *DD. per text. ibi in L. iusjurandum §. pupillus ff. jur. jur. L. cum & minores, & ibi Bald. Cod. si adversus rem jud. L. 1. Cod. qui legit. person. hab. stand. in iudicio, L. clarum Cod. de auth. præst. L. hæc autem §. 1. ff. ex quib. caus. in poss. eat.* ubi notat *Bart. Alex. & communis in L. neque puberes ff. in jus vocand. Ord. lib. 3. tit. 41. §. 2. & 8. Marant. de ordin. jud. 4. p. dist. 16. num. 25. aliàs 44. Vant. de nullit. tit. ex defect. mand. num. 32.* Si tamen sententia pro minore feratur, valida est, *L. non eo minus*, & ibi omnes, *Cod. procurat.* notat *Vant.* ubi proximè *num. 36.* in quo tamen est facienda differentia inter infantem, & pupillum infantia, vel pubertati pro-

ximum; nam sententia in favorem istius lata sine tutoris interventu valida est, cum ipse jam qualem qualem habeat intellectum; at verò si in favorem infantis feratur, nulla est, sicut in favorem furiosi; quia cum nullum habeant intellectum, deficiente tutore, vel curatore, non reperitur persona super qua possit sustentari, & radicari iudicium, notat *Bart. & omnes in dict. L. non eo minus, gloss. Bart. Alex. & Jaf. L. furiosi ff. re judic. Marant. num. 31. Vant. num. 16. ubi supra.*

Sed hæc videntur dubia de jure Regni per *Ord. lib. 3. tit. 41. §. 8. ibi: Pelo mesmo modo quando o menor de quatorze annos for autor, não será ouvido per sy em juizo, mas o seu tutor demandará por elle, & valerá o juizo sem procação do menor.* Per quæ verba videtur pupillus inhabilitatus ad aliquem actum iudiciale gerendum, quod proximè traditis de jure communi omnino repugnat. Concordando tamen dicas, quòd quanvis dictio (per se) aliquando sit præcisa, impediens ne actus per alium expediri possit, tamen aliquando idem significat, ac simpliciter, & sine ullo comite, ut benè declarat *Viss. tract. de dict. dist. 16.* ex quo illa verba, ibi: *& não será ouvido per sy em juizo*, intelligenda sunt per se; hoc est, sine tutore comite, & authore non audietur pupillus in iudicio, & juxta hunc sensum non excludit *Ord.* quòd minor possit tutore authore litem prosequi, quini- mo etsi adsit sine tutore, & actus prosperè gestus sit, omnino valebit, ut probat eadem *Ord. in dict. §. 2.* quo etiam modo intelligenda est *Ord. eodem lib. tit. 29. §. fin.*

Quartus gradus ætatis minoris cernitur, cum minor est pubes, excedens scilicet decimumquartum annum, si est masculus, & duodecimum, si est foemina; minor in istiusmodi gradu usque ad vigesimumquintum annum in quadruplici statu considerari potest; pri-

primo, si curatorem habet; secundo, si illo caret; tertio, si est conjugatus; quarto tandem, si veniam ætatis impetrayit.

Minor adultus curatorem habens nullom contractum celebrare potest, nullamque contrahit obligationem, nisi curatore authore contrahat, quia per adjunctum curatorem sibi bonorum administratio censetur adempta. Ita habetur in *L. si curatorem habens Cod. in integ. rest.* ubi notat gloss. *Bart. Bald. Paul. Salic. & omnes, gloss. L. pupillus 150. ad fin. ff. leg. jur. gloss. L. promiserit, L. 1. ff. novat. & ibi Bart. num. 9 Gom. dict. cap. 14. num. 1. Greg. L. 4. tit. 11. p. 5. verb. que ha, Molin. de primo gen. lib. 2. cap. 9. num. 8. & 9. Matiens. L. 22. tit. 11. lib. 5. gloss. 2. num. 8. Gutier. de juram. confirmat. 1. p. cap. 5. num. 6. Cald. de extinct. cap. 11. num. 84. Molin. de just. tract. 2. disp. 224. num. 37. Aegid. dict. L. ex hoc jure 2. p. cap. 5. num. 19. unde nec maioratum instituere potest sine curatoris autoritate, *Molin. dict. num. 8. & 9 P. Molin. dict. tract. 2. disp. 602. n. 3. vers. via autem contractus, Sanch. dict. disp. 38. num. 10. Parlad. lib. 2. rer. quot. cap. 3. num. 43. licet contradicat Gregor. dict. L. 4. verb. alguna.**

65 Quinimò nec donare potest causa mortis sine curatore, *Bald. cap. 1. §. item testamenta num. 16. de pact. jur. confirm. Alex. L. 2. num. 15. ff. leg. 1. ubi Ripa num. 20. dicit com. Clem. sing. 117. Guilhelm. cap. Rainuntius, verb. testamentum 4. num. 35. Tiraq. post L. connub. gloss. 15. num. 83. Molin. dict. cap. 9. num. 9.*

66 Et generaliter prædicta prohibitiō extenditur etiam ad bona castrensia, vel quasi, ut nec circa illa contractus valeat sine curatore celebratus, exceptis his, quæ ad beneficialia pertinent, *arg. cap. fin. de jud. lib. 6. tradit Aegid. dict. cap. 5. num. 19.*

67 Hæc tamen primò limitanda sunt in dispositione per ultimam volunta-

tem testamento, sive codicillo facta, hæc enim sine interventu curatoris ab adulto gesta valet, *L. Aurelio §. Coius ff. lib. leg. ubi gloss. & communiter scribentes, L. cum pater §. curatoris ff. leg. 2. L. si frater, ubi Jason. num. 2. & 3. Cod. qui test. fac. poss. L. 1. §. fuit quæsitū ff. ad Treb. latè Tiraq. L. si unquam verb. donatione largitus num. 204. Gom. L. 3. Taur. num. 5. Molin. dict. cap. 9. num. 7. ubi ex hoc infert posse enim primogenium instituere per ultimam voluntatem, *P. Molin. dict. num. 3. Aegid. L. 1. Cod. Sacrosanct. Eccles. 1. p. §. 1. num. 4.**

68 Secundò limitatur in contractu, ex quo adultus minor est factus locupletior, nam licet sine curatoris contraxerit autoritate, civiliter in eo, quo factus est locupletior, obligatur, *arg. ejus quod in pupillo habetur in L. fin. ff. pro emptore, resolvit Sanch. dict. disput. 38. num. 7.*

69 Tertio limitatur in contractibus in quibus non ex consensu, sed ex re obligatio nascitur juxta *L. furiosus 45. ff. act. ion. & oblig. ut supra in furioso diximus.*

70 Quarto tandem limita; quia licet contractus sine curatore factus sit nullus, in ipsius tamen minoris utilitatem claudicat, ut possit eum approbare, vel reprobare, si curatori videatur, *dict. L. Julianus §. si quis à pupillo, de quo latè supra diximus.*

71 Curatore autem authore minor pubes omnem contractum gerere potest, & se obligare, *dict. L. si curatorem habens; præterquam in alienatione immobilium, vel mobilium, quæ servando servari possunt, in hac enim ultra curatoris autoritatem decretum etiam judicis requiritur, L. lex quæ tutores 22. Cod. de administ. tutor. L. 1. & per tot. Cod. de præd. min. L. 1. ff. rebus eorum, Gom. 2. variar. cap. 14. num. 13. latè Menoch. de arb. cas. 171. ubi à num. 5. ponit 13. requisita ad istam immobilium*

bilium administrationem, Greg. L. 61. tit. 18. p. 3. gloss. 8. Mantie. de tacit. lib. 4. tit. 6. per totum tom. 1. Gutier. de tutel. 2. p. cap. 5. per totum, P. Molin. dict. ti. aet. 2. disp. 224. à num. 19. vers. res immobiles, ubi causas & solemnitates percurrit, Tusc. liter. D. concl. 124. cum seq. & liter. M. conclus. 349. latissimè prosequitur Cald. L. si curatorem, verb. contractum fecisti à num. 1. inferens ad omnes alienationis species, varièque limitans, Sanch. dict. disput. 38. num. 6. Aegid. dict. cap. 5. à num. 1. & num. 10. Ord. lib. 1. tit. 87. §. 26.

72 Alter casus etiam est, quo sola curatoris autoritas non sufficit, ut puberis valeat obligatio, & contractus, cum scilicet ille inter ipsum curatorem, & minorem celebratur, L. non licet Cod. contrahend. empt. gloss. L. 1. ff. novat. & ibi Bart. Paul. & Alberic. Gutier. L. nemo potest num. 149. ff. leg. 1. Duen. reg. 31. Sanch. dict. disput. 38. num. 25. ubi declarat hoc procedere, nisi minor ex tali contractu fiat locupletior; aut alius tutor, seu curator autorizet contractum inter minorem, & curatorem celebratum, L. pupillus 5. ff. auth. tutor.

73 Minor autem adultus curatorem non habens omnem contractum gerere potest, sicut patet, tam ex illoque obligatur, dict. L. si curatorem habens, ubi notat gloss. verb. fecisti, Gem. dict. cap. 14. num. 1. Aegid. dict. cap. 5. num. 1. Molin. dict. disput. 224. num. 37. vers. ea omnia. Surd. decis. 287. num. 1. Rebell. de oblig. just. lib. 1. quest. 8. sect. 2. num. 23. Sanch. dict. disput. 38. num. 4. Cald. de extinet. cap. 11. num. 84. Hæc autem libertas contrahendi, quæ puberi curatore carenti competit, non ita datur pupillo tutore carenti, quia cum in omnem casum sibi sit bonorum administratio adempta, L. jusjurandum 17. §. 1. ff. jur. jurand. nullo modo contrahere potest, & se obligare, dict. L. si curatorem, ibi: Si post pupillarem ætatem, à contrario sensu, &

ibi notat Paul. num. 2. Sanch. dict. disp. 38. num. 11.

Sed nec pubes curatore carens potest alienare immobilia, aut mobilia, quæ servando servari possunt sine judicis decreto, L. non solum Cod. præd. min. L. fin. Cod. si maior fact. alienat. gloss. verb. ullam in §. nunc admonendi, instit. quib. alienat. non licet, ubi sequitur Fab. & Ang. latè Menchac. de success. creat. lib. 1. §. 1. num. 37. Cald. dict. L. si curatorem, verb. res num. 1. & dict. cap. 11. num. 49. ubi dicit communem, P. Mol. dict. vers. ea omnia, Sanch. dict. disp. 38. num. 6. Aegid. qui plures refert dict. cap. 5. num. 9 & 10.

Non tamen ex eo quòd minor adultus curatore carens sit liber in contrahendo, & se obligando, non ideo impeditur, si se læsum inveniat, restitutionis in integrum beneficium implorare, dict. L. si curatorem; idem quando tutorem aut curatorem habet, illisque authoribus contraxit, adhuc enim restitutionem implorare potest, L. 1. & 2. Cod. si tutor intervenerit, gloss. L. pupillus 150. ff. reg. jur. Gutier. de juram. confirm. 1. p. cap. 5. num. 6. P. Molin. dict. vers. ea omnia; quinimo & idem ei competit beneficium, cum ultra tutoris, seu curatoris autoritatem judicis decretum accessit, Paul. de Cast. dict. L. si curatorem num. 3. Sanch. dict. disp. 38. num. 11.

Minor conjugatus ætatis viginti annorum in hoc Regno habetur pro maiori viginti quinque annorum, & subinde potest ubique contrahere, & se obligare sine spe restitutionis sicut maior. Ord. lib. 1. tit. 87. §. 28. ibi: E havendo o menor tal carta, ou sendo casado, & de idade de vinte annos, sendo lhe seus bens entregues por virtude da tal carta, ou casamento, será dahi em diante em todo o caso havido por mayor de vinte e cinco annos. Notat Cald. dict. L. si curatorem verb. contractum fecisti num. 21. Molin. disput. 224. num. 24. vers. quo loco, Remos.

Reinos. observ. 30 n. 2. ubi ejus add. multa congerit. Omnia mobilia, etiam si servando servari possint, potest liberè alienare, *Cald. L. si curatorem verb. res in fin. cujus sententiam in hoc sensu esse accipiendam tradit Aegid. dict. cap. 5. n. 11.*

77 Item & immobilia potest alienare, & hypothecare sine decreto judicis, & sine causa ad illud concedendum, solumque simplex consensus, & auctoritas judicis requiritur ad istam alienationem, dict. *Ord. § 28. ibi: Em tanto que vendendo elle, ou albeando, ou obrigando algũa possessão com consentimento, & autoridade de justiça, ainda que seja leso, & damnificado, não poderá usar do beneficio da restituição.* Tradit *Gom. dec. 275. num. 1. & 2.* Hujus tamen contrarium, imò & causam, & decretum judicis requiri ad hujusmodi alienationem, tenent melius tam in conjugato, quàm in eo, qui veniam ætatis impetravit, *Cald. dict. L. si curatorem verb. infra legitimum tempus num. 22. Aegid. dict. cap. 5. num. 23. ad fin. Rem observ. 30. n. 3. Mend. à Castr. in L. cum oportet Cod. bon. quæ lib. n. 12. Gom. 2. tom. variar. cap. 14. num. 12. ubi Ailon. & infiniti citati ab Aug. Barb. ad text. in L. 3. num. 2. Cod. de his qui ven. et. ubi num. 6. resolvit quòd licet minor cum decreto alienet, adhuc restitui potest; & vide eundem Barb. ad tit. de præd. & alijs reb. min. ubi plura scitu digna tradit.*

78 Circa istam *Ord.* cum notabilis sit & exorbitans à jure communi, notabis sequentia. Primò notandum ex ea, legitimam ætatem in hoc Regno esse viginti annorum in conjugatis, sicut viginti quinque annorum in non nuptis; quæ lex cum sit generalis, ad omnia extendenda est, ut notat *Cald. dict. verb. contractum fecisti num. 22. vers. quibus tamen non obstantibus*, quod in vers. secundo inferitur, extendit ad officia, & dicit notandum *Reinos. ob-*

servat. 30. num. 2.

Secundò nota non aliter minorem 79 conjugatum haberi pro maiori, nisi de consensu judicis nubat, eique ipsius judicis jussu sint bona tradita, dict. *Ord. ibi: Sendolhe seus bens entregues por virtude da tal carta, ou casamento, será dahi em diante em todo o caso havido por mayor de vinte & cinco annos: quod constat ex gerundio illo, (sendo,) quod conditionem importat, gloss. & Bart. per text. ibi in L. si tu ex parte ff. acq. hered. ita notat in specie P. Mol. dict. vers. quo loco.* Apud nos enim minori curatorem habenti, si nubat sine auctoritate judicis indignè cum persona inæquali, non conceditur bonorum suorum administratio ante vigesimum ætatis annum, quia qui prave administravit personam, peius bona administrabit, *Ord. d. tit. 87. §. 19* cum tamen si cum æquali nubat, ut deducitur ex eadem *Ord.* à contrario sensu, vel nubat de judicis consensu, ei tradenda sit bonorum administratio post decimumseptimum ætatis annum, ut habetur in dict. *Ord. §. 27.* quam *Ord.* intelligit *Aegid. L. Titia si non nupserit 3. p. num. 59. ff. cond. & dem.* procedere solum in masculo minore nubente cum foemina æquali sine consensu judicis; non verò procedere in foemina similiter nubente; quia cum non deceat virginem eligere maritum, expectabitur vigesimus ætatis suæ annus, si sine consensu judicis etiam cum æquali matrimonio copuletur.

Cum verò minori, etiam si indigne nubat, & sine judicis consensu, necessaria sit bonorum tradenda administratio in vigesimo ætatis anno, ut in d. §. 19. videbatur esse inutilem istam conditionem, quam ponit *Ord. dict. §. 28.* quod ut si pro maiori habitus nubat in ætate viginti annorum, ei sint bona à iudice tradita; sed mens *Ord.* fuit ostendere officium curatoris, interdictamque bonorum administra-

tionem ipso jure per matrimonium in vigesimo anno non finiri, sed totum hoc à judice decernendum.

80 Tertiò notandum est, quòd licet minor de licentia, & auctoritate judicis nubat, eique sint bona tradita in decimosextimo anno ætatis suæ, juxta *Ord. dict. §. 27.* non proinde ex hoc haberi pro maiori, imò vigesimum annum expectandum; antea enim lex de minoris intellectu non confidit, ut *dict. §. 28.*

81 Quartò notandum, quòd cum prædicta *Ord.* pro maioribus habeat minores conjugatos in vigesimo ætatis anno, iterum habendos pro minoribus, illisque beneficium restitutionis indulgendum, si ante vigesimum quintum annum ætatis desinant esse conjugati in viduitatem incidendo. Ita *Phæb. 2 p. decis. 147. num. 4.*

82 Denique & illud notandum est, quòd si fœmina minor viginti quinque annorum cum viro maiori nupta alienationi ab eo factæ sine judicis decreto consentiat in re immobili, ipsa alienatio nulla erit, sicut si vir alienans minor esset; cum res illa pro indiviso sit in dominio utriusque conjugis ob mutuam communicationem, quæ in hoc Regno datur. Ita sentit *Gom. decis. 275.* refert judicatum *Phæb. 1 p. decis. 60. num. 1.* ipse tamen à *num. 4.* contrarium probat ductus ex *Ord. lib. 3. tit. 42. §. 4.* ubi uxori minori solum competit restitutio in integrum adversus contractum mariti: in cujus sententiæ confirmationem adduco *Ord. eod. lib. tit. 41. §. 2.* ubi ponitur generalis regula, quòd quoties actus nullus est, non est concedenda in integrum restitutio, ut ibi: *Será por direito nenhũa, & assim não será necessaria restituição contra elle; por que regra geral he que ao que tem remedio ordinario no que require, não lhe será dado, & outorgado remedio extraordinario.* Quo argumento videtur concludi eo ipso, quòd uxori ad-

versus contractum viri competit restitutio, ipsum non esse invalidum. Ista tamen *Phœbi* sententia teneri non potest ex ratione, de qua supra; item quia, qui non potest alienare, non potest alienationi consentire, *L. 3. Cod. si advers. donat. Tirag. ad LL. connub. gloss. 8. num. 147.* Nec obstat *Ord. dict. §. 4.* quia non est ullum in ea verbum, ex quo constet ibi agi de contractu viri, per quem alienatio rei alicujus immobilis intendatur; suppositis igitur terminis habilibus, intelligenda est, ut scilicet tunc uxori adversus mariti contractum competat restitutio, cum per illum alienatio rei immobilis non intenditur, non verò aliàs, tunc etenim cum contractus nullus sit deficiente judicis decreto, restitutio necessaria non est.

Minor denique, qui veniam ætatis à Principe impetravit, masculus in vigesimo anno, & fœmina in decimo octavo, habetur similiter pro maiori, amittit beneficium restitutionis in integrum, eximitur à curatoris potestate, & plenam acquirit bonorum suorum administrationem, immobilia tamen sine decreto alienare prohibetur. Ita habetur in *L. 1. 2. & 3. Cod. de his qui ven. et impet.* ubi gloss. & communiter DD. istumque in omnibus maiori viginti annorum conjugato æquiparat *Ord. dict. tit. 87 §. 28. & lib. 3. tit. 42. §. 2. & 3.* & ita omnia, quæ de eo diximus, pariter & in isto procedunt. Ita resolvunt *Gom. 2. variar. cap. 14. num. 12.* *Cald. dict. L. si curatorem, verb. infra legitimum tempus num. 22.* *Pereir. decis. 28. num. 1.* *P. Molin. dict. disp. 224. num. 24.* *Reinos. observ. 30. num. 3.* quinimo & mobilia, quæ servando servari possunt, potest sine decreto alienare, *L. eos à contrario sensu, & ibi gloss. verb. immobilium Cod. his qui veniam ætatis, Aegid. dict. cap. 5. num. 11.* Notabis tamen *Ord. dict. tit. 42. in princ.* quæ permittebat Senatoribus Palatij, quòd possit

possent sceminis decem, & octo annorum ætatis veniam concedere, revocatum esse per *Ord. lib. 1. tit. de regim. Palatij §. 13.* per quam id solum Regi servandum est.

84 Limitari autem debent omnia hætenus tradita in casu, quo minor post perfectam ætatem viginti quinque annorum, quo tempore liberè poterat rem quamcumque alienare, ratam habeat alienationem à se factam, vel à tutore, aut curatore sine solemnitatibus à jure requisitis; nam cum alienatio, & contractus per illam ratihabitionem incipiat valere, prout ex nunc, quo tempore jam decretum, nec ulla in alienationibus minorum requisita solemnitas est necessaria, antea facta alienatio rata manet. Ita habetur in *L. fin. Cod. si maior factus ratum habuerit lib. 12. Gom. dict. cap. 14. num. 11. Mascard. conclus. 1261. à num. 14. Menoch. late rem. 15. recap. à num. 140.* quod notabiliter ampliavimus infra *lib. 5. de materia dict. L. fin. & in L. fin. Cod. si maior fact. alienat. lib. 5.* falsissimè videndus *Menoch. dict. rem. 15. à num. 106.*

85 Ista minoris ratihabitio post vigesimum quintum annum potest fieri expressè, vel tacitè: tacitè fit, si ipse post vigesimum quintum annum taceat per quinquennium, quod durat usque ad triginta, non reclamando, nec revocando prædictam alienationem, ex hoc enim illa firmatur, *L. fin. Cod. si maior factus alienat. sine decreto ratam habuerit lib. 5.* ubi notat gloss. & omnes, *Gom. dict. num. 11. Menoch. dict. rem. 15. num. 149. & 156 Gam. decis. 76. & ibi Mena,* qui plures refert: idem *Gam. decis. 275. Cald. dict. verb. infra legitimum tempus à n. 21. Gutier. lib. 2. præf. cap. 134. num. 2. Surd. cons. 49. num. 29. Gab. com. tit. de min. conclus. 4. lib. 2. Pereira decis. 36. à num. 3. Egid. dict. cap. 5. num. 2. Phæb. decis. 147. num. 8. cujus text. decisio etiam proce-*

dit in nullitate proveniente non solum ex defectu decreti, sed etiam ex defectu causæ alienationis, cæterat omque solemnitatum. *Menoch. dict. rem. 15. à num. 140. vers. secundum caput questionis, & num. 148. Gam. dict. decis. 275. num. 2. Mena ad eund. decis. 76. Egid. dict. num. 22. Pereira decis. 36. num. 5.* quidquid reclamet *Corneus cons. 207. col. 1. lib. 3.*

Imò etiam procedit de jure Cano 86 nico; nam licet censeatur in mala fide ille, qui rem à minore sine debitis solemnitatibus habuit, ex *reg. L. quemadmodum Cod. de agricol. & cens. lib. 10. reg. qui contra de reg. jur. lib. 6.* manet tamen elapso quinquennio securus; quia lex in isto casu non induxit præscriptionem, ad quam bona fides requiritur; sed tantummodo vitam actionis præfinivit, quod facere potest non attemptata mala fide: ita in specie *Pereira decis. 36. num. 5.* quanvis contrarium tueatur *Nata cons. 295. per tot.*

Declarabis tamen primò prædictam 87 resolutionem & decisionem *text. in dict. L. fin.* ut solum tacitè ratificetur per quinquennij lapsum contractus, seu alienatio, interveniente minore, sive solo, sive cum tutore, vel curatore; non ita si eo ignorante; quia nemo potest ratificare tacitè, nec expressè id, quod ignorat. Ita *Azin. de execution. §. 4. cap. 49. Men. ad Gam. decis. 76. ad fin.*

Secundò declarabis ne tacita illa 88 quinquennij ratihabitio noceat, cum minor intra illum quinquennij terminum præsentem parte judicialiter, aut extrajudicialiter de jure suo protestatus est, *gloss. verb. nihil conquestus dict. L. fin. ubi Azor, & Salicet. num. 2. Gam. dict. decis. 275. num. 3. Phæb. decis. 147. à num. 9.*

Tertiò item restringitur ille text. 89 ut solummodo procedat in contractibus onerosis, non verò in lucrativis; in his enim quinquennium non sufficit, sed decennij lapsus inter præsentem, &

viginti inter absentes post vigesimum-
quintum annum requiritur, ut tacita
minoris approbatio inducatur, dict.
L. fin. vers. cum autem, Gom. dict. num.
11. Menoch. dict. rem. 15. num. 162.
Gam dict. decis. 275. num. 3. Pereira de-
cis. 28. num. 3.

90 Ultimo eadem resolutio decla-
randa est, ne procedat quando in con-
tractu minoris intervenit læsio enor-
mis, aut enormissima, tunc enim licet
prædicta concurrat quinquennij rati-
habito, solum beneficium restitutio-
nis in integrum tollitur, & remedium
nullitatis, non verò remedium *text. in*
L. 2. Cod. de resc. & in L. si superstite
Cod. de dolo; quod etiam maioribus
conceditur. Ita probat text. sic intelli-
gendus in *L. 2. Cod. si maior fact. alien.*
lib. 5. Gom. dict. num. 11. Men. ad Gam.
decis. 76. Pereira dict. num. 5.

91 A quo autem tempore compute-
tur istud quinquennium, vel decenniū
in conjugatis, & in his, qui veniam
ætatis impetrarunt? & incipere à vi-
gesimo quinto anno ætatis probat *text.*
in dict. L. fin. ibi, & ad perfectam æta-
tem eidem minoris protracti longo si-
lentio querelam hujusmodi tradide-
runt, & ibi si per quinque annos con-
tinuos post impletam minoris ætatem:
qui text. loquitur in eo, qui veniam
ætatis impetravit; qua ratione cum
Ord. dict. tit. 87. § 28. æquiparat mino-
rem viginti annorum conjugatum illi,
qui ætatis veniam impetravit, etiam
quinquennium in utroque incipiet per
vigesimum quintum annum: ita utrum-
que casum determinat *Cald. dict. L. si*
curatorem verb. contractum fecisti num.
22. & verb. infra legitimum tempus num.
22. Simoniell de decretis lib. 3. tit. 8. num.
77. & lib. 2. tit. 4. inspect. 3. num. 19.
Phœb. decis. 157. num. 12. qui judica-
tum refert, *Ægid. dict. cap. 5. num. 23.*
Pereira dict. decis. 28. num. 2. Ratio est:
quia minor conjugatus, vel qui ve-
niam ætatis impetravit, pro maiori ha-

beatur; hoc tantum ad mobilia, non
ad immobilium alienationem deter-
minatur, quæ adhuc sine iudicis de-
creto non fit, ut supra ostendimus, ne-
cessario ratificatio expressa, vel ta-
cita facienda est post vigesimum-
quintum annum, quando minor pote-
rat jam sine decreto alienare.

Ex quibus omnibus in diffusa ma-
teria minoris ætatis prolixè notatis
jam facilè constare poterit quando
ex contractu per minorem, aut ejus tu-
torem, vel curatorem gesto possit sum-
mariè agi ex instrumento; namque in
illis casibus, in quibus ex defectu so-
lemnitatis alienatio vel contractus mi-
noris à minore seu curatore, vel à tu-
tore ejus nulliter gestus est, si ipse ex
talis contractus instrumento summa-
riè conveniatur, & in continenti intra
decendium excipiat de hujusmodi
nullitate, eamque liquidò probet, in-
strumenti executio impediatur juxta
Ord. lib. 3. tit. 25. in princip. si verò præ-
dicta nullitas in continenti non probe-
tur, aut licet probetur, appareat tamen
ex instrumento minorem se asseruisse
maiores in contractu, aut contractum
ipsum per lapsum quinquennij tacite
ratificasse condemnatione, & execu-
tione non suspensa, iudex exceptiones
in ordinarium transmittit judi-
cium: ad quam resolutionem reducenda
sunt, quæ in specie nimis avarè tra-
dit *Canar. de execut. instrum. quæst. 16.*
qui tantum loquitur in minore, qui se
affirmavit maiores in contractu: &
latius *Barz. de guarentig. 1. p. quæst. 3.*
qui singulos minoris gradus ætatis per-
currit, *Rebus. ad L. Gal. tom. 1. tit. de lit.*
obligat. art. 1. gloss. 9. num. 36. Zachias
in addit. ad Gallez. de Cam. oblig. quæst.
3. num. 12. Collier. de process. execut. 2 p.
cap. 2. num. 98. & cap. 3. à num. 202. Ro-
deric. de execut. cap. 6. num. 6. Peres L. 4.
tit. 8. lib. 3. ordinam. gloss. que de derecho,
pag. 642. Aviles Præf. cap. 10. verb. exe-
cut. num. 68. Azin. de execut. §. 2. cap.

12. num. 3. ubi dicit non habere executionem paratam instrumentum contractus à pupillo sine tutore celebrati: & quòd minor ex instrumento contractus alienationis factæ cum iudicis decreto, suspendat summariam instrumenti executionem, probando in continenti intra decendium decretum ex falsa causa fuisse emanatum; secus si alio em requirat indaginem, tradit *Puteus decis. 254. lib. 2. Zachias decis. 110. à num. 1. de Cam. oblig.*

93 Item petita in integrum restitutio intra decendium adversus contractum, instrumenti impedit executionem. *Soar. L. post rem judicatam in declar. L. regni §. sed pro evidentia num. 44. ff. re judicat. Cysuentes L. 64. Tauri quest. ultim. Peres L. 5. tit. 8. lib. 3. ordinam. vers. utrum autem restitutio pag. 647 Canar. de execut. instrum. quest. 21. latè Crassis tract. de except. except. 34. à princip. qui plures refert; requirit tamen num. 14. & 15. quòd latio intra decendium probetur. Roderic. de execut. cap. 6. num. 7. Gutier. lib. 1. pract. quest. 134. Azeved. L. 1. tit. 21. lib. 4. num. 174. recop. licet contrarium, imò exceptionem restitutionis in integrum in terminis legis Castellæ instrumenti executionem non impedire, probat latè *Avend. L. 4. tit. de las excepciones à num. 44. dict. lib. 3. ordinam. & vide infra cap. 22. & lib 6 cap. 2.**

94 Octavò infertur ad contractus filijfam. Pro quo sciendum est illum posse ex omni contractu obligari etiam patre inconsulto, *L. tam ex contractib. 57. ff. judic. L. filiusfam. ex omnibus 38. ff. action. & obligat. L. fin. §. pupillus ff. verbor. §. inutilis, instit. de inutilibus, Gom. 2 variar. cap. 1. num. 2. Ascan. de patr. potest. cap. 6. effect. §. num. 2. Soar. in thesaur. com. verb. filiusfam. num. 210. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. num. 14. P. Molin. tract. 2. disput. 603. num. 3. Sanch. de mat. lib 6. disp. 39. num. 1. Ægid. L. ex hoc jure 2. p. cap. 2. num. 1. ff.*

just. Cur verò minor sub curatore existens non possit contrahere, ut in dict. *L. si curatorem*, possit tamen existens sub patria potestate, ponit rationem *Sanch.* ubi proximè; quia curator bonis datur ob imbecillitatem intellectus minoris in contrahendo; patria verò potestas est ad corrigendam personam, non bona. Et cur filiusfam. testari non possit, ut in *L. qui in potestate ff. testament. & Ord. lib. 4. tit. 81. § 3* possit tamen contrahere, explicat *Gom. dict. num. 2. Sanch. dict. num. 1.* qui licet bonis careat tempore contractus, tamen ea habere potest tempore futuro ad obligationem dissolvendam, cum vivus permaneat; attestari non potest, quia nec de præsentis habet bona, nec de futuro habere potest, cum statim moriatur. Aliam rationem ponit *Ægid. dict. cap. 2. num. 2.* & in tantum potest filiusfam. sine patris consensu obligari, quod potest se obligare ad alteri serviendum, & ministrandum, *Jason. L. 1. §. hujus studij num. 16. ff. de just. & jur. Padilh. L. fratres num. 11. Cod. transact. Gutier. de juram. confirm. 1. p. cap. 5. num. 5. & 6. Sanch. dict. disput. 39. num. 4.*

Sequentes tamen casus excipiuntur, in quibus filiusfam. sine patris consensu nequit obligari. Primus est, cum filiusfam. adhuc est impubes, tunc enim ejus obligatio & contractus est inefficax, §. *pupillus*, ibi: *Sed qui in potestate parentis est impubes, nec auctore quidem patre obligatur, dict. L. fin. pupillus, Sanch. dict. disput. 39. num. 2.* ubi extendit etiam ad bona castrensia, & quasi castrensia, ut nec in eis impubes volente patre obligetur, *P. Molin. dict. tract. 2. disput. 230. vers. licet filiusfam. & dict. disput. 261. vers. filiusfam.* Ratio verò cur impubes auctore tutore possit obligari, non verò auctore patre, illa est secundum gloss. *dict. §. pupillus*; quia minor habet tutorem obligatum, si malè auctoritatem præstet patrem;

patrem autem minime, *L. cum oportet §. sub hac tamen, vers. non autem hypothecam Cod. bon. quæ lib.*

96 Secundus casus cernitur in mutui contractu, ex illo enim filiusfam. patre inconsulto non obligatur, *L. 1. & per totam ff. ad Macedon. Ord. lib. 4. tit. 50. §. 2. ne debitis gravati filij affectent parentum necem, Gom. 2. variar. cap. 6. num. 2. & in L. 3. Taur. num. 124. vers. quid autem, Duen. reg. 369. & 370. Gutier. dict. 1. p. cap. 43. num. 4. Sanch. dict. disp. 39. num. 3. latè P. Molin. dict. tract. 2. disp. 301. à princ. Ægid. dict. cap. 2. num. 3. imò nec in conscientia tenetur filiusfam. ad mutuum reddendum, Gom. dict. cap. 6. num. 2. & dict. L. 3. num. 124. Gutier. dict. cap. 43. num. 6. & in Auth. Sacramenta pub. num. 83 Cod. si advers. vend. Greg. L. 4. tit. 1. p. 5. verb. no est tenudo, Azeved. L. 22. tit. 11. num. 1 lib. 5. & ibi Mattens gl. 1. num. 2. Sanch. in D. calog. lib. 7. cap. 31. num. 22. Molin. dict. disp. 301. num. 2. licet contradicat Ægid. dict. num. 4. nec sui juris effectus tenetur mutuum in conscientia solvere, Molin. dict. disp. 301. num. 3. Aliqui tamen sunt eventus, in quibus Macedonianum cessat, quos ponit Ord. dict. tit. 50. §. 3. & 4. Gom. dict. cap. 6. num. 2. latè Ascen. dict. cap. 6. effect. 5. à num. 8. P. Molin. dict. disput. 301. Ægid. dict. cap. 2. à num. 7.*

97 Tertius casus est in adventitijs, in quibus pater usumfructum habet, nam licet inconsulto patre possit filiusfam. personaliter obligari, aut obligare, & alienare bona castrensia, seu quasi, non tamen sine patris consensu, & voluntate potest contractum celebrare per quem alienet, aut obliget bona illa adventitia, in quibus ipse pater usumfructum habeat. Ita habetur in *L. fin. §. filius autem Cod. bon. quæ lib. Gom. L. 6. Taur. num. 14. & 2. variar. cap. 15. à num. 10 Pin. l. dict. 2. p. L. 1. Cod. bon. mat. num. 31. Cov. rub. de testam. 3. p.*

num. 9. in fin. Clar. §. donatio quæ est. 6. num. 2. Molin. dict. cap. 9. num. 20. Cy. fuentes L. 5. Taur. num. 26. P. Molin. dict. tract. 2. disput. 261. vers. filiusfam. Cald. L. si curatorem, verb. læs. num. 152. Sanch. dict. disput. 39. num. 7. Ægid. dict. cap. 2. num. 17. Valet tamen contractus super adventitijs, in quibus pater usumfructum non habet, quantumvis ipse in contractu dissentiat, Auth. ut liceat matri, & avie in princ. col. 8. ubi notat Bart. Cov. dict. num. 9. Molin. dict. cap. 9. num. 16. & 17. Sicut etiam contractus valet super bonis adventitijs, in quibus pater habet usumfructum, etiam si ejus deficiat consensus, si conferatur in tempus, quo filiusfam. contrahens sui juris futurus est, cum paterno usufructui præjudicium ex hoc non paretur, Ægid. dict. cap. 2. num. 18. & regulariter super istiusmodi bonis confirmatur filio exeunte à patria potestate secundum Cald. de potest. eligend. cap. 10. num. 22. in fin.

Qua ratione jam primò constat ex quibus bonis facienda sit sententiæ executio pro debitis filijfam. Primo enim facienda est in bonis castrensibus, vel quasi, si ea habeat, quia in eis reputatur paterfam. *L. 1. §. fin. cum leg. seq. ff. ad Macedon.* Secundò in adventitijs, in quibus pater usumfructum non habet, *text. dict. Auth. matri, & avie in princ. com. in L. pen. Cod. qui bon. quæ lib.* His verò omnibus deficientibus detruditur in carcerem, *dict. L. pen. in bonis etiam adventitijs, in quibus pater usumfructum habet, executio fieri nequit, nec in usufructu, nec in proprietate, dict. L. fin. §. filijs autem, sicut nec in peculio profectitio, nisi patre consentiente se obligasset, cum illud parentis sit, non filij debitoris, L. certum Cod. fam. her. sicut. Istam resolutionem ponit Gom. 2. variar. cap. 15. num. 10. & 11. Marant. de ord. jud. 6. p. tit. de execut. à num. 34. Calvolus in praxi judic. tit. de execut. concl. unic. num.*

11. *Mend. dict. L. cum oportet 1. p. num. 44. & 2. p. à num. 135. & in pract. L. us. lib. 3. cap. 21. num. 23. & 24. late Barrel. 2. p. decis. tit. 32. de execut. à num. 234.* Licet contrarium, imò in quibuscumque bonis filijfam. adventitijs, castrensibus, & profectijs posse executionem pro ejus debito fieri, teneat, dicens magis receptum *Cald. L. si curatorem verb. lesis num. 152. vers. ult. non obstat.*

99 Sufficit verò patrem consentire, quòd filius sit in iudicio, ut executio contra eum in peculio profectio, aut usufructu adventitorum fieri possit, quia ex hoc fit filij fidejussor. Ita gloss. singularis, *L. si condemnatus ff. noxal.* quam ad hoc multum commendat *Bald. L. fin. §. cum antiquitus col. 2. Cod. usur. rei jud. Soar. L. post rem judic. in declarat. leg. Regni §. visum est supra num. 3. ff. re judicat. & notabis 13. num. 1. Mend. dict. L. cum oportet 2. p. num. 136.*

100 Alter etiam est casus, quo pro filijfam. debito potest executio fieri in proprietate, & usufructu, quem pater habet in adventitijs, cum scilicet ipse filiusfam. convenitur, non ex obligatione propria, sed proveniente à persona illius, à quo bona prædicta habuit; nam cum prædicta bona non dicantur nisi deducto ære alieno, *L. sub signatum §. bona ff. verb. significat.* non dicitur pater habere usufructum, nisi dempto prius ære alieno. Ita *Mend. dict. 2. p. num. 136. col. 2. vers. item & similiter.* E converso verò pro debito patris potest executio fieri in adventitijs filij, *Joan. Andr. ad Specul. tit. de pecul. Clericorum vers. ad materiam, Bertarch. in repert. verb. executio num. 35.* & potest fieri executio in peculio profectio filij, ut per *Sanchez in Decalog. lib. 2. cap. 16. num. 24.*

101 Secundo jam ex dictis apparet, quando filiusfam. possit summarie ex proprio contractu instrumentali con-

Tom. I.

veniri, nam cum regulariter filiusfam. possit personaliter sine patris consensu per contractum obligari, ex contractus instrumento liberè poterit summarie pulsari, factaque condemnatione executio fiet in bonis castrensibus, seu quasi, & in adventitijs, in quibus pater usufructum non habet; non in alijs, nisi patris probetur assensus: si verò contractus specialiter respexit rem aliquam adventitiam, in qua pater sit usufructuarius, quo casu contractus nullus est, ut in dict. *L. fin. §. filijs autem,* exceptione hujusmodi nullitatis in continente in decendio probata actor removebitur, viaque summaria instrumenti impedietur. Ita resolvunt *Barziz de guarentig. 1. p. quest. 3. col. 5. vers. quid in filijsfam. Canar. de execut. instrum. quest. 23. num. 53. & 54. Zachias decis. 122. num. 1. de Cam. obligat. & in addit. ad Gallez. eod. tract. quest. 3. num. 11. Soares dict. L. post rem judic. in decl. L. regni, §. quero an filiusfam. pag. 695. in parvis, Roderic. de execut. cap. 6. num. 6.*

Sic etiam filiusfam. ex mutui in- 102
strumento pulsatus, exceptione Macedoniani in continente probata, tradendum, executionem instrumenti impediet. *Cancer. dict. tract. quest. 18. Odd. de rest. quest. 17. num. 103. Soar. dict. L. post rem judicat. in declarat. leg. Regni, §. sed pro evidentia num. 49. Crassis de except. contra stat. except. 27. num. 4.* Quinimò licet statutum prohibeat opponi contra instrumentum, non censetur exceptionem Macedoniani, & Velleiani excludere. *Canar. dict. quest. 18. & 19. Menoch. lib. 2. præsumpt. 48. num. 38. Azin. in practic. jud. §. 31. cap. 48. Crassis dict. except. 27. à num. 1.*

Denique etiam via summaria in- 103
strumenti impedietur, si filiusfam. in decendio probet, & excipiat contractum à se gestum ante pubertatem, nam cum non valuerit, etiamsi patris

KK adestes

adesset auctoritas, dicit *L. fin. §. pupil-
lus*, hæc exceptio executionem instru-
menti suspendet juxta *Ord. lib. 3. tit.
25. in princip.*

104 Nonò infertur ad servorum con-
tractus; nam cum & illi ex contractu
obligari non possint, utpote effectum
civilium incapaces, *L. quod attinet, L.
servitutem ff. reg. jur. L. cum hic status
§. si donator ff. donat. inter. Jason. L. liber
homo a 2. num. 3. ff. verb. Agid. dicit.
Lex hoc jure 2. p. cap. 3. num. 1.* si ipsi ex
instrumento contractus summarie cõ-
veniantur, servitute in continenti pro-
bata, nullitateque ex ea insurgente, in-
strumenti executio impedietur. Quod
extenditur etiam ad casum, quo liber
factus ex contractu in servitute gesto
convenitur; nam libertas mortuam
non facit resurgere obligationem, cum
subjectum, in quo subsistere debet, sit
aliud, aliusque homo juris censurâ ab
illo, qui contraxit, *L. 1. 2. & pen. Cod.
an servus ex suo fact. L. cognati Cod.
neg. gest. Jason. L. frater à fratre in lect.
num. 31 ff. cond. indeb. excepto casu spe-
ciali, quo est debitor domino vel ex-
traneo in pecunia promissa causa ma-
numissionis: notatur *L. promissa Cod.
eo tit. notat Agid. dicit. cap. 3. num. 2.
& 3.* servus autem contrahens alterum
domino obligat, *Princip. inst. per quas
person. nob. acq. communis ex Agid.
dicit. cap. 3. num. 4.**

105 Decimò infertur ad contractus
Monachorum; nam cum & ipsi sine
consensu & licentia expressa, vel taci-
ta Prælati contrahere non possint, &
se obligare ad exemplum servi, ita ex
tali contractu Monasterium, nisi sit
factum locupletius, vel Monachus
contrahens prælatura fulgeret, con-
veniri nequit, ut probat *Abb. & Felin.
cap. ex rescripto num 1. de jur. jur. Gar-
cia L. Gallus §. & qui si tantum num.
70. ff. lib. & post. Duen. reg. 275. lim. 10.
P. Molin. de just. tract. 2. disput. 140.
num 22. & disput. 264. col. 3. vers. primo*

etiam, *Azor Moral. lib. 12. cap. 11.
quest. 5. latè Agid. dicit Lex hoc jur.
2. p. cap. 4. à num. 2. plenissimè Sanch. in
Decalog. lib. 7. cap. 31 à num. 9.* Ex hoc
sequitur ex instrumento hujusmodi
contractuū conventum Monachum,
vel Monasterium summarie posse,
probata in continenti intra decendium
prædicta nullitate insurgente ex defe-
ctu licentiæ Prælati, instrumenti exe-
cutionem suspendere. Si verò Monaste-
rium summarie pro debitis Monachi
ante ingressum in Religionem contra-
ctis conveniatur, executionem non
effugiet juxta quantitatem bonorum,
quæ Monachus debitor secum in Reli-
gionem detulit, & si bona non super-
sint, Monachus ipse in Monasterio ho-
nestæ artis, quam novit, labore credi-
tori satisfacere tenetur, dummodo ex
hoc regularis observantia non impe-
diatur. *Abb. cap. cum S. & A. num. 17.
& ibi Felin. num. 10. Nav. comment. 2.
de Regular. num. 42. vers. adeo 14. Molin.
dicit. disput. 140. num. 3. Azor dicit. lib.
12. cap. 1. quest. 5. vers. questio est tom. 1.
Agid. dicit. cap. 4. à num. 8.* ubi etiam
extendit ad Moniales, excepta dote,
*Barb. 1. p. L. 2. in princip. num. 156. ff.
solut. mat. Sanch. dicit. cap. 31. à princip.*
Vice autem versa poterit Monachus
de consensu & licentia Prælati sum-
marie agere ex instrumento contra-
ctus sine ejusdem Prælati licentia ce-
lebrati, ut in servo habetur in *Princ.
inst. per quas personas, ut diximus illat.
præced. & de his infra latius lib. 5. quest.
ultim. dicemus.*

Undecimo infertur quid dicen-
dum in carceratorum contractibus
celebratis cum his, qui eos capi fece-
runt; & cum sint nulli, ut notatur in
L. qui in carcerem ff. quod met. caus. si-
quis ex instrumento in carcere facto
summarie conveniatur, probata in
continenti à reo hujusmodi exceptio-
nem. Ita in specie *Parlador. lib. 2. res.*

quit.

quot. *ca. fin. §. p. §. 11. num. 38. Coller. de process. execut. 4. p. ca. 1. num. 195.* Hoc tamen multipliciter declarandum est; quia cum *Ord. lib. 4. tit. 75.* quæ de hæc materia disponit, multum deviet à jure communi, pro ejus declaratione sequentes casus constituendi sunt.

107 Primus est, cum contractus celebratus est in privato carcere inter carceratum, & illum, qui eum capi fecit, sine judicis auctoritate, aut alia quavis persona, & iste indistinctè nullus est, probat *Ord. in princip.* quæ deducta videtur ex dict. *L. qui in carcerem:* notat in specie *Inob. L. qui à latronibus ff. testam. Afflict. decis. 149 num. 3.* dum verò etiam annullat *Ord.* contractum gestum cum alio præter illum, qui eum fecit incarcerari, videtur omnino jus commune emendare: de quo in *L. metum §. sed licet ff. quod metus caus.* per quem tenet *gloss. Bart.* & omnes in dict. *L. qui in carcerem,* solum contractum in favorem capientis, aut participis gestum esse nullum, non respectu tertij.

108 Secundus casus est, quando quis capitur in carcere publico, aut castello judicis auctoritate, & in hoc casu decidit *Ord. dict. princip.* contractum celebratum cum eo, ad cujus instantiam captura decreta est, nullum esse, nisi sit præsens judex, qui capturam decrevit, vel de causa cognovit, qui sumet informationem, an ille justè captus sit, justè ve faciat contractus, & si sibi videbitur, ad contrahendum licentiam præstabit, ex quo contractus validabitur. Hæc *Ord.* in regula, quam ponit, quod non valeat contractus gestus in publico carcere cum eo, qui capturam procuravit, concordat cum jure communi, de quo in dict. *L. qui in carcerem,* ubi notant *gloss. Bart. & omnes. Claro §. fin. quæst. 46. num. 6. Afflict. dict. num. 2. Val. cons. 29. num. 1. late Gutier. de juram. confirm. 1. p. cap. 57.* Secundo concordat cum jure com-

munij, dum se restringit ad contractum gestum inter carceratum, & eum, qui eum capi procuravit, ibi: *Se elle quizer fazer r obrigaçõ, ou contracto à eff. a por cujo requerimento foi preso;* secus quoad tertium, cum quo factus contractus erit validus, ut per *text. in dict. §. sed licet,* notat *gloss. & Bart. dict. L. qui in carcerem, Bald. dict. L. etiam col. 1. Cod. execut. rei judic. Abb. cap. Abbas de his quæ vi, Parlad. dict. num. 38.* Dissonat tamen primò à jure communi, dum prærequirit pro forma judicis auctoritatem causa cognita præstitam, ut contractus valeat inter captum, & eum, qui justè capturam impetravit, ibi: *O qual se informarã de sua prizaõ, & se foi preso justamente, & se com raziã quer fazer o contracto, & conforme a isso lhe darã sua auctoridade, ou naõ;* cum de jure communi talis solemnitas non esset necessaria, imò probato quòd contrahens justè erat captus, contractus valebit: tradunt *Bart. Ang. & Alberic. dict. L. qui in carcerem, idem Bart. dict. L. qui à latronibus num. 2. Hippol. in praxi criminali §. attingam num. 22. Afflict. dict. num. 2. & 3. Parlad. dict. num. 38. & dict. num. 193. Gratian. for. cap. 479. num. 30.* secundum quos de jure communi tum demum contractus annullabatur, cum contrahens injustè erat in carcere detentus, quia erat injusto metu perterritus; non sic si justè.

109 Circa solutionem verò in carcere factam à vero debitore, cum præpostero ordine captus esset, ut quia erat casus, quo de jure capi non poterat personaliter pro debito, vel similiter, an solutio teneat? Negat *Afflictis dict. num. 2. Avendan. resp. 1. num. 3.* qui movetur ex proximè dictis, quia scilicet contractus in injusto carcere celebratus nullus est. Contrarium tamen, imò denegandam debitori repetitionem, tenet *Jason. L. à Divo Pio num. 12. ff. re judicat. Parlad. dict. num. 38. per text.*

singularem in *L. fin. §. fin. ff. quod metus caus.* quorum sententia etiam in terminis prædictæ *Ord.* amplectenda est; quia ad istum effectum illa cautè est loquuta per verbum, (*contractos*) quando requirit iudicis auctoritatem pro forma ad actus validitatem, ibi: *E se com razaõ quizer o contracto*; & ibi: *Dandolha valerá o contracto*; appellatione namque contractus, distractus, & solutio non venit, solvens enim magis intendit distrahere, quàm contrahere, *§. item is cui Inst. de obligat. quæ quas. contr.*

110 Tertius casus est in eo, qui prehensus est in homenagio in domo sua, vel oppido, quo casu decidit *Ord. in fin. princ.* liberè posse contrahere, ac si captus non esset; in quo etiam videtur à jure communi recedere, ex his quæ *Mascard. de probat. conclus. 265. num. 12.*

111 Quartus tandem casus est, quando quis apprehenditur in dominio alicujus Magnatis habentis in territorio jurisdictionem, in quo eventu decidit prædicta *Ord. §. 1.* contractum per incarcerationatum gestum non valere in domini illius favorem, etiam si iudicis interveniat auctoritas. Quibus casibus perpenfis, supradicta illatio explicanda est, ut tum demum exceptio hujusmodi materiæ, instrumenti summariam suspendat executionem, cum illa nullitatem contractus arguerit, non aliàs.

112 Duodecimò infertur ad contractus Magistratum; illis enim, si temporales sunt, lex contrahendi ademit facultatem, contractusque gesti nullitate plectitur, *L. non licet 46. L. qui officijs 62. ff. contrahenda empt. L. auferitur 46. §. quod à Præsidæ ff. jur. fisci, L. 1. Cod. contract. judic. Ord. lib. 4. tit. 15. latè Paris. de Puteo de syndicato lit. C. verb. contrahere, cum sequenti fol. 86. Duen. reg. 31. Aviles Prætor cap. 2. verb. here dad num. 1. Cald. de potest. eli-*

gendi cap. 1. num. 55. & latè de empt. cap. 8. à num. 47. P. Molin. de just. tract. 2. disput. 343. num. 1. quinimo nec officio finito contractus ratificatione partium firmari potest, dicit *L. 1. §. provincias verò, Cald. dict. cap. 8. num. 7* licet si fiat contractus officio jam finito, aliud sit dicendum, *gloss. dict. L. qui officijs, Duen. dict. reg. 31. limit. 3.* nisi celebretur in continenti, cum officium finitur, tunc enim non valet, quia ante finitum officium fuisse initum præsumitur, *Bald. L. solet §. fin. ff. off. Proconsul. Alciat. L. principalibus ff. rebus creditis;* qui tamen remittit ad iudicis arbitrium, *Matuens 3. p. dialog. 27. num. 5. Cald. dict. num. 58.* qua ratione si ex instrumento contractus, vel promissionis de contrahendo, ipse, vel durante, aut etiam officio finito, summarie agat, reus probando in continenti intradecendum causæ efficientis defectum, quòd scilicet actor contractus tempore magistratu fulgebat, instrumenti executio suspendetur, causa in iudicium ordinarium transmissa.

Tum demum tamen vendendi promissio Magistratui facta est nulla, si pretio taxato fiat; secus verò si illius taxatio arbitris officio finito eligendis referatur, cum cesset tyrannidis, & imperij suspicio, *Cald. dict. num. 58. col. 2.* quòd admitterem, nisi & in vendendo imperij potestate se coactum alleget, aliàs non venditurus.

Hæc contrahendi prohibitio omnines Magistratus temporales respicit, & officiales eos comitantes ad tempus, *Ord. dict. tit. 15. in princip. Cald. dict. cap. 8. num. 62.* item iudices ordinarios in patria sua, *Paris. dict. verb. contrahere num. 7. Cald. num. 59.* ubi proxime, non tamen comprehendit Magistratus, & officiales perpetuos, *L. præsidis 34. ff. reb. cred. Ord. dict. tit. 15. in princ. Greg. L. 4. tit. 5. p. 5. gloss. 2.* ubi dicit communem, *Matuens. dict. dialog. 27. n. 9. Guid. Pap. quæst. 195. latè disputat*

Cald. dict. cap. 8. num. 60. qui per diltentionem procedit, quem videas.

Sic nec eadem prohibitio extenditur ad omnino vitæ necessaria, ut est domus ad habitandum, conductio, & victualium emptio, equi, & similia ad alimenta pertinentium, *L. solet §. nunc verò ff. off. Proconsul. Paris. de Put. dict. §. contrahere num. 3.* probat etiam *Ord. dict. tit. 15. in fin. princip.* item bona, quæ maiorum suorum fuerunt, emere non prohibentur, *L. milites §. ff. re mil. dict. L. qui officij, Matiens. dict. dialog. 27. num. 7. Cald. dict. cap. 8. num. 5.* Nec illa prohibitio comprehendit legata Magistratui relicta, *L. non dubium Cod. testament. Franq. decis. 493.*

Decimotertiò infertur ad contractum gestum per procuratorem mandatum non habentem, vel falsum, revocatum, aut non sufficiens; si enim ex talis contractus instrumento summarie agatur adversus dominum, cuius nomine ille celebratus est, ipseque in continenti intra decendium exceptione opposita defectum mandati edoceat, causa transmittitur ad iudicium ordinarium, instrumenti summaria executione suspensa; quia defectus mandati inducit cuiuscumque actus nullitatem, cum ex alieno facto quis sine propria voluntate onerari non possit, *L. 4. ff. solut. matr. L. in causæ ff. procuratoribus, Marant. de ord. jud. 6. p. tit. de sentent. num. 110. Vant. de null. tit. ex defect. mandat. à num. 59.*

Decimoquartò infertur, quòd cum in mulierum favorem earum fideiussoria obligatio ad nihilum exceptione opposita reducat, *L. 1. & per tot. ff. & Cod. ad Velleian.* talem exceptionem infra decendium oppositam sine alia probatione instrumenti executionem summariam suspendere. Ita *Soar. L. post rem jud. in declar. leg. Regni §. sed pro evid. n. 1. num. 49. pag. 656. in parvis, ff. re judicat. Azeved. L. 1. tit. 21. num.*

Tom. I.

80. lib. 4. recop. latè plurib. citatis Carol. de Crassis tract. de except. contr. stat. except. 27. num. 1.

Decimoquintò infertur ad conjugatorum contractus; in qua illatione duplex erit inspectio; prima circa virum, secunda circa uxorem: in prima aut vir simpliciter obligationem contrahit, aut directò ad rei immobilis alienationem: primo casu irremissivè adversus eum ex instrumento via summaria parabitur; in secundo verò casu, probato in continenti intra decendium defectu, consensus uxoris ad talem contractum, & alienationem prædicta via summaria impedietur. Patet; quia in hoc Regno licet vir habeat integram omnium bonorum casualis administrationem, ut debita contrahere valeat, mobiliaque alienare; tamen immobilia absque expresso consensu uxoris alienare nequit, omnisque contractus in id tendens, ab ipso gestus, est nullus. *Ord. lib. 4. tit. 48. in princ. Barb. 5. p. L. 1. à num. 35. vers. ad complementum ff. solut. matr. Val. cons. 83. num. 3. & 4. & cons. 85. num. 2. & 6. Cald. de extinct. cap. 11. n. 3. 5. & 6. Molin. de just. tract. 2. disput. 422. num. 8. Gam. decis. 227. Pereira decis. 123. à num. 2.* Hanc verò exceptionem debet vir uxoris nomine opponere, *Barb. dict. 5. p. L. 1. num. 17.* & satis probabit uxoris consensum defecisse, si ille in instrumento non inveniatur expressus, *Val. cons. 85. num. fin.* illud enim, quod non invenitur in actis, seu instrumento scriptum, intercessisse non præsumitur, & è converso, *L. ultim. Cod. reb. cred. Foler. ad Marant. de ord. jud. 4. p. dist. 16. num. 13. & 23. Mascard concl. 291. Avendan. L. 4. tit. de las excepciones num. 4. lib. 3. ordinam.*

In secunda inspectione circa uxorem, si ipsa conveniatur summarie ex instrumento proprii contractus durante matrimonio gesti via summaria impedietur, si in decendio opponat, & probet

KK iij

probet

probet contractum absque viri consensu, & autoritate fuisse gestum. Ita *Avendan. dict. L. 4. num. 38. vers. secunda fallentia, Peres L. 4. tit. 8. lib. 3. ordinam. gloss. verb. que de derecho pag. 642. Avilles Præf. cap. 10. verb. execucion n. 68. Azeved. L. 1. tit. 21. num. 8. lib. 4. recopil. Ratio est: quia uxor in Hispania, nec apud nos habet mobilium, aut immobilium administrationem, & ita omnis, & quicumque contractus ab ipsa viri non autoritate gestus, nullus*

est. Gom. L. 44. per tot. latè Soar. de las deudas à princip. Cov. de spons. 2. p. cap. 7. §. 1. Duen. reg. 161. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. à num. 3. & cap. 10. à num. 65. Matiens. L. 2. tit. 3. lib. 5. recopil. Barb. 1. p. L. 1. à num. 27. ff. solut. matr. Cald. de ext. inct. cap. 12. num. 7. Molin. dict. tract. 2. disput. 343. num. 4. & 5. Egid. Lex hoc jur. 2. p. cap. 7. à num. 25. ff. just. Pereira decis. 77. Phæb. 1. p. decis. 98. à num. 2. & decis. 181. num. 12.

CAP. VIGESIMUMPRIMUM.

De nullitatibus contractuum ex causa formali insurgentibus; utrùm, & quando viam summariam instrumenti impediunt?

SUMMARIUM.

Forma dat esse rei, num. 1.

Verba legis inducunt formam, n. 1.

Forma contractus deficiente, obligatio est inefficax, n. 2.

Metus exceptio impedit executionem instrumenti, si in continenti probetur, n. 3.

Metus annullat contractum, si non ipso jure, saltem per judicem rescinditur, n. 3.

Metus qualis debeat esse sufficiens ad contractus rescissionem, n. 3.

Metus reverentialis, quem præcedent minæ, vel verbera, aut alius gravis metus, annullat contractus, n. 4.

Metus reverentialis sine adjectione minarum aliquando annullat contractus, n. 5.

Metus reverentialis patris, aut mariti, vel similis superioris si terribiles sint,

sufficiens est ad annullandum contractum, n. 6.

Metus reverentialis contractus rescissionem operatur, cum læsio enormissima in actu concipitur, n. 7.

Metum inducunt preces importunæ potentioris, & quando solæ preces, aut blanditiæ superioris sufficiant ad actus rescissionem, n. 8.

Metus reverentialis præsumitur in uxore respectu mariti, & in filiis respectu parentis, n. 9.

Metus purgatur per præsentiam consanguineorum, & per præsentiam judicis, n. 10.

Metus purgatur, si eum actus voluntarius subsequatur, & quando, num. 11.

Doli exceptio probata in continenti impedit executionem summariam instrumenti, secus si requirat altiore indaginem, n. 12. & 15.

Dolus

Dolus dans causam contractui bonæ fidei, illum reddit nullum ipso jure, stricti autem juris, nisi ope exceptionis, n. 12.

Dolus non dans causam contractui, sed si interveniat incidenter, non annullat, sed judex moderabit condemnationem evitando lesionem, num. 13.

Fraudes variae, quæ in contractu venditionis accidere solent, & quomodo damna reparantur, & quibus pœnis plectantur, n. 13.

Doli exceptio nunquam censetur exclusæ, licet lex, aut statutum omnes exceptiones removeat, n. 14.

Dolum allegans probare tenetur, quod limitatur in aliquibus casibus, n. 15.

Lesio enormissima nullitatem contractus inducit, n. 16.

Lesio enormis non arguit nullitatem, sed probata lesione reparatur in sententia, n. 17.

Lesio annullat contractum, si pretium taxatum sit à judice, n. 18.

Lesio infra dimidiam per dolum incidentem in contractu an annullat, n. 19.

Lesio quando in valore rei, & pretio non intervenit, sed in substantia, quantitate, vel qualitate occulta, annullat, licet dimidiam non attingat, n. 20.

Lesio quantumvis minima in mensura, aut quantitate annullat, n. 21.

Lesio contingens cum alter ex contractantibus promissa non implet etiam in modico, pro hac lesione agi potest in judicio, n. 22.

Lesio in sexta parte reparatur, cum partes convenerunt super pretio in tertio arbitratore, n. 23.

Lesus in dote æstimanda, quantumvis lesio non attingat dimidiam, agi potest in judicio; secus si lesio sit in dote standæ, n. 24.

Lesio in æstimatione, si contingat in alijs contractibus intra dimidiam, non potest peti rescissio, n. 25.

Lesio in mutuo, commodato, & similibus contractibus, quantumvis minima sit peti potest, n. 26.

Lesio si interveniat in minimo, quando fiscus vendit rem debitoris sui, etiamsi sit intra dimidiam, actio prodita est, n. 27.

Lesio si interveniat in rebus minoris, Ecclesiæ, quantumvis sit modica, peti potest, n. 28.

Lesio enormis judicata, electio rem reddendi, vel pretium semper competit ledenti, n. 29.

Electio, quæ competit ledenti in lesione enormi, locum sibi non vendicat, si de dolo incidenter agatur, quia tunc ei non conceditur electio, n. 30.

Ledens amittit jus eligendi, si eligere negligat, n. 31.

Ledenti non conceditur electio, quando minor, Ecclesia, per restitutionem adversus contractum insurgit, si se lesum ostendat in vendendo, secus si in pretio, n. 32.

In lesione enormissima non competit electio ledenti, n. 33.

Lesio enormis, & enormissima in quo differant, n. 34.

Simulati contractus sunt nulli, n. 35.

Instrumentum in dubio validum præsumitur, n. 35.

Scriptura si pro forma requiratur, deficiente scriptura non tenet contractus; secus si solum ad probationem requiratur, n. 36.

Obligatio in debitoris arbitrio collata, est nulla, n. 37 38.

Conditio repugnans substantiæ actus, illum vitiat, n. 37.

Dos tenet, quantumvis conferatur in promissoris arbitrio, n. 39.

Si in arbitrium debitoris referuntur verba accidentalia, tenet contractus, n. 40.

Si in arbitrium debitoris referuntur verba non in obligationis substantia, sed tempore executionis, valet obligatio, n. 41.

Alienatio rerum minoris, furiosi, prodigi, & mentecapti absque iudicis decreto, & tutoris, aut curatoris auctoritate est nulla, n. 42.

Alienatio rerum civitatum, & oppidorum absque decreto est nulla, n. 43.

Alienatio rerum Ecclesie absque solemnitate à jure requisita est nulla, num.

4 4

Prima solemnitas est quòd adsit causa, n. 44.

Secunda est quòd adsit tractatus saltem unicus super causa alienationis, num.

45.

Tertia est, quòd capitulum capitulariter consentiat, & simul prælatus, n. 46.

Quarta, quòd Capituli seu Beneficiariorum consensus intercedat, cum Prior seu Rector alienationis author est, non verò quando Episcopus est illius author n. 47.

Quinta in Ecclesijs regularibus, & Monasterijs non exemptis, ultra tractatum, & consensum Capituli, & Prælati requiritur consensus Episcopi, n. 48.

Utrum ultra prædictas solemnitates requiratur consensus patroni, si Ecclesia est patronata, n. 49.

Et an consensus S. Pontificis hodie requiratur ad rei Ecclesie alienationem n. 50.

Transactio per legatarios facta cum hærede super contentis in testamento, illo non viso est nulla, n. 51.

Transactio facta cum hæreditario debitorè, non viso testamento, valet, n. 52.

Gabella si non solvatur, contractus est nullus, si non inseratur in scriptura certitudo, n. 53.

Gabella non soluta, si contractus celebretur per chirographum, an annullat contractum, n. 54.

Gabella non soluta in venditione sub hasta publica facta non annullat, si tempore litis motæ soluta proponatur, n. 55.

Post causam materiale, & efficientem subsequitur dispiciendum de causa formali, quæ adeo necessaria est in omni re gerente, quòd actus sine forma factus pro nullo sit, cum forma det esse rei, mutataque forma, perimi quoque substantiam necesse sit, text. elegans in *L. Julianus §. sed si rem ff. ad exhibend. Marant. de ora jud. 2 p. num. 25 Mantic. lib. 1. de tac. tit. 12. num. 6. Valasc. conf. 133. num. 15. Cald. de empt. cap. 3. num. 15. Rebell. de oblig. just. 1. p. lib. 1. in prælud. just. quæst. 6. sect. penult. num. 41. Reinos. observ. 7. num. 4.* Quando autem lex censeatur inducere formam substantialem, explicat *Belin. cap. cum dilecta de rescript.* ubi decem signa ponit *Gom. reg. de añali quæst. 6. per tot.* in dubio verò verba legis inducunt formam, *Avendan. respons. 4. num. 2. vers. quo jur. ad fin. Castilb. lib. 1. quot. cap. 34. num. 21.* Quæ sit verè causa finalis, explicuimus supra hoc *lib. cap. 19.*

Cum igitur ex defectu formæ substantialis contractus & obligatio sit inefficax, intentata via summaria ex instrumento omnino suspenditur, probata intra decendium exceptione cujuslibet defectus formæ substantialis contractus, vel instrumenti: *ter. et Bart. L. Divus num. 2 ff. milit. testam. Crass. de except. contr. statut. except. 39. num. 1. Roderic. de execut. cap. 6. num. 6. & à num. 16.* quia, ut supra docuimus dict. *cap. 19.* omnis nullitatis exceptio in continenti probata, hoc est intra decendium in nostro Regno juxta *Ord. lib. 3. tit. 25. in princ.* viam summariam instrumenti impedit. Formæ autem contractuum, aliæ generales sunt, ut putà, quòd contractus sponte, non coactè fiat, sine dolo, læsione, vel simulatione; aliæ speciales, ut est scriptura publica in certis conventionibus, & similia.

Ex qua resolutione jam primò ;
de

deducitur exceptionem metus, quod scilicet contractus ille instrumentalis, cujus summaria intenditur executio, per metum coactè à debitore factus est, impedire instrumenti executionem, si in continenti intra decendium probetur, & opponatur. Ita in specie tenet *Rebus* 1. tom. ad *L. Gallie tit. de lit. obligat. art. 1. gloss 9. num. 35. Azeved. L. 1. tit. 21. lib. 4. a. num. 188. Parlad lib. 2. rer. q. tot. cap. fin. 5. p. §. 11. num. 38. Avendaun L. 4. tit. de las excepciones num. 21. vers. quinto saluti, lib. 3. ordm. Zachias decis. 88. num. 3. ubi refert etiam decisum in *Camer. obligat. & in addit. ad Galleg. de Camer. obligat. quest. 17. num. 80. & 81. Collet. de process. execut. 4. p. cap. 1. num. 112. Fontan. 1. p. decis. 139. & 140. & eis non citatis, Mend. à Castr. in pract. 1. p. lib. 3. cap. 22. num. 25. Ratio est: quia contractus per metum gecti nulli sunt, si non ipso jure, ut voluit *Fortun. de ultimo fin. juris illat. 2. 1. num. 387. Molin. tract. 2. disput. 320. num. 14. vers. ad secundum* saltem per judicem rescinduntur, *L. 1. ff. eò quòd met. caus. L. si mulier 21. §. si metu 0 2. eod. tit. L. si metus 84. ff. acq. hered. L. fin. Cod. his quæ vi, Princ. instit. de except gloss. verb. irrita, L. 1. Cod. resc. gloss. in dict. L. si mulier, Grammatic. decis. 103 num. 67. Gom. 3. variar. cap. 4. num. unic. ad fin. Greg. Lop. L. 56. tit. 5. p. 5. verb. desfectus, Menoch. cons. 2. num. 17. Padilh. L. interpositas num. 4. Cod. trans. et Valasc. cons. 142 num. 7. Medicis de casibus fortuit. quest. 7. num. 62. Barb. 4. p. rub. num. 28 ff. solut. mat. Flamin. de resignat. lib. 13. quest. 2. num. 9. Sanch. qui plures retert lib. 4. de matr. disp. 8. num. 4. Egid. L. ex hoc jur. 1. p. cap. 8. num. 101. ff. just. Pereira decis. 30. num. 10. Cùm autem metus in dubio illatus non præsumatur, nec actus coactè factus, imò præsumitur spontanea voluntas, ita quòd contrarium allegans probare tenetur, *L. quoties §. qui dolo ff. probat. L. fin. ff. quòd met. caus. Mas-****

card. concl. 78 num. 13. & conclus. 1054. Phæb. decis. 26. num. 8. & 9. interim instrumentum summariam habebit executionem, dum prædictus defectus in continenti intra decendium non opponitur, & probatur. Qualis autem debeat metus probari sufficiens ad contractus rescissionem, vide latissimè & plenius, quàm alium explicantem, Sanch. dict. lib. 4. disput. 1. à num. 9. cum disput. seq. ubi pulchrè.

Hæc omnia extendenda sunt ad 4
metum reverentialem, quem præcedent minæ, vel verbera, aut alius gravis metus; quia ut iste metus cùm istiusmodi circumstantijs contractum annullat, *Cap. ex literis de sponsalibus, gloss. cap. præsens 23. quest. 3. & in cap. 1. vers. consentit de despons. impub. Cov. de sponsalib. 2. p. cap. 3. §. 6 num. 7. & 8. Gom. 2. variar. cap. 14. num. 27. Vitalis tract. de clausul. tit. de metu uxoris num. 1. Medic. dict. tract. quest. 7. num. 66. Gail. lib. 2. observat. cap. 147. num. 17. Bernard. Dias reg. 532. ubi Salzed. in addit. Gam. decis. 250. num. 2. & decis. 262. num. 1. Gutier. dict. 1. p. cap. 1. num. 15. Greg. L. 10. tit. 1. p. 4. verb. todo, Soar. allegat. 24. num. 5. Matiens. L. 11. tit. 1. lib. 4. gloss. 3. num. 2. Azeved. L. 9 num. 28. tit. 1. eod. lib. 5. Padilh. dict. L. interpositas num. 16. & 17. Garcia de nobilit. gloss. 17. num. 11. & 19. Mascard. concl. 1055. num. 17. & 22. Sanch. qui plures refert dict. lib. 4. disput. 6. num. 7. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 9. dicit magis communem, Barb. L. 2. §. fin. num. 7. ff. solut. mat. Cald. de renov. quest. 16. num. 59. Mend. dict. num. 25. quidquid contradicat gloss. L. 1. §. quæ onerande ff. quarum rerum ait, Afflict. decis. 69. num. 4. Menoch. de arbit. casu 163 num. 8. & cons. 2. num. 493. lib. 1. & cons. 181. num. 88 lib. 2. & alij citati per Sanch. dict. disput. 6. num. 4. in fin. qui simplici metui reverentiali contractus rescissionem concedunt; unde si non probentur istæ minæ, vel verbera,
metus*

metus reverentialis exceptio in continenti intra decendium probata instrumenti executionem non suspendet. Ita in specie *Zachias decis. 121. num. 21. de Camer. obligat. Azeved. dict. L. 1. tit. 21. lib. 4. à num. 189.* & ad hunc tenendum est reducendus *Avend. dict. num. 31. vers. & in ista exceptione*, dum simpliciter supradicta extendit ad metum reverentialem.

5 Aliqui tamen sunt casus, in quibus sola metus reverentialis probatio sine adjectione minarum, vel verberum instrumenti executionem impedit, contractusque rescissionem concludit. Primus est, cum consensus patris non fuit expressus, sed tantum tacitus, qualis est ille, qui ex presentia cum taciturnitate resultat, *L. pen. ff. de furt. quod procedit etiam in his eventibus, in quibus tacens praesumitur consentire, gloss. verb. saltantium, cap. unusquisque 22. quest. 4.* dicit communem *Barb.* qui hanc distinctionem ponit *dict. §. fin. num. 7. Montalvus L. 8. tit. 11. lib. 1. fori in princip. Cov. dict. §. 6. num. 5. Peralt. L. Tutia cum testamento §. qui in vita num. 1. ff. leg. 2. Menchac. illustr. lib. 1. cap. 35. num. 21. Azeved. dict. num. 28. Matiens. in dialog. relatoris 3. p. cap. 20 num. 5.* quod declarat *Barb.* ubi proximè, ut procedat, dummodo probetur praesudicium taciti consentientis: sequitur *Sanch. dict. lib. 4. disput. 6 num. 37. Gutier. dict. 1. p. cap. 4 num. 28* & juxta hæc venit tollenda difficultas, quam ex *Ord. lib. 4. tit. 48 in princip. ibi: Porque muitas vezes as mo-lheres por medo, ou reverencia:* monet *Pereira decis. 30. num. 3.* per quam dicit probari metum reverentialem sufficere in hoc Regno ad contractuum rescissionem; nam prædicta *Ord.* loquitur in consensu tacito præsumpto, ad cujus rescissionem metus reverentialis sufficit; quod clarè ex illa deprehenditur, dum præcipit, quod maritus sine expresso consensu uxoris

non possit immobilia alienare; & præstat rationem quare consensus tacitus non sufficiat; quia scilicet *Muitas vezes por medo, & reverencia de seus maridos deixão caladamente passar algũas cousas, não ousando de as contradizer;* & sic nulla specialitas invenitur in hoc casu apud nos juris communis derogativa.

Secundus casus, in quo solus metus reverentialis sufficit ad contractus rescissionem, minis, seu verberibus non præcedentibus, ille est, cum pater, maritus, vel similis superior terribilis est, austerus, & crudelis, subditusque illi multum obtemperans; quia hoc casu si non expressè, saltem virtualiter minæ intercedunt. *Gom. dict. cap. 14. num. 27. Soar. alleg. 24. num. 5. Padilh. dict. num. 20. Molin. dict. num. 9. Matiens. dict. cap. 20. Garcia dict. gloss. 17. num. 12. Sanch. dict. disput. 6. num. 11. 12. & 13. ubi supra, Gutier. conf. 16. num. 16.*

Tertiò item metus reverentialis contractus rescissionem operatur, cum scilicet læsio enormissima in actu concipitur, *Gutier. Auth. Sacrament. p. berum num. 73. & 94. Cod. si advers. vend. Padilh. dict. L. interpositas num. 21. Valasc. conf. 130. num. 21.* Hoc igitur eventu reverentialis metus exceptio in continenti intra decendium probata, instrumenti executionem impedit, notat in specie *Azeved. L. 1. tit. 21. lib. 4. num. 190.*

Secundò supradicta illatio extendenda est ad casum, quo reus summarè ex instrumento conventus opponit, & probat intra decendium obligationem contraxisse ad preces potentioris importunas, qui est solitus tyrannicè tractare sibi non acquiescentes, & obtemperantes, quo eventu etiam contractus rescinditur sicut per metum, *L. fin. Cod. his quæ vi. Tiraq. de pæn. temp. caus. 35. num. 8. Padilh. dict. L. interpositas num. 15. Aviles Præf. cap.*

cap. 21 gloss. ruego num. 4. Navar. in ma-
nual. cap. 17. num. 46. Mascard. conclus.
193. & 189. num. 5. Flam. de resign. lib.
13. quæst. 1. à nuts. 177. Menoch. conf.
331. num. 31. Scovar. de ratiocin. cap. 7.
n. 4. post multos Sanch. diēt. lib. 4. cap.
7. num. 1. idem in blanditijs illius, qui
sævire solet, Navar. diēt. cap. 17. num.
16. Mascara. diēt. conclus. 193. num. 4.
& 8. Sanch. diēt. cap. 7. num. 1. solæ ve-
rò preces aut blanditiæ superioris, sine
eo quòd sit crudelis, ad rescissionem
non sufficiunt, nisi cum metu reveren-
tiali conjungantur, Afflict. diēt. decis.
69. num. 3. in fin. 4. & 5. ubi ex hoc re-
fert in S. natu annullatum legatum ad
importantes preces viri, juncto reveren-
tiali metu, ab uxore in testamento reli-
ctum, Octavian. decis. 179. num. 4.
Montalvus diēt. L. 8. gloss. 2. in initio,
Salzed. ad Bernard. reg. 532. limitat. 3.
Mascard. conclus. 193. num. 9. Padilh.
diēt. L. interpositas num. 32. Garcia diēt.
gloss. 17. num. 15. Gutier. lib. 1. Canon.
cap. 37. num. 17. & 18. Sanch. diēt. disp.
7. num. 7. quamvis contradicant multi
per ipsum relati num. 4.

Illud etiam in materia hujus illa-
tionis notandum est, quòd metus re-
verentialis præsumitur in uxore re-
spectu mariti, & in filijs etiam conju-
gatis, & emancipatis respectu parentis,
Menoch. conf. 1. num. 492. cum seq. lib. 1.
Cald. de renovat. quæst. 16. num. 59.
item præsumitur in fratre minore
contrahente cum maiore, Socin. conf.
263. lib. 1. dicit menti tenendam, A-
vendan. diēt. L. 4. num. 31. vers. in contr.
Azeved. diēt. L. 1. num. 191.

Item notandum est metum purga-
ri per præsentiam consanguineorum;
quod intelligendum de metu præsum-
pto, non de vero illato, L. transactio-
nem Cod. transact. Mascard. concl. 437.
Alciat. reg. 1. præsumpt. 21. num. 1. Ti-
rag. L. si unquam, verb. suscepit liberos
num. 297. Cod. revoc. Gam. dec. 346. à n.
5. Zachias dec. 121. n. 24. de Cam. oblig.

lic etiam purgatur per decretum vel
præsentiam judicis, Bart. L. 1. num. 4.
Cod. præd. decur. lib. 10. Paris. conf. 10.
num. 53. lib. 1. Ruin. conf. 122. num. 12.
lib. 4. Zachias diēt. decis. 121. num. 25.

Purgatur etiam metus, si eum actus **II**
voluntarius subsequatur, L. 2. Cod. his
quæ vi, Mascard. conclus. 329. num. 4.
late Sanch. qui plures refert diēt. lib. 4.
disput. 18. num. 7. Pereira decis. 30. num.
15. Unde si spontanea subsequatur so-
lutio, metus subducitur exceptio,
Azeved. diēt. L. 1. num. 192. nisi actus
voluntarius fiat causa metus durante,
quia præsumitur etiam metus durare,
Valasc. conf. 130. num. 29. Unde metus
à marito uxori incussus censetur, dum
matrimonium persistit, perdurare.
Hippol. sing. 325. Afflict. decis. 246. &
393. num. 4. Gam. decis. 346. num. 4. Pe-
reira decis. 30. num. 7. & decis. 123. num.
2. vel nisi alia conjectura sumi possit,
quàm confirmandi contractum meti-
culosum, aut dolosum, tunc enim ex
actu voluntario subsequenti contra-
ctus non confirmatur, Azeved. diēt.
L. 1. num. 193. Qua ratione solutio fa-
cta virtute instrumenti guarentigij
contractum meticulosum non confir-
mat, cum metu executionis fiat. Ita
singulariter Angel. L. 2. in fin. Cod. his
quæ vi, Hippolit. sing. 89. incipit solutio,
Avendan. L. 4. tit. de las excepciones n.
31. vers. quinto fallit col. 2 in princip. qui
malè citavit Hippolit. sing. 81. Quòd
Angeli dictum si nobis conveniret,
esset notabile, quia post decendium
admitteretur quis ad agendum de me-
tu, facta jam spontanea solutione. Sed
cave, quia, ut ipse Angel. & Hippolyt.
notant, illa doctrina fundatur in statu-
to prohibente omnem exceptionem
etiam metus, vel doli adversus instru-
mentum opponi, quo casu solvens
virtute instrumenti, coactè, non spon-
tanè solvit, at verò apud nos per
Ord. lib. 3. tit. 25. in princip. Reus potest
opponere contra instrumentū omnem,
&

& quamcumque exceptionem relevantem, ad idque ei decendum præscribitur, ut vel solvat spontaneè, vel opponat & exprimat rationem cur solvere non teneatur; unde eo solvere potius eligente, non coactè, sed spontaneè solvere dicitur. Denique & illud notandum est, non aliter metus exceptionem intra decendum oppositam & probatam instrumenti impedire executionem, nisi illa opponatur intra tempus, quo ad contractus rescissionem ex causa metus agi per actionem poterat, *Paul. de Castr. L. Papi- nianus §. si filius ff. inoff. testam.* ubi respondit ad text. *L. pur. §. 1. ff. dol. except.* sequitur licet subdubius *Avendan. dict. L. 4. num. 33. col. 3.* Sed contrarium, imò perpetuo metus exceptionem durare, tenet *Azeved. dict. L. 1. tit. 21. num. 197. lib. 4. recop.*

12 Secundò infertur doli exceptionem in continenti intra decendum oppositam & probatam instrumenti impedire executionem summariam, causa transmissa ad iudicium ordinari- um; secus verò si exceptio altiore- m indaginem requirat. Ita *Rebus. 1. tom. ad L. Gal. tit. de lit. obligat. art. 1. gloss. 9. num. 35. Barziz de guarentig. 2. p. quæst. 15. Avendan. dict. L. 4. tit. de las exce- pciones lib. 3. ordinam. num. 31. Parlad. lib. 2. rer. quot. cap. fin. 5. p. §. 1. num. 41. Roderic. de execut. cap. 6. num. 26.* Ratio est: quia & ista exceptio contractus nullitatem arguit, si- ve contractus bonæ fidei sit, si- ve stricti juris; cum hac differentia, quòd si dolus det causam contractui, irritum ipso jure reddit contractum bonæ fidei, *L. & eleganter ff. de dolo;* stricti autem juris contractum non nisi ope exceptionis, *L. si quis cum aliter ff. verb. L. dolo Cod. inutilib. gloss. & Bart.* utrobique, & in *L. si dolo Cod. rescind. comm. ex Gom. 2. variar. cap. 2. num. 21. vers. secundus casus, Cov. reg. possessor 2. p. §. 6. num. 6. Pinel. L. 2. Cod. resc. 2. p. cap. 2. à num. 11. & 3. p. cap. 2. à*

num. 19. Gam. decis. 289 num. 2. Valasc. de jur. emphyt. quæst. 5. num. 9. & cons. 64. num. 8. Cevalh. com. lib. 1. quæst. 226. à num. 1. Gail. lib. 2. præct. observ. 2. num. 6. Mantic. de tacit. lib. 1. tit. 9. à num. 23. Molin. de just. tract. 2. disp. 259. à num. 6. & disput. 352. per tot. Cald. de potest. elig. cap. 10. num. 49. Filic. de censib. lib. 1. cap. 3. num. 8. tom. 1. Agid. L. ex hoc jur. 1. p. cap. 8. à num. 93. & 2. p. cap. 12. differ. 3. num. 6. Bolan. in labyrinth. commerc. lib. 1. cap. 12. à num. 25.

Si verò Reus intra decendum non dolum dantem causam contractui, sed tantum incidentem probet, ut puta, quia voluit vendere, sed in re, vel pre- tio fallaciter per alterum læsus est, in- strumenti executio non suspendetur in totum, cum ex hoc contractus nul- litas non arguitur, sed emendata per iudicem læsione moderabitur con- demnatio, præcipietque iudex exe- cutionem fieri in eo quod superest, læsione reparata in reliquo, suspen- sa instrumenti executione, receptisque exceptionibus causam transmittet in iudicium ordinarium, *gloss. dict. L. ele- ganter, & in §. omni nom. inst. de action.* *Mantic. de tacit. lib. 1. tit. 9. num. 30. Re- bel. de oblig. just. 2. p. lib. 1. quæst. 6. num. 8. ubi dicit communem, Molin. dict. disput. 351. conclus. 4. Agid. dict. cap. 8. num. 102.* Varias autem fraudes, & fallacias, quæ in contractibus vendi- tionum committuntur tam circa rei substantiam, ut quia venditur lanum pro alio, aurichalchum pro auro, vinum aquatum pro puro, triticum cum ter- ra mixtum, cera cum fabarum farina; item si venditor ponit bonas merces supra saccum, & subtus malas, de qui- bus habetur in *L. saccularij ff. extraord. criminib.* vel si tempore contractus alias ostendit merces, & alias tempore traditionis, de quibus habetur in *L. 3. ff. crim. stellion. Ord. lib. 5. tit. 57. & 59.* & de fraudibus in qualitate rei, ut quia venditor rerum vitia occultat, de quo

in *L. quoro ff. act. empt. & de fraudibus* in quantitate, vel mensura, ut quia venditor falsis utitur mensuris, vel ponderibus, de quo in *Ord. lib. 5. tit. 58.* aut vendit pannos supra tabulam, vide apud *Foler. in adu. ad Marant. de ord. judic. 4. p. dist. 11. à num. 32.* *Strach. de mercat. 2. p. num. 6.* *Bolan. in labyrinth. commerc. lib. 1. cap. 12. à num. 18.* qui plene profequuntur omnes istas fraudes, & fallacias, & quibus pœnis plectantur, damna ve per eas incurfa reparentur.

14 Notabis item adeo istam exceptionem doli esse privilegiatam, quòd licet statutum omnes removeat exceptiones, istam non censetur remove, *Menoch. lib. 2. præsumpt. 48. num. 29.* *Azin. in praxi §. 31. cap. 43.* *Crassis tract. de except. contr. stat. except. 22. num. 1.* qui plures refert.

15 Ut autem instrumenti contractus dolo celebrati summaria impediatur executio, necessariò doli exceptio à reo intra decendium & opponenda, & probanda est; quia cum dolus in dubio non præsumatur, *L. merito ff. pro socio;* latè *Mascard. conclus. 532. à princ.* *Menoch. lib. 4. præsumpt. 82. num. 1.* & *præsumpt. 81. num. 29.* & *lib. 6. præsumpt. præsumpt. 78. num. 3.* *Valasc. conf. 154. num. 23.* *Sanch. in Decalog. lib. 7. cap. 16. num. 56.* dolum allegans probare tenetur, interimque instrumentum suam habet executionem, *L. quoties §. qui dolo ff. probat. Mascard. conclus. 78. num. 6.* & *conclus. 532. num. 9.* *Barb. 5. p. L. 1. num. 46. vers. hanc commun. & num. 47.* Aliqui tamen sunt casus, in quibus juris præsumptione dolus ex ipso instrumenti tenore deprehenditur, quos congerit *Mascard. dict. conclus. 532. per tot.* in illis igitur sola doli exceptionis allegatio absque alia probatione instrumenti impediet executionem.

16 Tertiò infertur, quòd cum enormissima læsio contractus nullitatem

inducat, *L. si superflite Cod. dolo, Ord. lib. 4. tit. 13.* *§. in Menoch de arb. quest. 71. num. 18. lib. 1.* *Gam. decis. 94. à num. 3.* & *decis. 198. num. 2.* *Cabed decis. 87. num. 1. p. 1.* *Ægid. dict. cap. 8. num. 107.* *Reinos. observ. 45. num. 31. vers. verius;* dolum enim re ipsa, qui dolo ex proposito æquiparatur, continere censetur, *Mascard. conclus. 532. à num. 25.* *Valasc. conf. 130. num. 22.* *Ægid. dict. cap. 8. num. 111.* Infertur, inquam, enormissimæ læsionis exceptionem in continenti intra decendium oppositam, & probatam, instrumenti impedire executionem summariam; secus verò si altiore requirat indaginem. Ita in specie *Rebus. 2. tom. ad L. Gal. tit. de resolut. contract. art. unic. gloss. 4. num. 7.* & *tom. 1. tit. de sent. execut. in præfat. num. 132.* *Gallez. de Cam. oblig. 2. p. ad 4. part. quest. 3. num. 8.* *Cassador. de empt. decis. un. Anton. Aug. in epitom. de jur. jurand. §. de obligatione Cameral. num. 4.* *Zachias decis. 110. num. 4.* & *decis. 148. num. 5. de Camer. obligat. ubi refert Canar. & alios, idem in addit. ad Gallez. dict. tract. quest. 17. à num. 71. maximè 75.* *Grat. for. cap. 264. à num. 43.* *Fontan. decis. 139. num. 21.*

Si verò in decendio reus non enormissimam, sed enormem probet læsionem, dimidiam justij pretij excedentem, iudex instrumenti executione suspensa jubebit auctori quòd vel pretium suppleat, vel à contractu discedat juxta *decis. text. in L. 2. Cod. resc. ita in specie Peres L. 4. tit. 8. lib. 3. ordinam. pag. 631. vers. surum autem, Azeved. L. 1. tit. 21. lib. 4. recop. à num. 157.* *Barb. ad Ord. lib. 3. tit. 25. in princip. num. 23.* *Roderic. de execut. cap. 6. num. 26.* Quidquid hanc exceptionem instrumenti executionem non impediri teneat *Parlador. lib. 2. rer. quot. cap. fin. 2. p. §. 11. num. 42.*

Læsio autem intra dimidiam, quantumvis in decendio probetur, instrumenti viam summariam minimè im-

impediet; non enim lex voluit ob quamvis læsionem nisi dimidiam excedentem contractum rescitari, ne continuis litibus resp. perturbaretur, dict. *L. 2. Cod. resc. Ord. lib. 4. tit. 13. in princip. & §. 1. Pmel. dict. L. 2. p. 1. cap. 1. num. 39 Cov. 2. variar. cap. 4. num. 11. Duen. reg. 148. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 5. num. 56. Valasc. cons. 125. num. 23. Barb. 4. p. rub. num. 25. vers. hinc est ff. solut. mat. Gutier. lib. 2. commerc. cap. 17. num. 11. Non gravabor tamen aliquas limitationes ad text. in dict. *L. 2. & Ord. dict. tit. 13.* quas ex varijs collegi auctoribus, congerere, in quorum terminis læsio intra dimidiam justipretij probata instrumenti moderabitur executionem.*

18 Prima limitatio est, si læsio in pretio legitimo, hoc est per Magistratum taxato contigerit, namque cum læsio sit evidens, pro quavis læsione agi & opponi potest, gloss. *L. si non fuerit ff. pro socio, Ord. lib. 1. tit. 66. §. 33. ad fin. Cov. 2. variar. cap. 14. num. 3. in fin. Navar. in man. cap. 23. num. 88. Mascard. conclus. 443. num. 1. Molin. de just. tract. 2. disput. 347. num. 11. & disput. 364. num. 2. Bolan. in labyrinth. commerc. lib. 1. cap. 12. num. 30.*

19 Secunda est, cum læsio intra dimidiam per dolum incidentem in contractu incurta est, tunc enim de illa in judicio agi potest. *Alex. dict. L. si superstitie Cod. de dol. Mascard. conclus. 443. num. 12. Pin. dict. L. 2. p. 2. cap. 2. num. 12. 13. & 15. Egid. L. ex hoc jur. 1. p. cap. 8. num. 103. Bolan. dict. cap. 12. num. 35.*

20 Tertia limitatio est, quando læsio non in pretio, & valore rei intervenit, sed in substantia, quantitate, vel qualitate occulta; pro istiusmodi enim læsione licet dimidiam non attingat, agi potest actione redhibitoria, aut quanto minoris, *L. Julianus ff. action. empt. L. si minor Cod. eodem, Molin. tract. 2. disput. 353. num. 9. vers. quarta*

conclusio, Bolan. dict. lib. 1. cap. 13. num. 9. ad fin.

Quarta est, quando læsio, quantumvis minima, in mensura aut quantitate rei intercedit, *L. 2. L. si servum 4. §. 1. L. ex empto ff. action. empt. gloss. verb. intervenierunt, Cap. per tuas de donat. ubi Abb. num. 4. Cremens. dict. L. 2. Cod. resc. num. 169. limitat. 9. & ibi Cognol. num. 177. Pmel. 3. p. cap. 2. num. 1. Mant. lib. 1. locorum cap. 6. in fin. Boer. decis. 50. num. 4. Molin. dict. disput. 353. num. 31. quidquid distinguat Cov. pract. cap. 3. num. 8. vers. 13.*

Quinta limitatio est, cum alter ex contrahentibus promissa non implet etiam in modico, pro hac enim modica læsione agi in judicio potest, *Bald. L. fin. Cod. commod. Alex. L. filie licet, Cod. collat. & cons. 216. col. 2. lib. 2. Roland. cons. 52. num. 22. Pmel. dict. L. 2. cap. 2. num. 2. ad fin. Menoch. cons. 1. num. 368. lib. 1.*

Sexto limita, quando partes conveniunt super pretio in tertio arbitratore, tunc enim agi potest pro læsione in sexta parte. Ita per text. *L. unde si Nerva ff. pro socio, & per doctrinam Bart. L. si societatem §. arbitratorum num. 23. ff. eod. tradit Greg. Lop. L. 9. tit. 5. p. 5. gloss. 5. Bolan. dict. lib. 1. cap. 12. num. 35. & probat bona Ord. lib. 4. tit. 1. §. 1. junct. lib. 3. tit. 17. §. 6.*

Septimò in dote, quando quis est læsus in dote aestimanda, ut si promissit viginti millia ducatorum pro dote, & dedit bona plus valentia, pro istiusmodi etenim læsione etiam intra dimidiam contingente rectè agi potest, & de illa opponi; secus si læsio sit in dote danda, *L. jure succursum 7. in fin. ff. jur. dot. L. si res §. 1. eod. tit. Bald. Novel. de dot. 7. p. privileg. 35. communis ex Lambert. de jur. patr. artic. 8. quæst. 5. princip. p. 1. num. 52. lib. 1. Gom. L. 5. Taur. num. 44. ad med. Afflict. decis. 270. num. 3. Pmel. dict. L. 2. p. 1. cap. 1. num. 12. & 13. & ibi Padilh. num. 2. Greg. L.*

16. tit. 11. p. 4. gloss. 2. Garcia de exp. cap. 18. num. 22. eleganter Barb. 4. p. rub. ff. solut. mat. num. 25. Molin. dict. tract. 2. disput. 426. num. 9. Phœb. decis. 145. n. 3. & 4. quod procedit tam ex parte uxoris, quàm viri secundum eisdem. Unde si vir accipiat nomen debitoris in dotem, & fuerit læsus etiam intra dimidiam, habebit actionem. Paul. de Castr. L. Mævia in fin. princip. ff. solut. mat. Gerard. sing. 22. num. 2. Barb. dict. num. 25. col. fin. ad fin.

25 Hic tamen favor ad alia præter dotem non extenditur, qua ratione in alijs contractibus licet læsio in æstimatione contingat, si dimidiam justipretij non excedat, actio non dabitur. Pinel. dict. num. 13. Barb. ubi proximè num. 26. & omnes supra citati.

26 Octavò limita in mutuo, commo- dato, & similibus contractibus, quia cum in eadem quantitate, & qualitate reddi debeat, quod acceptum est, etiam pro minima læsione actio & exceptio competit, L. 3. §. mutui datio ff. reb. cred. Pinel. dict. L. 2. p. 1. cap. 3. num. 7. ad fin. quidquid distinguat Cagnolus ibi num. 58.

27 Nonò limita in casu, quo fiscus debitoris sui debitoris rem vendit, nam si minori pretio justo res veneat, etiam si læsio intra dimidiam sit, actio prodita est. Ita gloss. L. si minori Cod. fid. instr. & jur. bast. fisc. lib. 10. Platea col. 2. vers. item numquid; de quo tamen dicemus infra lib. 6.

28 Decimò tandem limita in minore, Ecclesia; per restitutionem enim in integrum etiam adversus modicam læsionem in pretio audiuntur, L. si res §. 1. ff. jur. dot. cap. 1. de in integ. rest. L. si ex caus. §. in dotis ff. min. Mascard. conclus. 443. num. 13. Maur. de in integ. rest. cap. 209. Pinel. dict. L. 2. p. 1. cap. 1. num. 25. & 26. Garc. de exp. cap. 18. num. 21. Barb. dict. num. 25. col. 3. in princip. Molin. tract. 2. disput. 350. num. ultim. & disput. 573. num. 12. Valasc. cons. 109. per

Tom. I.

tot. Salgad. in labyrint. cred. 2. p. cap. 2. num. 7.

Notandum etiam est in materia 29 hujusmodi illationis, quòd electio rem reddendi, vel pretium supplendi semper competit lædenti, sive ipse agat, & exceptione submoveatur, sive conveniatur; non tamen competit læso, sive ipse læsus sit emptor, sive venditor. Ita deducitur ex dict. L. 2. Cod. resc. cap. cum dilecti, cap. cum causa de empt. Ord. lib. 4. tit. 13. §. 1. Pinel. dict. L. 2. p. 2. cap. ultim. num. 34. Molin. dict. tract. 2. disput. 349. num. 1. Egid. dict. cap. 8. à num. 117. Aliqui tamen casus sunt, in quibus prædicta electio denegatur.

Primus est, cum non ex remedio 30 text. in dict. L. 2. sed ex dolo incidenti agatur, tunc enim præcisè damnum reparatur, nulla rem reddendi reo concessa facultate, Egid. dict. cap. 8. num. 103. Pinel. dict. 2. p. cap. 2. num. 13. & 14. ubi dicit communem.

Secundus est, cum reus conven- 31 tus, & per sententiam condemnatus intra terminum à judice præfixum ad eligendum an velit rem restituere, vel pretium supplere, eligere negligat; ob hanc enim negligentiam jus eligendi ad victorem devolvitur. Ita ingeniosè probat Egid. dict. cap. 8. à num. 119. junct. præced. & à num. 117. qui hoc modo conciliat inextricabilem antinomialiam, quæ extat inter Ord. dict. tit. 13. §. fin. dum simpliciter jus eligendi victori tribuit, & inter eandem eod. tit. §. 1. quæ id victo tribuit.

Tertius casus est, quando minor, 32 aut Ecclesia per restitutionem adversus contractum insurgit; rescinditur enim præcisè contractus, resque restituitur nulla victo supplendi pretium facultate concessa, L. patre pro filio §. item ex diverso ff. min. dict. cap. 1. Pinel. dict. L. 2. p. 3. cap. 2. num. 21. & 23. Cov. 1. variar. cap. 3. num. 11. vers. 3. Gam. decis. 212. Horum tamen Patrum senten-

Lij

tia

tia non est ita simpliciter tenenda; unde distingue inter minorem læsum in vendendo, ut quia vendidit rem, quam non expediebat vendere, & in casum, quo læsio non in vendendo, sed in pretio intervenit: primo casu, cum aliter non reparatur damnum nisi reddita re præcisè, nulla reo competit electio, sed præcisè rem restituere tenetur; secus in secundo, in quo nulli bi minori officit electio. Ita docet *gloss. dict. L. patre pro filio §. si pecuniam*, & in *L. siquidem Cod. præd. min.* quas utrobique sequitur *Bart. Bald. & Salic. Gom. 2. variar. cap. 14. num. 1. & 6.* sequitur etiam latè explicans *Garc. de exp. cap. 18. num. 19. Cald. L. si curatorem, verb. implorare num. 14. & 15. Molin. tract. 2. disput. 350. num. ultim. & disput. 373. num. 12. Covas*, qui postmodum se retractavit *dict. cap. 3. n. 14.* in postrema editione.

33 Quartus casus, quo prædicta electio reo denegatur, est, cum læsio fuit non enormis, sed enormissima, tunc enim est contractus nullus, & res præcisè cum fructibus restituenda, *Ord. dict. tit. 13. §. fin. ibi: E se o engano que se allegar, & provar, for enormissimo, restituirseha a causa precisamente com os fructs do tempo da venda em diante. Gam. decis. 94. num. 3. & decis. 198. num. 2. Cabed. 1. p. decis. 37. num. 5. Egid. dict. cap. 8. num. 108. & 113. cum seqq. Reinos. obser. 45. num. 32. vers. sed verius*, ubi ejus addit. quidquid de jure communi etiam hoc casu competere reo electionem rem reddendi, aut pretium supplendi, teneat *Cov. cap. quamvis 3. p. §. 4. num. 7. vers. 11. conclusio, Greg. L. fin. tit. fin. p. 6. Sanck. in Decalog. lib. 3. cap. 21. num. 22.*

34 Quæ autem sit læsio enormis, & quæ enormissima, explicant *Cov. 2. variar. cap. 4. num. 5. Pinel. dict. L. 2. p. 1. cap. 4. num. 26. & 3. p. cap. 1. à num. 7. ubi Padilh à num. 43. Gam. decis. 94. & 95. num. 3. & decis. 266. num. 1. & dec. 291.*

*num. 6. & decis. 198. num. 3. Menoch. de arb. cas. 74. & 75. Valasc. cons. 130. num. 27. & de part. cap. 39. num. 57. ad fin. Molin. de primigen. lib. 2. cap. 3. num. 18. ad fin. Parlador quot. lib. 2. cap. 4. num. 4. & lib. 3. quot. different. different. 14. num. 5. Gutier. de juram. confirm. 1. p. cap. 26. num. 1. Cabed. 1. p. dec. 70. à princ. Sanck. dict. lib. 3. cap. 21. Bolan. dict. lib. 1. cap. 12. num. 34. secundum quos magis communiter receptum est, quòd illa dicitur enormis, quæ parum excedit dimidiam justi pretij; enormissima verò, quæ multum excedit judicis arbitrio. Et quomodo probetur læsionem in contractu intervenisse, latè explicat *Pinel. dict. L. 2. p. 3. cap. 4. à princ. & à num. 29. Valasc. cons. 43. Matiens. L. 1. tit. 11. lib. 5. gloss. 2. num. 14. Molin. tract. 2. disput. 349. num. 3. & latè disput. 348. junct. disput. 346. à princip. & disp. 452. num. 2.**

Quartò inferitur ad contractus simulatos; namque cum illi sint nulli, si contraentes quod facere demonstrant in effectu agere non intendunt, *L. 1. Cod. plus valere quod agitur*; sive fictio & simulatio sine præjudicio, vel fraude alicujus tertij, vel legis fiat, quo casu licitum est simulare; sive è contrario cum simulantes plectuntur per *Ord. lib. 4. tit. 71. explicat Bart. L. Lucius Titius num. 2. ff. depositi, & in L. 1. Cod. cond. ob caus. Paul. de Castr. L. juris gent. §. doto num. 1. ff. pact. Bald. dict. L. 1. ubi vocat corpus sine spiritu, Mascard. concl. 558. à num. 2. & conclus. 559. num. 26. Gom. L. 45. Taur. num. 27. latè Valasc. cons. 154. à num. 3. & cons. 71. n. 6. qua ratione instrumentum simulatum dicitur falsum, *Bald. L. si non verum, Cod. donat. inter, Rebus. ad L. Gall. tom. 1. tit. de lit. oblig. art. 1. gloss. 9. num. 22. quinimò nec nomen instrumenti meretur, Avendan. in dictionario, verb. falsed. ex quo sequitur quare si quis summarie agat ex instrumento simulato, (ut quotidie fidem datam fraudantes**

gentes faciunt nostri temporis sodales) licet dum contrariam simulationem reus non probat, instrumentum habeat summariam executionem, cum instrumentum in dubio verum, non simulatum præsumatur, *L. quoties §. qui dolo ff. prob. t. L. cum precib. Cod. eod. L. si maritus ff. qui & à quibus, L. quavis, ubi gloss. Cod. si quis alteri vel sibi, latè Alciat. reg. 3. præsumpt. 13. num. 7. Valasc. dict. cons. 154. & ita contrarium allegans probare tenetur, Mascard. in præfat. quest. 14. num. 26. & conclus. 448. tamen si reus in continenti intra decendum opponat, & probet simulationem, omnino instrumenti executionem suspendet; secus verò si exceptio altiore requirat indaginem, quo eventu exceptione recepta, iudex, ea in iudicium transmissa ordinarium, ad instrumenti executionem procedet. Ita in specie resolvunt *Canar. de execut. instrum. quest. 13. per tot. maxime num. 31. Rebuf. dict. gloss. 9. num. 23. & 24. Gallez. de Camer. obligat. 2. p. ad 4. partic. quest. 2. num. 6. Tiraq. retract. sign. §. 1. gloss. 2. num. 5. & 6. & 14. Roland. à Valle cons. 28. num. 9. lib. 3. Azin. de execut. §. 1. cap. 14. Avendan. L. 4. tit. de las excepciones num. 31. lib. 5. ordinam. Azeved. L. 1. tit. 21. lib. 4. recopil. num. 141. Marchesan. de commis. relaxat. juram. ad agend. 2. p. cap. 3. num. 15. Padilh. L. cum ea num. 4. Cod. transaction. Gutier. L. nemo potest num. 375. ff. leg. 1. Parlad. lib. 2. rer. quot. 5. p. §. 11. num. 14. 15. & 16. Ruginel. de appellat. §. 2. cap. 3. verb. Camerali obligat. num. 139. Cesar de Crass. decis. 16. num. 1. de prob. Zachias decis. 25. num. 1. & decis. 114. num. 5. de Camer. obligation. & in addit. ad Gallez. eo tract. quest. 18. num. 5. junctis præced. qui alios refert, Mend. à Castr. 1. p. lib. 3. cap. 22. num. 24. Barb. in remiss. ad Ord. lib. 3. tit. 25. in princip. à num. 21. Roderic. de execut. cap. 6. num. 24. Netamen fallaris amice lector ex traditis per Bart. L. 1. §. parvi refert**

Tom. I.

num. 4. ff. quod vi aut clam, quem sequitur Barziz de guarentig. 3. p. quest. 2. Anton. August. dec. 61. lib. 3. & in Epitome, verb. Cameralis obligatio, vers. exceptio simulationis, & communiter alij, dum tradit, quòd simulationis exceptio non potest poni adversus instrumenti executionem; quia debet Bart. & reliqui loqui in terminis statuti reijcientis omnes exceptiones, prohibentisque illas opponi ad impediendam instrumenti executionem, quod diversissimum est à decisione nostræ Ord. dict. tit. 25. in princip. quæ omnes exceptiones indistinctè relevantes admittit contra instrumentum. Quinimò & ipsam doctrinam Bart. in terminis, in quibus loquitur, declarat Gallez. Canar. & Zachias ubi proximè, ne procedat cum simulatio vel ex tenore instrumenti pateret, vel in continenti probaretur. Sequitur Farin. de falsit. quest. 162. num. 6. vers. limita, Marches. d. cap. 3. n. 15. Crassis decis. 16. n. 10. Ruginel. dict. num. 139. Seraph. de privileg. juram. 77. num. 12. vers. quia; imò quòd ab hæctenus traditis parum dissonat, cum etiam apud nos, attentæ Ord. dict. tit. 25. in princip. non aliter exceptio executionem summariam instrumenti suspendat, nisi vel ex tenore instrumenti appareat, vel in continenti probetur quòd ibi ad decendum decretum est. Omnia hæctenus tradita solummodo procedunt, cum partes nihil gerere voluerunt, sed tantum finxerunt aliquid gerere, aut facere noluerunt aliquid turpe, & prohibitum, quod occultarunt gerendo simulatè aliud non prohibitum, neutrum quippe validum est, *L. 1. Cod. cond. ob caus. Bart. dict. L. Lucius Titius, Valasc. cons. 154. num. 5.* Secus quando voluerunt aliquid non prohibitum, & aliud gerere finxerunt; nam eo eventu cum valeat illud, quod simulatè agitur, quia unus contractus in alium transfertur, ut probat text. dict. *L. Lucius, L. si ex pretio*

Ll iij

pretio, *L. non valde originem Cod si cert. petat. Bart. & Valasc. ubi proxim. A vendan. dict. verb. falsedad, vers. si tamen simulatio.* Unde hoc casu simulationis exceptio viam summariam non impedit. Ita *Bart. dict. L. si ex pretio num. 2. & 3. Parlad. dict. §. 1. num. 1. Mend. dict. cap. 22. num. 24.*

36 Quintò infertur ad contractum, in quo pro forma scriptura publica requiritur; namque si eo casu scriptura privata interveniat, cum obligatio nulla sit tanquam ex defectu formæ, *L. contractus Cod. fid. instr. Ord. lib. 4. tit. 19.* licet ab ipso reo recognoscatur, quo eventu sicut publica summariam habet executionem, *Ord. lib. 3. tit. 25. §. penult.* tamen illa impediatur, si reus in decendio opponat de nullitate proveniente ex defectu formæ. Ita *Cald. decis. potest. elig. cap. 2. num. 20. latè Reinos. observat. 74. à num. 2. vers. sed vide: nisi ipse debitor, qui chirographum confecit, sit ex personis, quarum privatis scripturis creditur ut publicis de jure Regni, de quibus in Ord. lib. 3. tit. 59. §. 15. & infra plenius; tunc enim defectum formæ allegare non potest ad impediendum processum summarium, cum ejus chirographum vim publicæ scripturæ suppleat, & veniat appellatione illius, *Cald. dict. cap. 7. num. 17.* Si verò scriptura publica non pro forma, sed ad probationem tantum requiratur, scriptura privata eo eventu confecta, si in judicio recognoscatur, semper habebit summariam executionem, quæ non impediatur, quantumvis reus ad defectum scripturæ publicæ intra decendium alleget, sive ille sit ex personis privilegiatis, *Ord. lib. 3. tit. 25. in princip. & tit. 50. §. 15. Cald. dict. cap. 7. à num. 24. P. Molin. de just. tract. 2. disput. 260. vers. quartus; sive talis non sit, quia scriptura privata habet vim publicæ, si in judicio recognoscatur, quantumvis publica ad probationem in eo casu requiratur.**

Ita *Cald. dict. cap. 7. num. 20.* de quo latè infra lib. 4.

Sextò infertur ad instrumentum, cujus obligatio in debitoris arbitrium collata est; nam cum contractus nullus sit ex defectu formæ, *L. 3. ff. quod certo loco, L. sub hac Cod. oblig. & act. L. stipulatio non valet, L. centesimis §. fin. L. à Titio §. fin. ff. verbor.* repugnat hoc essentia obligationis, quæ necessitate adstringit, *Princip. instit. de oblig. tradit Gom. 2. variar. cap. 2. num. 19. Barb. 3. p. L. 1. num. 35. ff. sol. mat. Aegid. L. ex hoc jur. 1. p. cap. 8. num. 51. ff. just. & jur.* Ex isto igitur instrumento si debitor summariè conveniatur, constituto intra decendium de contractus nullitate, via ejus summaria impediatur. Unde si promissio facta sit sub conditione, si promissor voluerit, instrumentum viam summariam non operabitur, cum talis obligatio nulla sit, *dict. L. centesimis 46. §. fin. dict. L. sub hac 7. dict. L. stipulatio non valet: siquidem omnis conditio substantiæ actus repugnans illum vitiat, Cap. fin. de cond. apposit. Barb. dict. num. 35. Aegid. dict. num. 51.* Idem erit, si in contractu ultro citroque obligatorio contractus substantia in alterius ex contrahentibus conferatur voluntatem, quia cum uterque obligatione teneatur reciproca, si ad alterius voluntate penderet, jam illa non esset necessaria, sed voluntaria, *L. in vendentis Cod. contr. empt. notat Paul. de Castr. ibi num. 2. L. quod sepe §. 1. ubi gloss. & DD. ff. eod. Gom. 1. variar. cap. 12. num. 47. vers. secus tamen, & in L. 31. Taur. num. 3. Valasc. de jur. emphyt. quest. 11. num. 12. Barb. dict. num. 35. Merl. in Emporio juris 1. p. tit. 9. quest. 9. à num. 9. Cald. de empt. cap. 18. num. 15. Aegid. dict. cap. 8. num. 5.* qui omnes exemplificant in emptio- nis contractu, quando conditio vel pretium in alterius ex contrahentibus ponitur arbitrio, ut in prædictis juribus, & in *Ord. lib. 4. tit. 1. §. 1. ibi: E por tanto*

tanto se o vendedor dissesse ao comprador: *vendo vos esta cousa por quanto vos quizerdes, ou por quanto eu quizer; esta venda não valerá.* Notat *Molin. dict. tract. 2. disput. 337. à num. 8. Britt. de locat. 1 p. rub. § 4. à num. 42.* quod procedit, licet contractus & obligationis substantia in alterum ex contrahentibus, non simpliciter, sed per verba in arbitrium boni viri denotantia conferratur, adhuc enim, cum contractus non valeat, ejus instrumentum non exequetur, *dict. L. quod sepe §. 1. Bart. L. si sit legatum num. 3. ff. leg. 1. gloss. dict. L. in vendentis, & in L. in personam 23. §. 1. ff. reg. jur. Gom. dict. cap. 12. num. 47. vers. quod procelit, ubi dicit communem, & in dict. L. 31. Taur. n. 3. Octavian. dec. Pedam. 111. num. 5. Barb. dict. num. 35. Aegid. dict. cap. 8. num. 55.*

38 Idem etiam procedit, cum contractus ex altera tantum parte est obligatorius, & obligationis substantia in voluntate illius, qui obligatur, confertur; nam cum similiter contractus nullus sit, instrumentum viam executivam non habebit, hoc defectu intra decendum allegato, *L. senatus §. 1. vers. legatum ff. leg. 1. secus si ad creditoris arbitrium referatur, L. si ita legatum §. 1. si volet eod. tit. notat Fab. in §. prelum num. 5. inst. de empt.*

39 Aliqui tamen sunt casus, in quibus hujusmodi defectus viam instrumenti summariam non impedit. Primus est in dotis promissione, ejus enim favore inductum est quod obligatio teneat, cuanvis in promissoris arbitrium conferratur, *L. cum post 70. §. gener. ff. jur. et. tradit post DD. ibi Barb. dict. 3. p. l. 1. num. 34. ad fin. & num. 36. vers. ex quibus: quod intelligendum est, dummodo verba sonent in arbitrium boni viri, non in liberam voluntatem, docet & latè defendit post Socin. Rip. Paris. & Bolognet. idem Barb. ubi proxime num. 37. vers. secunda declaratio, & num. 38.*

Secundus casus est, cum non substantia contractus, sed ejus accidentalia referuntur ad debitoris arbitrium, *L. hæc venditio 7. in princip. ff. contr. empt. ubi ponitur exemplum in eo, qui servum vendidit sub conditione, si ipsius venditoris arbitrio rationes computasset, Jason. dict. L. centesimis §. fin. num. 11. ad fin. quod similiter de arbitrio non libero, sed regulato intelligendum est, ut declarat text. in dict. L. hæc venditio vers. nam si arbitrium, Ang. Cumman. & Imol. dict. L. centesimis §. fin. Barb. dict. 3. p. L. 1. num. 36. vers. neque repugnat, Aegid. dict. cap. 8. num. 57. & 61. quidquid contradicat Mantie. de tacitis lib. 1. tit. 14. num. 6. & lib. 4. tit. 25. num. 2. & 4. tom. 1.*

Tertius casus est, cum non obligationis substantia, sed tempus executionis ad debitoris voluntatem referatur, ut puta, si dixit: solvam cum voluero; agi enim summarie potest ex instrumento hujusmodi contractus, dummodo prius liquidetur jam tempus solvendi adventare, ipsum debitorem voluisse. Ita deducitur ex *dict. L. centesimis 45. §. fin. ibi: Si ita stipulatus fuero: cum volueris dari, inutilem esse stipulationem aiunt; alij ita utilem esse, si antequam constituas, moriaris, quod verum est; illam autem stipulationem, si volueris dari, inutilem esse constat, ff. verber. notant communiter scribentes, Aegid. cap. 8. num. 52. Cætera de materia hujus illationis dicemus infra lib. 3.*

Septimò infertur ad contractus alienationum rerum minoris, prodigi, furiosi, & mentecapti, in quibus & judicis decretum, & tutoris seu curatoris requiritur autoritas; nam cum contractus nullus sit ex defectu alicujus ex his solemnitatibus, ut supra diximus *Cap. preced.* hujusmodi defectus & nullitatis opposita & probata exceptio in continenti intra decendum summariam impedit instrumenti executioni.

- 404
 cutionem. Ita in specie *Peres L. 4. tit. 8. lib. 3. ordinam. gloss. verb. que de cerecho pag. 642.*
- 43 Octavo infertur ad contractus civitatum, & oppidorum; namque cum alienationibus rerum suarum decretum, & cæteræ solemnitates requiruntur, quæ habentur in *L. fin. Cod. vend. reb. civit. lib. 11.* quas bene explicat *Surd. cons. 28. incipit, Conantur particulares à num. 82. Mantio. de contract. lib. 4. tit. 8. num. 20. Agid. L. ex hoc jur. 1. p. cap. 2. num. 7. & 8 ff. just. C. abed. 2. 1. decis. 18.* si ipsa civitas, vel oppidum ex contractu hujusmodi alienationis summarie pulsetur, allegata & probata intra decendum contractus nullitate ex defectu solemnitatis alicujus insurgente, via instrumenti summaria impediatur.
- 44 Nonò infertur ad contractus alienationum rerum Ecclesiæ, ad illos enim plures à jure pro forma requiruntur solemnitates, quarum defectus ipsum vitiat: primo namque causarequiritur, quæ quadruplex esse potest secundum *gloss. magistram in summa 12. quest. 12.* quam extollit *Pau. de Castr. auth. hoc jus porrectum num. 3. Cod. Sacros. Eccles. scilicet causa necessitatis, utpote quia æs urget alienum, nec aliunde malo illi succurri potest, dict. auth. hoc jus porrectum cap. 1. de reb. Eccles. lib. 6. causa utilitatis, cap. sine exceptione 12. quest. 2. Clem. 1. illo tu. causa commoditatis, cap. terrulas 12. quest. 2. & causa pietatis, ut pro captivis redimendis, aut alendis pauperibus, cap. aurum ead. caus. & quest. de quib. causis, Silvest. in summ. verb. alienatio num. 2. Cov. 2. variar. cap. 17. num. 2. Rebus. tract. de reb. Eccles. non alien. num. 9 & à num. 121. Navar. in com. de reb. Eccles. latè Redoan. eod. tract. Molin. de just. tract. 2. disput. 468. num. 2. Agid. L. ex hoc jur. 2. p. cap. 9. num. 11. ff. just. & jur. Stephan. Quarant. in sum. bullarij verb. alienatio rerum Ecclesiæ num. 3. causam*

verò justam alienationis intervenisse semper in dubio præsumitur, si cæteræ concurrant solemnitates, *gloss. dict. auth. hoc jus porrectum, Cov. dict. num. 2. Molin. dict. disput. 468. num. 15.* quæ ratione licet ex post facto causa insufficienti appareat, alienatio non irritatur, si contractus tempore talis non est visa, *gloss. cap. ad nostram de reb. Eccles. Cov. dict. num. 2. Molin. dict. num. 15. de quo Rebus. num. 73. Quarant. num. 3. vers. adde, ubi proxime.*

Secundò requiritur prius tractatus⁴⁵ saltem unicus super causa alienationis, & super re alienanda, *gloss. verb. tractatus cap. 1. de reb. Eccles. lib. 6.* explicat *Mascard. conclus. 75. num. 12. Cov. dict. cap. 17. num. 1. Rebus num. 81.* ubi sup. qui limitat, nisi alia in loco detur consuetudo, quòd plures tractatus requirantur, ut in Ordine S. Benedicti, communis ex *Rodean. rub. 24. num. 28. & 29. eo tract. Cast. de usufruct. cap. 54. num. 14. Agid. dict. cap. 9. num. 10. Molin. dict. disput. 468. num. 5.* ubi etiam explicat, in quo differat tractatus iste à consensu.

Tertiò requiritur quòd capitulum⁴⁶ capitulariter consentiat, & simul prælatus, *gloss. verb. tractatus dict. cap. 1. Rebus. dict. tract. num. 76. Cast. dict. cap. 54. num. 7. Agid. dict. cap. 9. num. 10. ad fin.* unde si Ecclesia Cathedralis si, & sæcularis, debet Capituli, & Episcopi expressus intervenire consensu præmissio tractatu, *Rodean. dict. tract. rub. 25. à num. 7. Azor lib. 9. mor. cap. 3. quest. 4. Molin. dict. disput. 468. num. 10. Agid. dict. num. 10.* non tamen requiritur consensus Archiepiscopi, nisi in sua Archiepiscopali Ecclesia, *Panorm. cap. 1. num. 5. de his quæ fiunt à prælat. Molin. dict. num. 4.* Si verò Ecclesia est inferior, Rectorque seu Prior illius intendunt alienare, debet ipse cum suo Collegio, si illud habet, consentire, accedente etiam Episcopi consensu, tractatu præcedente, *gloss. verb.*

non habeat, *Clem. de reb. Eccles. Rodean. dict. rub. 25. num. 27. Rebus num. 85 Castib. num. 22. Molin. num. 14. Aegid. num. 10. col. 2. ubi supr. & Collegij appellatione veniunt etiam Beneficarij Ecclesie. Dec. cons. 142. num. 5. Gam. decis. 49. num. 2. Molin. dict. num. 14. ad fin.* isteque Episcopi consensus non per modum decreti, sed consensus cum causae cognitione requiritur, *gloss. dict. verb. tractatus, Cov. dict. cap. 17. num. 1. Aegid. dict. num. 10. col. 2. nec consuetudo efficere potest, quod consensus Episcopi non requiratur, Rebus. dict. tract. num. 85.*

47 Tandem verò Capituli, seu Beneficiorum consensus intercedere necesse est, cum Prior, seu Rector alienationis author est, non verò quando Episcopus est illius author, tunc enim sufficit tractatus, & consensus Episcopi cum solo Capitulo Cathedrali, citatis & auditis Rectore, seu Priore, & Beneficarijs Ecclesie inferioris, cujus res alienatur. Ita per *text. in dict. cap. 1. de reb. Eccles. lib. 6. docet Panorm. dict. num. 5. Molin. dict. num. 14. ubi rationem ponit, quod si Ecclesia inferior, cujus res alienatur, Collegium non habeat, sufficit consensus Prioris, & Episcopi, Panorm. & Molin. ubi proxime.*

48 In Ecclesijs regularibus, & Monasterijs non exemptis ultra tractatum, & consensus Capituli, & Prælati requiritur consensus Episcopi, *gloss. in summ. 12. quest. 2. per text. cap. Abbati- bus ead. caus. & quest. & in cap. in venditionibus 17. quest. 4. communis ex Molin. dict. disp. 468. num. 13. Si autem Monasterium est exemptum, (ut sunt omnia ferè, testatur Molin. ibidem, & tract. 3. disput. 49. num. 25. in princip. Sanch. in Decalog. lib. 4. cap. 24. num. 22. & lib. 6. cap. 1. num. 13. & lib. 7. cap. 32. num. 58.) tunc Episcopi consensus non est necessarius, sed sui Prælati, & Capituli consensus, & tractatus sufficit, *Card. cap. statumimus in fin. de transact.**

Paul. de Castr. dict. aub. hoc jus porre- ctum num. 3. Azor dict. cap. 1. quest. 4. Molin. dict. num. 13. ubi excipit Mona- sterij in Societatis Jesu, in quo ex suis statutis & privilegijs consensus Capituli ad alienationes, & contractus non est necessarius, sed sufficit tractatus cum Consultoribus Monasterij ejusdem, & illorum consensus, & Prælati. Nomine autem Prælati intelligit Aegid. dict. num. 10. col. 1. non Gene- ralem totius Ordinis; sed Provincia- lem, ita ut sufficiat consensus Abbatis, Capituli, & Provincialis; nec sit re- currendum ad Generalem, nisi aliter statutis Ordinum caveatur; de quo vide Sanch. dict. lib. 7. cap. 27. à num. 38.

Utrum verò ultra prædictas so- 49
lemnitates patroni requiratur consen-
sus, si Ecclesia est patronata, negat
Abb. cap. unic. ut Ecclesiastica beneficia, dec. 174. Redoan. dict. tract. quest. 31. Quarant. num. 4. contra Rebus. eod. tract. num. 90.

Et an S. Pontificis consensus ho- 50
die requiratur ad rei Ecclesiasticæ
alienationem post decisionem *text. in
extrav. ambitiosæ de reb. Eccles. affirmat
per text. ibi Caietan. verb. excommunica-
tio cap. 75. Quarant. dict. verb. alienatio
num. 5. ubi testatur sic servare stylum,
praxim, & observantiam Curie Ro-
manæ. Sed contrarium tenet Redoan,
dict. tract. quest. 36. & 42. Navar. dict.
comment. sub num. 2. & in man. cap. 37.
num. 156. qui solum in casu, quo reli-
quæ solemnitates deficiunt, Papæ re-
quirunt consensus, non aliàs; nec in
hoc esse in isto Lusitaniæ Regno præ-
dictam extravag. receptam, testatur
Phæb. decis. 82. num. 33. Ex alio tamen
hodie videntur Episcopi, & Abbates
prohiberi sine Papæ consensu res Ec-
clesiæ alienare; quia in sua consecra-
tione & benedictione jurant non alie-
nare sine ejus consensu. Ita *Abb. cap.
cum super num. 8. & 15. de reb. Eccles. &**